

דברי הכנסת

15

ישיבות ש"א—ש"ג / י"ב שבט תש"ם / 28—30 ינואר 1980

מושב רביעי

הישיבה השלוש-מאות ואחת של הכנסת התשיעית

יום שני, י' שבט תש"ם (28 ינואר 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:07

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הי"ר י. שמיר: חיים בר-לב, עוזי ברעם, אסתר הרליץ, מיכאל חריש, גד יעקבי, שמעון פרס, משה שחל, אליהו שפייר; 2. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תש"ם—1980, הצעת חוק מטעם חברת-הכנסת יהודה בן-מאיר.

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק הנאמנות (תיקון), תש"ם—1980, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

מוזכר הכנסת נ. לורך:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת, לדיון מוקדם: 1. חוק יסוד: הכנסת (תיקון), תש"ם—1980, הצעת חוק מטעם חברת-הכנסת יגאל אלון, יעקב ז'אק אמיר, תמר אשל,

ב. הודעת ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת

הצעת החוק להארכת שעות קבלה במשרדים ציבוריים, של חברת-הכנסת עקיבא גוף, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעת החוק הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת הכספים ועדת העבודה והרווחה. הוועדה תהיה בת 10 חברים, 5 מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת הכספים.

הי"ר י. שמיר: רשות להודעה לממלא-מקום יושב ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (מ"מ יו"ר ועדת הכנסת): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הזאת: בישיבת הכנסת מיום ד' בשבט תש"ם — 23 בינואר 1980, הוחלט להעביר את

ג. חילופי גברי בוועדה לענייני ביקורת המדינה

בוועדה לביקורת המדינה במקום חברת-הכנסת יוסף תמיר ייכנס חברת-הכנסת יצחק פרץ.

(קריאות: מדוע?)

הי"ר י. שמיר: הכנסת אישרה.

הי"ר י. שמיר: רשות הדיבור לממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת להתחזה על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

חיים קורפו (מ"מ יו"ר ועדת הכנסת): הנני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת הליכוד.

ד. חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 16), תשל"ט—1979 *

חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 2), תש"ם—1979 **

(קריאה ראשונה)

לפקודת החברות: 1. תיקונים שהצורך בהם נתגלה מאז תיקון מס' 13; 2. תוראות שיש בהן משום התחלה של רפורמה רחבה בדיני החברות והן נוגעות לעניין פעולות חורגות, Ultra vires — סעיפים 2 עד 4, ולשינוי המטרות בחברה — 5, 10 ו-13. חלקם של התיקונים המוצעים הם מהותי ומהווה תפנית חדשנית חשובה ותלקם הוא טכני ונובע, בדרך כלל, מהצורך בהתאמת ההוראות לשינויים המהותיים והם נכללים בסעיפים 6, 7, 9, 12, 15, 16, 19, 25 עד 30 להצעת.

הי"ר י. שמיר: אנתנו עוברים לחוק לתיקון פקודת החברות (מס' 16), תשל"ט—1979, ולחוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 2), תש"ם—1980. רשות הדיבור להבאת החוקים לשר המשפטים.

שר המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מתכבד להביא בפניכם היום כוללת שני סוגי תיקונים

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1390).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1420).

ה. צד שלישי שלא ידע על ההריגה יהא בעל זכות כנגד החברה; ו. החברה תוכל לקבל פיצוי ממנהליה שחרגו מסמכותם כלפיה.

תיקון יסודי שני, שבו דנה הצעת החוק שלפנינו, קשור לנושא הקודם והוא בעניין שינוי מטרותיה של חברה. כפועל יוצא מהתפיסה האמורה בדבר הגבלת סמכויותיה של חברה נקבע בפקודה כי חברה רשאית לשנות את מטרותיה המפורטות בתזכירה במידה מוגבלת בלבד וגם זאת בכפוף לאישורם של שר המשפטים ובית המשפט ואילו בית המשפט לא יתן אישור כזה אלא לאחר ששוכנע כי אין הנושאים מתנגדים לשינוי וכי נלקחו בחשבון הזכויות והאינטרסים הן של החברים והן של הנושים (סעיף 20 לפקודה). לאור המדיניות החדשה שקבעה כי פעולותיה של חברה תהיינה תקפות או ניתנות לאישור למפרע גם כאשר הן חורגות ממטרותיה שוב אין טעם להטיל על החברה הגבלות קשות בעניין שינוי המטרות עצמן. מוצע, על כן, שלשם שינוי המטרות בתזכיר הספיק החלטה של החברה בלבד ללא צורך באישור כלשהו והיא תהיה תקפה מלבד אם נפסלה על-ידי בית המשפט על-פי בקשתם של 15% מהחברים או מהנושים.

התיקונים הנוספים גוגעים לדרך פעולתה של חברה ציבורית, לירשום שותפויות נכריות, לאופן הצבעתם של חברים באסיפות החברה, לאישור המוטל על חברה ליתן סיוע כספי לרכישת מניותיה, לנושא קיפוח חברים בחברה ועוד תיקונים משמעותיים הנכללים בסעיפים 21, 22, ו-24 להצעת החוק.

עם קבלתה של הצעת חוק זו נצמד צעד משמעותי וחשוב לעידכונה של פקודת החברות ולהתאמתה למציאות של ימינו ולצרכים הנובעים ממנה. אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. שמיר :

עכשיו תגיש את הצעת החוק השנייה.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש, בפתיח הדברים, להפנות את תשומת לב החברים לתיקון טעות בהצעת החוק שלפנינו המופיע בעמוד 62 של הצעת החוק 1424 מה-26 בנובמבר 1979 ומשלים את ההצעה שלפנינו כפי שהיא מופיעה.

ועתה לגופי הדברים. התיקון המוצע בזה, חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 2), תש"ם—1979, בא לאפשר ליצור בישראל שותפויות שמספר החברים בהן יהיה עד 25 חברים. המצב כיום הוא שפקודת השותפויות (נוסח חדש), תשל"ה—1975, מגבילה את מספר השותפים לעשרה בלבד. סעיף 3 במתכונתו הנוכחית מונע מראש אפשרות רישום שותפויות שמספר חבריהן גדול מעשרה שותפים. הפקודה אף קובעת הוראה למקרה שבשעת רישומה היתה השותפות בגבול המותר, מבחינת מספר השותפים, אך במהלך פעולתה גדל מספר השותפים ליותר מעשרה וזה מהווה עילה לפירוק השותפות על-פי הוראות סעיף 44 לפקודה הקובע: "שותפות תפורק אם קרה מקרה העושה את ניהול עסקיה או את פעולתם של השותפים בניהולה למעשה אסור". גידול מספר החברים מעל לעשרה היגו בניגוד לסיג שבסעיף 3 הגדון ומכאן שגידול כזה הוא עילה לפירוק השותפות הקיימת.

כיום יש נטייה ורצון להתארגן בצורה של שותפויות בשל היסוד האישי ההדוק שיש ליחסים שבין היחידים

בדברי כאן אעמוד, ברשותך אדוני היושב-ראש, רק על התיקון המהותי המרכזי הנוגע למהותה של החברה כתאגיד וסמכויותיה. עקרונית מוסכם על הכול שחברה המוקמת על-פי פקודת החברות היא גוף משפטי נפרד מאישיותם המשפטית של החברים ושבתור כזו היא מוסמכת לבצע פעולות משפטיות שונות. השאלה היא: האם יש לחברה כשרות לכל פעולה שגוף ערטילאי מסוגל לבצע או שמא מוגבלת כשרותה לפעולות במסגרת מטרתיה בלבד?

הדוקטרינה האנגלית הישנה, שבוטלה באנגליה ב-1972 אך עודה מקובלת על בתי-המשפט בישראל אף שאינה קבועה במפורש בפקודת החברות, גורסת כי פעולה של חברה מחוץ למסגרת מטרותיה, Ultra vires, היא פעולה שנעשתה ללא כשרות והיא בטלה מעיקרה, כלומר, אין היא מקנה זכויות או מטילה חובות על החברה או על הצד השני הקשור בה וכן אין אפשרות לאשרה בדיעבד. מטרתה העיקרית של הלכה זו היא שמירת האינטרסים של בעלי המניות של החברה ונושיה אשר השקיעו את כספם לשם הגשמת מטרות מוגדרות ומסויימות בלבד ומבחינתם אין זה הוגן או צודק שכספם יושקע בעיסוק אחר לחלוטין. מן הנסיון אנו למדים כי למעשה אין המטרה האמורה מושגת כיוון שברוב המקרים נוהגים המייסדים לכלול בתזכיר ההתאגדות מגוון רחב ביותר של מטרות — אם כי ברור לכל שכונותם לעסוק רק בביצוע מטרה אחת או שתיים מכל אלה — כך שבדרך כלל כמעט לא תימצא פעולה של החברה שאי-אפשר יהיה לשבצה במסגרת של אחת מן המטרות האמורות. יחד עם זאת יש להלכת האולטרטה וירס מגרעות שהביר לטת בהן היא העוול הנגרם, לעתים, לצד שלישי העורך חוזה עם מנהלי החברה בשמה בשעה שאינו יודע — וגם אינו יכול לדעת — כי בעשותה את החוזה חרגה החברה ממסגרת מטרותיה. צד כזה אינו רוכש כל זכות כנגד החברה ולחברה אף אין חובה חותית כלפיו להחזיר לו את הכספים שקיבלה ממנו בגין אותו חוזה. כאמור בוטלה הלכה זו באנגליה לפני שנים מספר וכן אין היא חלה ברוב מדינות ארצות-הברית. מוצע איפוא לבטל במפורש את דוקטרינת האולטרטה וירס גם בשיטת המשפט שלנו ולקבוע כי חברה היא תאגיד הכשר לכל זכות, חובה ופעולה משפטית, סעיף 3 בהצעה.

ביטולן של ההוראות האמורות אינו פותר, אדוני היושב-ראש, ואולי אף מחריף את הבעיה של הגנת החברים הנושים על חברה מפני פעולותיה ופעולות מנהליה העוללות לפגוע בהם ויחד עם זאת למנוע עוול שנגרם לצד שלישי הפועל בתום לב כתוצאה מחריגת מנהלים מסמכותם.

הפתרון המוצע כאן לבעיה זו הוא של אימוץ לעניין ההריגה מסמכות, את דיני השליחות אשר יש בהם משום איוון בין האינטרסים של צד שלישי לבין אלו של השולח וקביעה כי פעולה החורגת ממטרות יש לראות בה פעולה תקפה החורגת מהרשאה בלבד ולא מכשרות ובהתאם לכך: א. חבר או נושה של החברה יוכל למנוע מראש את הפעולה על-ידי פניה מתאימה לבית-המשפט; ב. יתאפשר ביטול העיסקה על-ידי בית-המשפט ופיצוי הצד השלישי שפעל בתום לב על נזקיו; ג. כשידע הצד השלישי על ההריגה תוסמך החברה לאשר את הפעולה בדיעבד באותו אופן שבו יכלה לאשר מראש; ד. ייקבע שאין לייחס לצד שלישי ידיעה קונסטרוקטיבית על מטרות החברה;

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה) :
לשמור על כבוד הבית זה לשמור על ההתנהגות. זו
השמירה הטובה ביותר.

(קריאת ביניים : במה אתם משמשים מורי
דרך בהתנהגות?)

זאב בין (המערך) :

כמה חברים מסיעתך הצביעו בעד ?

הי"ר י. שמיר :

אבקש להפסיק את הוויכוח שאיננו על סדר-היום.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל על הערה זו אבל
חשבתי שלא יכולה להיות פתיחת שבוע של דיוני הכנסת
בלי התגובה הזאת.

אעבור לדיון בחוק המוצע. נצביע בעד העברת שני
החוקים האלה לוועדה. בכל זאת הייתי רוצה לשאול את
שר המשפטים אלה : החוק הנוגע לחברות הוא כיום
פקודה, פקודת החברות משנת 1929. הפקודה תוקנה כמה
פעמים. אנהנו רואים לנגד עינינו תיקון מס' 16. אחד
הנימוקים שהיו בעבר להשהיית הצעת חוק חברות חדש
היה שטרם הושלם חוק חוזים כללי. עכשיו יש למשפט
הישראלי חוק חוזים כללי המנותק מן המשפט האנגלי.
יואל שר המשפטים לומר לנו מה היא הסיבה שאין
עדיין חוק חברות ישראלי.

מרכז וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
ואין חוק עיריות ישראלי. לא דואגים לדברים האלה.

דניאל רוזוליו (המערך) :

נדמה לי שמן הראוי שהכנסת תאשר תחוקק בסוגיה
זו כמו סוגיית החברות — ובמבנה הקיים בארץ על מה
שהחברות משקפות בו — חוק חברות ישראליות ולא
גודק שוב ושוב לתיקון הפקודה. בכלל, אני חושב,
שהיינו צריכים להיפטר מהפקודות למיניהן. לכן הייתי
רוצה לשמוע מפי שר המשפטים מה עומד על סדר-היום
מבחינת חקיקת חוק חברות ישראלי.

מובנת הגישה שיש להיפרד מהנוקשות של החוק
האנגלי, של ה-Ultra vires. אבל אני סבור שבעת הכנת
הצעת החוק בוועדה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית
צריך יהיה להקפיד הן בסעיף 4 והן בסעיף 5 להצעת
התיקון שההגמשה בשינוי מטרות החברות לא תנוצל
לרעה. השאלה היא : באיזו מידה באה הצעת התיקון
להבטיח — כשם שהיא באה להביא לניתוק מנוקשות
היתר — מפני ניצול לרעה ? עלי-פי סעיף 5 המוצע,
בניגוד למצב הקודם, רק אם בית-משפט מנע שינוי
במטרות החברה השינוי איננו תקף בעוד שהמצב היום
הוא, שאם רוצים לעשות שינוי במטרות החברה על
החברה לפנות לבית-המשפט. הייתי מבקש שהשר יתייחס
בדברי תשובתו לנושאים אלה.

אני מכבד את השר על התיקון שהוא הגיש לחוק
לתיקון פקודת השותפויות. אני מקבל תיקון זה. אולם
רצוני להעיר שתי הערות : הערה אחת — אני מבין, אדוני
השר, שבאנגליה עשו שני תיקונים לחוק עד שנפטרו
מהגג המגביל מספר השותפים. מדוע לאור הנסיון שהצי-
טר באנגליה אנו מגבילים את עצמנו בשלב ראשון
ל-25 ?

משה עמאר (המערך) :
גם זה יותר מדי.

המרכיבים את השותפות בהשוואה ליסוד הרכושי המונח
בסיס ההתארגנות בדרך של חברה, למשל. ההגבלה
הקיימת על מספר השותפים — עשרה בלבד — מביאה
לעתים את המתארגנים לעקפה של איסור זה בדרך של
יצירת שותפות-בתוך-שותפות ושותפויות-בנות — מבנה
מלאכותי ומכביד.

הן באנגליה והן בארצות-הברית האגדל מספר השו-
תפים בשותפויות. באנגליה, משנת 1948, מותר קיומן של
שותפויות שמספר חבריהן הוא עד 20 שותפים. בשנת
1967 בוטלה ההגבלה כללי לגבי כמה מקצועות, רואי
חשבון, עורכי דין וחברים בבורסה לניירות ערך. בארצות-
הברית, במדינות שאימצו את ה-Uniform Partnership
Act — למעלה מארבעים מדינות — אין כל הגבלה על
מספר השותפים.

במגמה להגדיל את המספר האפשרי של שותפים
המותר בשותפות מוצע לתקן את סעיף 3 בפקודת השו-
תפויות באופן שייאמר בו : "שותפות לא תהיה של יותר
מ-25 חברים".

ההצעה המוגשת בזה תחייב תיקון מקביל מתאים
בסעיף 3 בפקודת החברות. סעיף זה בפקודת החברות
אוסר על תאגידים לנהל בישראל עסק למטרת רווחים
אלא אם נרשמו כדון. במתכונתו הנוכחית יוצא הסעיף
מהנחה שמספר השותפים בשותפות מוגבל לעשרה. יש
איפוא לתקן מספר מאקסימאלי זה בתיאום עם התיקון
שבפקודת השותפויות ולהעמידו על 25, שהוא מספר
השותפים המאקסימאלי המוצע לשותפות לפי ההצעה
הנדונה.

אני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק לוועדת
החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

הי"ר י. שמיר :

אנחנו עוברים לדיון. הדיון יהיה משולב, בשני
החוקים. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון חבר-
הכנסת דניאל רוזוליו, אחריו — לחבר-הכנסת דוד גלס.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יורשה לי, אדוני
היושב-ראש, בפתח שבוע של דיונים בכנסת לומר משפט
אחד החורג מן הנושא הנדון. אני בא למחות, חבר
הכנסת, על דברי עמיתי, חבר-הכנסת מאיר עמית, בראדיו.
יכול חבר הכנסת לחשוב את אשר הוא רוצה לגבי עמדת
חברי הכנסת בסוגיה שנדונה בכנסת, לרבות חוק החסי-
נות, אבל לא לומר לעם : הצדק כולו שלי והחברים
שהצביעו בניגוד לדעתי שמו "מסמרים נוספים בגופתה
המובנת של הכנסת".

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה) :
אני בפירוש חושב כך.

דניאל רוזוליו (המערך) :

לכן אני מעיר לך. אינך קדוש ומותר לך לשמוע
הערות.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה) :
מותר לי לשמוע.

דניאל רוזוליו (המערך) :

חשמע בשקט מה שיש לי להגיד לך. אני חושב את
הדבר הזה לחסר אחריות, עם כל הכבוד. אם חברי
הכנסת לא ישמרו על כבוד הבית אין מי שישמור על כך.
מותר לי לחלוק לגופו של עניין בלי לקבל ציון מפיד.

בנובמבר 1949 ועדה בראשותו של השופט המנוח צלטנר. בתאריך 11 בנובמבר 1952 הגישה הוועדה את המלצותיה. באפריל 1957 פרסם משרד המשפטים הצעת חוק החברות (נוסח חדש) והיא היתה מנוסחת בדרך שונה מניסוחה של פקודת החברות כפי שהיא קיימת היום שהינה מנוסחת על דרך הניסוח של החוק האנגלי. בהצעה האמורה הניסוח הוא דווקא על דרך הניסוח של עקרונות המשפט הקונטיננטלי, והם מנוסחים בשפה פשוטה ומוכנת, ומתכללים אפשר להסיק לאחר מכן לגבי הפרטים, אירור עים ומקרים מסויימים. הצעה זו לא הגיעה לידי מימוש. ושוב מונתה ועדה חדשה בראשותו של המנוח צלטנר ב־20 במאי 1962 ובכתב המיניו ניתנה לה סמכות לבידיקה יסודית מחודשת של דיני החברות הקיימים. הוועדה הגישה את המלצותיה ב־1965. ואמנם בעקבות המלצות אלה קיבלה הכנסת כמה תיקונים בשנת תשל"ה ובשנת תשל"ח אבל אלה היו תיקונים ולא היתה חקיקה יסודית של חוק חברות.

אני חושב, אדוני שר המשפטים, שיהיה זה דבר נכון כעת, לאחר שנעביר הצעת החוק שלפנינו לוועדה ונתקן את אשר נתקן, לעשות כפי שעשינו בכמה חוקי יסוד ולעבד נוסח חדש ומחודש של חוק החברות על־פי דרך החקיקה שלנו שנבכנה בחוקים אחרים כמו חוק החוזים. אני חושב שיש גם הכרח שהחוק החדש יהיה מתאים להתפתחות הכלכלית המיוחדת בארץ, ושיתן הגנה מלאה למשקיעים ולבעלי המניות מצד אחד ומצד שני יתן הגנה מלאה לציבור לגבי אופן ניהולן של החברות, הצגת הנתונים הפינאנסיים האמיתיים שלהן שגם היום, לאחר התיקון שנתקבל, עדיין יש בהן לאקנות גדולות וכל אחד יכול להקים חברה, לפרסם בשם חברה ולנהל עסקים בשם חברה ומעטים יכולים לבדוק בדיוק מה הם התזכיר והתקנות של החברה, מה הוא הונהג, מי הם מנהליו, איך הם פועלים ומה הן מטרותיה. כשיש פירמה, ורשומה חברה, זה יכול לעתים לסנוור ולגרום לכמה דעות פועלות עסקיות ללא יסוד יציב. בחוק החדש יש גם לשמור על זכויותיהם של עובדי החברות ושל אלה הבאים אחרם במגע עסקי. אני חושב שהמצב בשל הצעה כזאת.

לגבי התיקון שלפנינו, התיקון המוצע מבקש להוציא את "שותפות החוף" ולהשאיר הגדרת חברה נכרית או חברה זרה בלי שותפות. כאן יש אולי ללמוד מפקודת השותפויות שזה עתה דיברנו עליה ושקיימת בה הוראה האומרת מתי חברה נכרית פועלת בארץ. חברה נכרית פועלת בארץ כשהיא מנהלת עסקים בארץ. מתי היא מנהלת עסקים בארץ? בסעיף 7 יש הגדרה האומרת: ניהול עסקים זו פתיחת מקום עסק בישראל בין במישרין ובין על־ידי סוכן. ואילו לגבי חברות זרות, נכריות, סעיף 248(1) לפקודת החברות אומר שחברה זרה לא תיכנס מקום עסקים בישראל אלא אם כן נרשמה כחברה זרה. מה זה מקום עסקים? בפקודת החברות אין הגדרה של מקום עסקים. סוכן הפועל בשם חברה זרה, מה דינו? האם החברה או פועלת או אינה פועלת? זו היתה בעיה שהתעוררה בפסיקה ואין לה הגדרה ברורה בחקיקה. אני מציע שנכנס בהצעת התיקון הזאת הגדרה ברורה של מקום עסקים בישראל. על־ידי כך נוכל למנוע רמאויות והסוכן של אותה חברה או הוא משתמש בשמה של חברה זרה הוא יהיה חייב לרשום את החברה בישראל.

בסעיף 4 של הצעת החוק מדובר על פעולות חורגות, Ultra vires. החוק המוצע בא בעקבות הפסיקה שהת-

דינאל רוזילוי (המערך):

יכול להיות אבל, חבר־הכנסת עמאר, כיוון שהדין איננו סיעתי אתה בוודאי תסביר מדוע מספר זה הוא גדול מדי.

אני שואל שאלה זאת כי אני סבור שאנו צריכים לעודד שותפויות ולא להגבילן. אני סבור שאנו צריכים לעודד ולפרוס שותפויות על פני שטחים רבים יותר. בעניין זה הייתי מבקש את תשובתו של השר בדברי התשובה שיתן בוודאי לפני העברת הנושא לוועדה להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת משה עמאר, ואחריו — לחבר־הכנסת משה שמיר.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני אתחיל בדברי שלא לפי הסדר שפתח בו השר. אני אתחיל בדברי לחוק לתיקון פקודת השותפויות וחבר־הכנסת רוזילוי ישמע על שום מה אני חושש מהגדלת המספר.

שותפות היא התארגנות על בסיס אישי. שותפות מהותה היא שהשותפים עצמם עוסקים בעבודת השותפות ובענייני השותפות, ואם זאת שותפות של מפעל — השותפים בעצמם עובדים במפעל להבדיל מחברה שבה יכול להיות בעל מניות שאיננו עוסק בענייני החברה אלא רק מקבל דיבדור. נוסף לכך, על־פי פקודת השותפויות, יש אחריות הדדית של השותפים כלפי חובות השותפות וכלפי פער לותיה של השותפות וכלפי אדם שלישי, וכל שותף מייצג את השותפות. כלומר, המבנה של השותפות הוא שונה מהמבנה המסחרי ויש לגביה שני האלמנטים הנוספים של עבודה אישית ואחריות הדדית. מי מאתנו יערוב שמושב לא ירצה להפוך לשותפות מסחרית במקום שהיום הוא אגודה שיתופית אם אנו מגדילים את מספר השותפים? והרי לא לכך הכוונה. אם יש עשרה שותפים מכירים השותפים איש את רעהו וסומכים זה על זה. לכן מספר של 25 שותפים בשותפות הוא גדול מדי ולכן אני חושב, אדוני השר, שיש הכרח שלא להגדיל את המספר הזה. ואם יש שותפויות מסויימות המוזכרות בדברי ההסבר שלגביהן אפשר להגדיל את המספר אנו יכולים לקבוע בחוק סוגים ולהוציא חריג — שותפויות מסוג מסויים שלגביהן אפשר להגיע למספר גדול. אבל לא נראה לי שיהיה זה נכון, מבחינת המצב הכלכלי בארץ, מבחינת התפתחותה של המדינה, גם הכלכלית וגם החברתית, להגדיל את המספר כפי שמוצע.

באשר להצעת התיקון לפקודת החברות, פקודת החברות שלנו היא משנת 1929 והיא היתה מבוססת על חוק החברות האנגלי, אף הוא משנת 1929. החוק האנגלי באנגליה נוסח מחדש בשנת 1948 ושוב תוקן ב־1957. אצלנו קיימת בפקודת החברות הוראה הקובעת ויקה למשפט האנגלי. סעיף 2(2) לפקודת החברות שהיא בתוקף היום מורה על הפניה לחוק האנגלי בפירוש הוראות הפקודה. כלומר איננו חייבים לקבל את ההחלטות של בתי־המשפט באנגליה ופסיקתם בנושאים אלה אבל אנו כן נפנה ונתייחס אליהם. יש לכך משקל בפסיקה. אולם תיקונים משמעותיים שנעשו בחוק האנגלי ב־1948 לא ניתן להחילם אצלנו על־ידי פרשנות או פסיקה. לכן היה צורך בתיקון פקודת החברות.

הצורך לשנות את פקודת החברות התעורר כבר בשנת 1949 כאשר שר המשפטים דאז, המנוח רוזן, מינה ב־11

צריך להדגיש שלמרות זאת ולמרות התיקון המוצע כאן, הרי הקונה בתום לב ובתמורה של נכס מנכסי החברה שנמכר צאים משועבדים, ואף שבשיעבוד כתובה ומצויינת ההגבלה הוואת המוצעת בסעיף 22, והוא לא ידע על קיום האיסור — הוא יהיה מוגן. למשל, אם אדם קונה מכונה ממפעל שהמכונות שלו משועבדות בשיעבוד רובץ לבנק, למשל ל"בנק לפתוח התעשייה בישראל בע"מ" כי זה מפעל מאושר שקיבל הלוואה מבנק פיתוח תעשייה ושיעבד את המכונות לבנק, וביצירת השיעבוד הזה ישנה הגבלה שנרשמה הרי הקונה בתום לב ובתמורה יהיה בעניין כזה מוגן.

אני מציע ששתי ההצעות תועברנה לוועדה. אני מציע לשר שאולי כדאי למנות עוד ועדה אחת, אחרי כל הוועדות שהתמנו במשך כל התקופה, כדי להכין נוסח חדש משלנו לחוק החברות.

היו"ר י. שמיר:

רשות ההיבור לחברה הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחברה הכנסת גדעון האוניבר.

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי הממשלה, חברי-הכנסת דני רוזוולי קרא מנהמת לבו כי יש עניינים שלא ייתכן כי תהיה פתיחת שבוע של דיוני הכנסת בלי שיאמר עליהם משהו. לדבר ניתן הקשב הדרוש, בחסותו של יושב-ראש הכנסת. חברי-הכנסת דני רוזוולי התרעם על הופעה של חבר כנסת אחר בראדיו ושאל: מי יגן על כבוד הכנסת? אדוני היושב-ראש, לא יכול להפתח דיון בכנסת, לא של שבוע, של שנה, של עשור ושל יובל בלי שמישהו ישאל: מי יגן על כבוד ישראל מפני הממשלה הזאת ומעשיה ומדיניותה? מי יגן על גופתה המובסת של האומה הישראלית? — אני משתמש במלים "גופתה המובסת" בצייטטה מן הדברים שחברי-הכנסת דני רוזוולי הביא.

היו"ר י. שמיר:

חברי-הכנסת משה שמיר.

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

אדוני היושב-ראש, לא הפרעת לחברי-הכנסת רוזוולי.

היו"ר י. שמיר:

רגע אחד. חכה רגע. חברי-הכנסת דני רוזוולי אמר שני משפטים מבלי להקדים להם הקדמות. הרשיתי לך להגיש משפטים ספורים ודי בזה. אנו דנים עכשיו בחוק...

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

אני רוצה לסיים את העניין המציק לי בדיוק כמו שהציק לחברי-הכנסת רוזוולי עניינו שלו. איש לא ספר את המשפטים שלו.

היו"ר י. שמיר:

אני סופר.

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

בינינו, אני הוא הסופר.

היו"ר י. שמיר:

ובכן, אני סופר. יש לך משפט אחד לומר ותעבור לסדר-היום.

פתחה לאחר ההלכה שנקבעה באנגליה בפסק הדין Royal British Bank v. Turquand. זהו פסק דין ידוע. כשאנחנו מנסים כעת לתקן בדרך של חקיקה מצב של פסיקה הבה נראה מה חסר כאן. לדעתי חסר שמנהל החברה אינו יכול לעמוד מאחורי הנוסחה שהוא ידע או היה עליו לדעת. מנהל חברה אינו יכול לטעון "לא ידעתי" והוא אינו יכול לבוא ולומר: אני גם לא הייתי חייב לדעת. לא כל מנהל חברה חייב לדעת בדיוק את התוכן והתקנות של החברות, הוא אינו יכול לדעת שדווקא פעולה זו או אחרת מבחינה משפטית טהורה חורגת או לא חורגת. לדעתי צריך להוציא את מנהל החברה מההגנה הזאת ובאופן אבסולוטי תחול עליו חובה לגבי אותה פעולה חריגה שהוא לא יוכל להתגונן. נוסף לכך אני חושב שאנחנו צריכים לקבוע לא רק שהאדם לא ידע או לא היה עליו לדעת על החריגה עצמה אלא הוא לא ידע ולא יכול היה לדעת את מהותה של החריגה שנעשתה בניגוד לאותן תקנות או לאותה הרשאה. זאת אומרת מעשה החריגה יכול להיעשות אבל הוא יכול לא לדעת מה מהותה של אותה חריגה. את זה, לדעתי, אנחנו צריכים להדגיש בסעיף 19א המוצע (סעיף 4 להצעה).

נושא אחר שהצעה זו דנה בו הוא שינוי מטרות החברה, סעיף 5 להצעה. רבותי חברי הכנסת, אל יהא שינוי מטרות החברה קל בעיניכם. מטרות החברה קבועות בחוק וכן מהותות את ההגבלה הרצינית ביותר לגבי פעולותיה של החברה. אם זאת חברת קרקעות היא אינה יכולה לעסוק במסחר אם זה לא כתוב במטרות. אם היא רוצה לשנות את מטרותיה ויש שם בעלי מניות שאינם מעוניינים בכך יכול לבוא הרוב הקבוע בתקנות, 75%, ולהחליט לשנות את מטרותיה של החברה. מה יקרה אם אחד מבעלי המניות לא קיבל הודעה על האסיפה הכללית? והרי חייבת להיות אסיפה כללית של בעלי המניות שבה יוחלט ברוב מיוחס כזה על שינוי מטרות החברה. בא בעל מניות וטוען שלא קיבל הודעה על אסיפה כללית ושאלו הוא היה מקבל הודעה על אסיפה כללית הוא יכול היה להופיע בה ולהצטרף לעוד 14% ולהוות ביחד 15% או יכול היה להצטרף לעוד 24% ולהוות ביחד 25% שיכול היה למנוע את קבלת ההחלטה. למה אין הוא יכול לבוא לבית המשפט ולומר: לא קיבלתי הודעה לכן אני מבקש לא לאשר או לפסול את ההחלטה או שההחלטה תהיה מותנית? לכן אני מציע שבסעיף קטן (2) תיתוסף עוד פיסקה אחת שתאמר שלא רק חברי החברה המחזיקים 15% לפחות, כלומר לא רק מיעוט של 15%, ולא רק נושים בעלי 15% בחובות החברה אלא גם בעל מניות בחברה שלא קיבל הודעה על האסיפה הכללית שבה נתקבלה ההחלטה יכול לבקש מבית-המשפט לא לקבל את ההחלטה. ויש להדגיש הדגש היטב: בסעיף שאנחנו מתכננים קיימת הוראה שבית המשפט, בבואו לאשר את השינוי, צריך להיות משוכנע שנמסרה הודעה מספקת לכל בעלי המניות על אותה אסיפה אשר בה נתקבלה ההחלטה; הוראה זו מוצע לבטלה. אני מציע שאותו בעל מניות שלא קיבל הודעה זו יוכל לבקש אי-אישור ההחלטה.

סעיף 22 בהצעה לתיקון פקודת החברות מדבר על שיעבוד רובץ המגביל את זכות החברה ליצור משכנתאות או שיעבודים אחרים. ההצעה המובאת כעת היא שהגבלה זו תהיה נכללת בפרטים שנמסרו לרישום השיעבוד הרובץ. אם קיים שיעבוד רובץ ואיש זר אינו ידע עליו ואין ברישום הגבלה שאי-אפשר לעשות שיעבוד נוסף על השיעבוד הרובץ האיש הזר לא ייפגע. אני אומר שכאן

בעיני אויבינו וגם בעיני ידידינו ובעיני עצמנו, מופיעים אנו כמי שהחטא בידם והגלו בידם ואין בידם שום זכות לעמוד על שלהם בגאון ובזקיפות קומה.

זאב כין (המערך) :

האם מישוה טען שהממשלה היא חברה ?

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
אני טוען כר.

אם יש יסוד להניח, אומר הפסוק האחרון בהצעת החוק שלפנינו, שעומדת להיעשות פעולה חורגת רשאי בית-המשפט לבקשת חבר או נושה של החברה לתת צו למניעתה. אדוני היושב-ראש, גם כאן אני מציע להכניס את המלה "ממשלה" ואז נקרא זאת כך : היה יסוד להניח שעומדת להיעשות פעולה חורגת, נעשתה ונעשית או עומדת להיעשות פעולה חורגת על-ידי הממשלה הזאת רשאי בית-המשפט — במקרה זה, הכנסת — לבקשת חבר או נושה — ואני רואה עצמי כנושה של הממשלה הזאת ככל יהודי וככל אזרח ישראל — רשאית הכנסת לתת צו למניעתה, למניעת הפעולה הזאת ולמניעתה של הממשלה הזאת.

הי"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גדעון האוזנר.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ברשותי, אחרוג ואחזור להריגות לפי פקודת החברות. המציאות מחייבת ביטול כמה הוראות ישנות של פקודת החברות אשר לא עמדו במבחן המציאות והכבידו על פעולה תקינה של החברות. גם הנושא המרכזי של מירוט אחד לאחד של הפעולות שחברה מסוימת זכאית לעשות וגם פעולות אחרות שהחוק מתיר לה לעשות על-ידי פיקציה — כל אלה הם דברים שעבר זמנם ובטל קרבנם. אם חברה רוצה לייצר תנורי חימום לא צריך שייאמר בתזכיר שלה או שהחוק יניח שהיא רשאית להניח מסילות ברזל או לסלול כבישים. טוב שיהיה מעתה המשך לפעולה שהתחלנו ב-1971 שהחברה תהיה כשרה לכל זכות, חובה ופעולה משפטית.

המצב הרבה יותר קשה כאשר מדובר בחריגות של מנהלים ממגבלות שהוטלו עליהם במסמכי החברה כאשר מייסדי החברה התכוונו לכך שמנהליה יוכלו לעשות פעולות מסוימות במסגרת מסוימת — זאת ותו לא. זה יותר קשה מפני שאנשים נכשלים כזה בתום לב, הם אינם הולכים לבדוק את תקנון ההתאגדות של החברה וגם אם כתוב שהיה עליהם לדעת על החריגות עדיין לא פתרנו את בעייתו של אדם אשר חתם במשרד החברה על מסמך או חוזה או מקבל שטר חוב בחתימתה של החברה ואחריכך מתברר שדרושה עוד חתימה או דרושה עוד פורמאליזם, שהעניין לא בוצע לפי כל המגבלות שמנה התקנון של החברה ונמצא האיש ניוזק, לזה עדיין אין תקנה בסעיף 4 של ההצעה ועל הדבר הזה נצטרך עוד לעמול בועדה כשם שנצטרך לעמול על כמה פרטים אחרים. בכלל בעניין המגבלה ש"היה על האדם לדעת" אנחנו נתקלים בקושי. שהרי אי-אפשר לדעת — אלא אם מוצאים פעם תיק אצל רשם החברות — מה הן המגבלות שעל המנהלים. ולכן בעודי שלם עם ההצעה לבטל את המגבלות שהתזכיר מטיל על פעולות חברה עדיין אינני מוצא תשובה סופית לעניין פעולות חריגות כאשר מדובר בחריגה על-ידי מנהלים.

משה שמיר (התחיה—בנא"י) :

אדוני היושב-ראש, מצרים נהוגת בביוזי מכון של מדינת ישראל. ביום הראשון של הנורמאליזציה הדבר הזה התבלט מחדש בין אם על-ידי מחדלה וחוסר יכלתה של הממשלה...

הי"ר י. שמיר :

חבר-הכנסת שמיר, אני מפסיק אותך. אי-אפשר לב-זות את סדרי הכנסת.

משה שמיר (התחיה—בנא"י) :

אדוני היושב-ראש, אני רוצה מנהמת לבי להתריע ולזעוק על הדברים הללו.

הי"ר י. שמיר :

שמענו את נהמת לבך. תעבור לסעיף הבא.

משה שמיר (התחיה—בנא"י) :

אני רואה בזה, אדוני היושב-ראש, ואני אביא זאת לוועדת העירעורים של הכנסת, קיפוח ברור כלפי מכיוון שלחבר-הכנסת דני רוזוליו — הואיל ועניינו כנראה לא הציק ולא הפריע לך — נתת לומר את דבריו עד הסוף. לי, כנראה, בגלל דעות אחרות או שיקול אחר אינך רוצה לתת זאת. אני רואה בדבר קיפוח ואי צדק משווע כלפי מישוה שחרג מן הנושא והרי גם חבר-הכנסת דני רוזוליו חרג...

הי"ר י. שמיר :

זכותך להגיש עירעור לוועדת הפירושים. אני מזכיר לך עוד הפעם לעבור לנושא שנמצא על סדר-היום.

משה שמיר (התחיה—בנא"י) :

אני אגיש עירעור.

אנו קוראים בחוק הזה הצעת תיקון על פעולה משפ' טית של חברה החורגת מן המטרות הקבועות בתזכירה. אני חושב שאנחנו יכולים במקום המלה "חברה" לשים את המלה "ממשלה". ואז נקרא : "פעולה משפטית של ממשלה החורגת מן המטרות הקבועות בתזכירה". אני חושב שגם על הנושא הזה מותר לנו לדון במסגרת הצעת החוק שהובאה לפנינו. זהו המשבר היסודי של החוק הישראלי ושל הכנסת הישראלית ושל המדיניות הישרא-לית וחובתנו לתת עליו את הדעת, לתת את הדעת על כך שלפנינו ממשלה החורגת מן המטרות הקבועות בתז-כירה ועל כך אני רוצה לדבר היום. לפנינו ממשלה שהופקדו בידיה גורל ישראל וכבוד ישראל והיא גורמת לכך, על-ידי הידחקות קבצנית והתפרסות, שכבודנו מבוזה ושהמטרות שרצינו להשיג — היפוכן הושג. יש לעמוד על עובדה זו גם בדיון על חברות כאלה או אחרות.

נוכל להמשיך ולקראו באותה הצעת תיקון : "מי שפועל מטעם חברה חייב להימנע מפעולה חורגת". שוב אני מציע להחליף את המלים ולומר : "מי שפועל מטעם הממשלה חייב להימנע מפעולה חורגת". ואם פעל כשהוא ידע, או שהיה עליו לדעת, שפעולתה חורגת, זכאית הממשלה, זכאית הכנסת וזכאית האומה להפעיל כלפיו תרופות הנתונות לה בשל הפרת חובותיו כלפיה, ואנחנו עוסקים במקרה של הפרת חובותיה של הממשלה כלפי האומה. אנו קוראים : "הטוען שלא ידע או שלא היה עליו לדעת שפעולתו חורגת, עליו הראייה". ואכן על הממשלה להסביר מה קרה כאשר פתאום היא מקבלת הור-אה לא לשלוח לקהיר את המשלחת הדיפלומאטית ואיך זה מרשים לקבוצות תיירים שאין להם ויוות לצאת ומה כל ההתקפלות הזאת, המביאה לידי כך שבכל העולם, גם

החוקים בנושאים רבים שונים — תתקדם ותגיע למיצוי עבודתה והשלמתה.

חבר-הכנסת עמאר לדעת: אני רוצה להפנות את תשומת לבו לסעיף 15(ג) לפקודת סדרי השלטון והמשפט האומר: "כל הוראה בחוק שלפיה יש לפרש אותו או ביטויים שבו לפי דיני אנגליה או לפי עיקרי פרשנות משפטית המקובלים באנגליה — לא תהיה עוד הוראה מחייבת". בכך יש מענה למה שציין חבר-הכנסת עמאר בנושא הזה.

לעניין התערה בדבר מנהל שידע או שהיה עליו לדעת: אני שוב רוצה להפנות את תשומת לבו של חבר-הכנסת עמאר, שלפי ההצעה נקבעה הוראה מפורשת שעל המנהל חובת הראיה שלא ידע או שלא היה עליו לדעת. אני חושב שבכך יש תשובה לחשש שהביע חבר-הכנסת עמאר בדבריו.

משה עמאר (המערך):
הצעתו היא אבסולוטית.

שר-המשפטים ש. תמיר:
יפה, זה עניין לשיקול שהוועדה תחליט עליו.

אני שמח שכנראה יש תמימות דעים לגבי החידוש המרכזי שהוא לב ההצעה, כל הנוגע ל- *ultra vires* בכנסת. המציאות עשתה את שלה גם באנגליה, גם בארצות אחרות וגם אצלנו. אני משוכנע שיהיו משפטים — וכבר שמעתי הדים לכך — שלבם לא יהיה שלם עם החידוש הזה. סוף סוף אם פעל עורך דין במתכונת מסוימת ועיצב לעצמו סגנון מחשבה מסויים על-פי חוק ידוע במשך עשרות בשנים לא קל לו לשנות את הרגלי המחשבה ואת הרגלי הפעולה.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
ואת הספריה.

שר-המשפטים ש. תמיר:
ואת הספריה, חבר-הכנסת האוזנר, נכון. אבל אין מנוס. אנחנו חייבים להתקדם וחלילה לנו לקפוא על השמרים ובלבד שנעשה זאת מתוך זהירות ולא נשבור כלים טובים גם אם נתיישנו מפאת כלים לא מנוסים ומכאן הזהירות וההדרגתיות.

מה שאמרתי ברגע זה אמור, חבר-הכנסת האוזנר, גם לגבי השותפויות. הנה, בדיון שהשתתפו בו כמה חברים, כולם משפטנים, ללא שיקול סיעתי, שמעתי מחבר-הכנסת רוזוולי קושיה: מדוע השותפות תקיף עכשיו רק 25 שות? פים? צריך להרחיב אותה ולא להגביל אותה כל עיקר. לעומתו אמר חברו לסיעה חבר-הכנסת עמאר: נא אל תפריו; ושוב, לעומת שניהם, אמר משפטן מנוסה כחבר-הכנסת האוזנר: אני בכלל חושב שאולי צריך להשאיר את המתכונת של עשרה שותפים ולא עוד. לי נדמה שנקטנו שבביל הביניים הנכון. ההצעה המקורית דיברה על 50 ואני נטיתי לצמצם ל-25. באיזה שהוא מקום יש לכך קשר עם היקף האוכלוסיה של המדינה. הזכיר חבר-הכנסת האוזנר משרדים של עורכי דין. בארצות-הברית של אמריקה יש משרדים שבהם מצויים 50 או אפילו 100 או 150 עורכי דין, שם זאת תופעה רגילה ביותר.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
כולם שותפים.

שר-המשפטים ש. תמיר:
כולם שותפים והמתכונת הנאה להם, שהם בוחרים

יפה עשתה ההצעה שהיא משחררת את החברות מכמה וכמה מגבלות שהמציאות לא איפשרה או לא הצדיקה, בעניין אסיפה מכוננת, בעניין פרוספקטים וכו' — מה גם שחוק ניירות ערך מכין הוראות מתאימות להגנה על הציבור מפני חברות המבקשות למכור ניירותיהן ברבים. לגבי שותפויות הבעיה אינה פשוטה כל כך. כאשר בעלי מקצוע מסוימים רוצים להתאגד בשותפות ומספרם עולה על עשרה באה ההצעה לומר: אפשר גם עשרים. השאלה היא אם במסגרת הכלכלית בארץ, בתנאים המ' צומצמים שלנו, יש צידוק שנעשה מה שעשו כבר באנגליה ובמדינות רבות בארצות-הברית, וכפי ששר המשפטים הסביר, נגדיל את מספר האנשים האחראים אישית בעד פעולותיהם של כל השותפים ושכל אחד מהם זכאי לפי החוק לייצג את כל שאר השותפים. יש לנו צורות התאגדות, למשל חברה בע"מ, חברה פרטית. יש לנו צורה אחרת של אגודה שיתופית. שותפות היא יצירה משפטית מיוחדת במינה עם חובות מיוחדות, מוגדרות במלואן, והן די כבדות. השאלה היא: האם אין אנחנו מכשילים את הכוונה הטובה כשאנחנו פורצים את המסגרת של מספר השותפים? אם מדובר במקצועות תפשיים הרי שאינני מניח שדרוש הדבר לרופאים או למהנדסים; אולי זה דרוש לעורכי דין, לפירמות הגדולות שמספר שותפיהן גדול. אבל אולי פתרנו את העניין על-ידי כך שאיפשרנו את הקמת החברה הפרטית לטפל במקצוע הזה. נמצא איפוא שמוטב לנו לשקול מחדש את הגדלת מספר השותפים ליצירה המשפטית המיוחדת הזאת הקרויה שותפות.

בכפוף לכך ובנתון לכך שאנחנו נדון על פרטים רבים בוועדה אני מצטרף להצעה להעביר את הצעת החוק לועד דת והחוקה, חוק ומשפט.

הי"ר י. שמיר:
רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ש. תמיר:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, טבעי הדבר שבשתי הצעות חוק שהן מקצועיות מאוד, בשתי ההצעות שדנו בהן, לא רבים הם חברי הכנסת שנוטלים חלק בוויכוח שהוא עניין בראש וראשונה למשפטנים שבבית. באותה מידה טבעי הוא שבוועדת החוקה, חוק ומשפט, המורכבת יובה ככולה ממשפטנים, הדיון יהיה יסודי יותר ומפורט יותר. אך כמובן אין זה מפחית מהחשיבות של משמעות התיקונים שבשתי ההצעות הללו היורדות לשרשי המבנה, הן של החברה כתאגיד משפטי והן של השותפות כתאגיד משפטי.

חברים מספר העירו על הצורך בחוק חדש ובנוסח חדש לפקודת החברות. אולי אינם יודעים שנוסח חדש לפקודת החברות נדון עתה בוועדה מיוחדת לפי סעיף 16 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, בראשותו של כבוד השופט יהודה כהן. יחד עם זאת אף אני בדעה שקצב החקיקה והתייחסות של פקודת החברות מן הראוי שיונתש. אף-על-פי שיש לזכור שאנחנו דנים בנושא שמערכת גדולה של יחסים מסחריים ועסקיים מנותחת עליו ושכל שינוי כאן מחייב מידה גדולה מאוד של כובד ראש. צריך גם להביא בחשבון שיש הרגלים, שיש מתכונות של מחשבה שגובשה במשך עשרות שנים. טבעי מאוד ששינוי כאן לוקח זמן ונושא אופי הדרגתי. עם זאת, הוועדה יושבת על המדוכה ואני מקווה שהיא — כמו ועדות אחרות, והן רבות במספר, המופקדות על רפורמה במערכת

חבר-הכנסת ולא כלום, ככל שהכנסת, על סיעותיה השונות, תדחה את הטיפול בדרישה הגוברת הזאת היא תעשה לדעתי משגה גם לעצמה וגם לחוק שלאחר 30 שנה צריך לבדוק אותו.

מלה אחרונה לחבר-הכנסת משה שמיר שעשה הקבלה בחוק החברות בין הממשלה לבין הכנסת: זכותו של חבר-הכנסת שמיר לחשוב ולחוש כפי שהוא חש. אבל אם הוא נתן את דעתו למגמת החוק הנוכחי הרי שגם לפיה אין מקום לערער על דברים מרגע שהם נעשים בפומבי והממלכה זוכה לאמון הבית המלווה את כל צעדיה וחוזרת וזוכה באמון הבית ולא רק בתחום סמכויותיה וקווי היסוד שלה אלא גם בהתאם למסמורת שחבר-הכנסת שמיר ניסה להסיק מהן ולכל מסגרת קוסטיטוציונית פאראלאמנטארית נאותה.

מנחם פכידור (הליכוד):

זו היתה חריגה מהחברה, לא רק מהחברות.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני חוזר ומבקש להעביר את שתי הצעות החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

לפנינו הצעה אחת: להעביר את שתי הצעות החוקים הללו לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון החברות

החברות (מס' 16), תשל"ט—1979, לוועדת החוקה,

חוק ומשפט, נתקבלה.

היו"ר י. שמיר:

אני מעמיד להצבעה את הצעת החוק לתיקון פקודת השותפויות.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת

השותפויות (מס' 2), תש"ם—1979, לוועדת החוקה,

חוק ומשפט, נתקבלה.

ה. שאילתות ותשובות

האם מוכן השר לנקוט אמצעים שיחייבו את החברה

לתת את שירותיה בהתאם לפוליסת הביטוח שמכרה?

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר התעשייה, המסחר

והתיירות ביום י"ח בטבת תש"ם (7 בינואר 1980):

החומר שצורף מלמד כי יש חברות בישראל שאינן

נותנות שירות לאזרחים ישראליים שהתיישבו בשטחי

ארץ ישראל ששוכרו במלחמת ששת הימים.

בימינו, כשישוב כל חלקי ארץ ישראל המשוחררים

הינו צו לאומי ממדרגה ראשונה, יש לראות תופעה זו

בחומרה רבה ולפעול בדחיפות לתיקון המצב.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מה יעשה כבודו למען תיקון הדבר?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1. מבחינה עובדתית חשוב לציין שחברות רבות

בה, היא לא חברה אלא שותפות עם כל האחריות האב-סולוטית הנובעת ממנה על כל אחד ואחד מהשותפים. שם — 150.

אנחנו עוברים בשלב זה מעשרה ל-25. אני חושב שבהיקף של החברה שלנו הדבר הזה הוא סביר. המעבר מעשרה ל-25 איננו קיצוני. לא הייתי גולש או מזנק להצעה של חבר-הכנסת רוזוליו — ללא הגבלה — אבל אני חושב שמותר לנטוש את העשרה בחברה רחבה יותר, מקפת יותר, ואני רואה לנגד עיני לאו דווקא שותפות של עורכי דין או של רואי חשבון, גם זה ענין שבו יש היום מספר נכבד מאוד של שותפים משותפים שונים. נעבור ל-25 וניווכח כעבור כמה שנים: יכול להיות שלאחר מכן תורחב המסגרת כלשהו, אולי תצומצם כלשהו. המציאות היא שתוכיח.

אני רוצה להעיר הערה נוספת אשר לשותפויות זרות: הן נרשמות כשותפויות ללא התחשבות במספר השותפים שנקבעו מלכתחילה בשותפות הזרה.

לא ארד, אדוני היושב-ראש, מן הדוכן הנכבד הזה בטרם אומר מלה אחת על דו-השיח שנתקיים בין חבר-הכנסת רוזוליו לבין חבר-הכנסת עמית. הדברים נסבו על חוק החסינות הרחב מאוד, על ביקורת בנוסח קיצוני שהשי מיע חבר-הכנסת עמית בכלי התקשורת ועל הערה שראה לנכון חבר-הכנסת רוזוליו להעיר לו. אני תמים דעים עם חבר-הכנסת רוזוליו שחלילה לנו מלדבר על "ארון מתים" של הכנסת או על "מסמר נוסף" וזאת מפני שזוהי כנסת פעילה מאוד, ערה מאוד, לפעמים לא כלייך נוקטת בנוסח או בסגנון שכולנו היינו רוצים לראות אותה. יושב-ראש הכנסת היושב כאן אתנו כבר ראה להעיר על כך בהודמ' ניות שונות אבל היא בהחלט מגלה יזמות טובות ועירנות רבה. לומר על הכנסת הנוכחית שהיא כפי שהגדיר אותה — ולא אחזור על כך — חבר-הכנסת עמית דומני שזה משגה שאיננו מעיל למטרה החיובית שאליה הוא התכוון. אבל אחד עם זאת, במשפט אחת בלבד, כדי להישאר בתחום הערתו המהותית של חבר-הכנסת עמית לגבי חוק חסינות חברי הכנסת: ככל שהכנסת לא תהא רגישה לדרישה הגוברת בציבור לצימצום מסויים של החסינות בנושאים שאין בינם לבין הגנה על חירותו המחולטת של

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר התעשייה, המסחר והתיירות, להשיב לשאילתות.

3696; 3562. מתן שירותים לתושבי בקעת הירדן

חבר-הכנסת ע. הר (הורבין) שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

נמסר לי כי חברה למתן שירותים למכונות כביסה בשם "רפיד" מרחוב ינאי 3 בירושלים ביטחה, בין היתר, מכונות כביסה למתיישבים בבקעת הירדן. מאז חודש פברואר, מועד שבו נזקקו לשירותי החברה במושב נתיב הגדוד, מסרבת החברה לתיתם בנימוק שאינה רוצה לסכן את עובדיה בנסיעה לבקעת הירדן.

אודה לשר אם ישיב לי:

יומים ושאינם מנוצלים על-מנת לאפשר את ניצולם למד-טרת הקמת בתי-מלון. עיקר המחסור בחדרים בירושלים נובע ממחסור בקרקעות מדינה המיועדות לבתי-מלון וזו מינותן לבנייה. משרדנו מפעיל כל לחץ אפשרי על העיריה ומינהל מקרקעי ישראל כדי שיקדמו את הטיפול בנושא ויסייעו להעמדת קרקע זמינה למלונות בירושלים. בשלבי בנייה בירושלים מצויים כיום 2,384 חדרים ב-9 בתי-מלון שבשלושה מהם עומדת הבנייה להסתיים תוך שנה.

ב. מינהל התיירות לא בדק אפשרות של הקמת "קריית מלונות" מחוץ לירושלים, יחד עם זאת נבדקה האפשרות של פתרון בעיית המחסור בקרקעות על-ידי הפניית היוזמים לשטחי קרקע פוטנציאליים בסמוך לירוש-לים וזאת בעיקר בדרך של התקשרות עם מושבים שבבע-לותם שטחים מתאימים.

ג. לשכת התיירות במחוז ירושלים מפנה תיירים לחברות קיימות העוסקות בהשכרת חדרים לתיירים. ההב-רות משכירות חדרים שנבדקו על-ידי המשרד ועומדות בקריטריונים נאותים.

4974. מספר העוברים והמנהלים במשרד התיירות בחיפה

הכרזה הכנסת פ. גרופר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בכסלו תש"ס (12 בדצמבר 1979): הובא לידיעתי כי במשרד התיירות בחיפה עובדים כחמישה-שישה עובדים שעליהם ממונים שני מנהלים. אי לכך אבקש את כבודו להשיב לי:

אם מידע זה נכון האם לא נמצאה דרך אחרת לייעול עבודת המשרד במתכונתו הנוכחית?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המידע אינו נכון. במינהל התיירות בחיפה עובדים עשרה עובדים כאשר אחד מהם משמש בתפקיד הממונה על אזור חיפה והצפון והשני משמש בתפקיד מנהל לשכת המודיעין לתיירים ולשכת נמל חיפה. הממונה על אזור חיפה והצפון במינהל התיירות משמש גם כקצין מטה שירות ברמת הגולן והוא למעשה זרוע הביצוע המקצועי של מינהל התיירות מחזרה צפונה ואחראי על שש לשכות מודיעין לתיירות באזור זה.

4975. פטורין וקליטה של עובדים בתעשייה

הכרזה הכנסת ד. רוזיליו שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בכסלו תש"ס (12 בדצמבר 1979): לאור הידיעות על התחלות של פטורין פועלי ייצור בענף הטקסטיל רצוני לשאול את השר:

- מה היא תחזית משרד התעשייה, המסחר והתיירות לגבי סגירת מפעלים ופיטורי פועלים?
- כיצד יפעיל משרד התעשייה, המסחר והתיירות תכניות להסבה מקצועית של עובדים?
- מה היא תחזית המשרד לגבי היכולת של התעשייה לקלוט כוח אדם שייפלט מן השירותים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- בידי משרד התעשייה, המסחר והתיירות אין תחזית לגבי סגירת מפעלים בענף הטקסטיל.
- האחריות לפעולות הסבה של עובדים במשק היא בידי משרד העבודה והרווחה. בשבוע שעבר נפגשו, שר

ונתנות שירות למוצרים שלגביהם קיים צו מחייב גם מעבר לקו הירוק.

2. מבחינה חוקית אין חובה בהתאם לצו לתת שירות כזה מעבר לקו הירוק. בעקבות השאלות ופניות אורחים אלינו בנדון נבדקת במשרדנו, בתיאום עם היועץ המשפטי לממשלה, השאלה המשפטית בדבר תחולת ההס-דר המשפטי מעבר לקו הירוק בנושאים שהעלו חברי הכנסת הנכבדים. אני מקווה שתוך שבועות מספר נגיע לאיזה הסדר שיחייב מתן שירותים שכאלו בכל ארץ ישראל.

היו"ר י. שמיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת עמוס הדר.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):

נוסף לדוגמה שהבאת יש דוגמה נוספת, של אי הכרה בירושלים כחלק מארץ ישראל אלא כישוב שמעבר לקו הירוק, על-ידי "אמפא", למשל. אני סבור שהחוק צריך ליטול יזמה שתחייב את החברות המסחריות לראות ב-י-שובים, כל זמן שהם קיימים מעבר לקו הירוק, כאילו הם בתוך הקו הירוק.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

נטלתי את היוזמה ואני מודה לחבר הכנסת הנכבד על הצעתו.

היו"ר י. שמיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מצטרף לדברים שאמר חבר-הכנסת הדר בקשר לשירותים ביישובים הקיימים בשטחי יהודה ושומרון ותבל עזה ומסיר את המלים "כל עוד הם קיימים", היות שהם יהיו קיימים לנצח.

היו"ר י. שמיר:

זו אינה שאלה נוספת.

4912. מחסור במקומות לינה לתיירים בירושלים

הכרזה הכנסת א. שפיזר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ' בכסלו תש"ס (10 בדצמבר 1979):

לדברי מר ארנון אלטמן, מנהל מינהל התיירות במשרד התעשייה, המסחר והתיירות, גורם המחסור במ-לונות בירושלים לביטול ביקורים של תיירים רבים בעיר ואף בארץ. יש לציין כי יותר מרבע של כלל לינות התיי-רות בישראל הן בירושלים.

אודה לשר אם ישיב לי:

- אילו אמצעים נוקט המשרד לפתרון בעיית הלנת התיירים בירושלים לטווח הקצר?
- האם נבדקה האפשרות, לטווח הארוך, להקים "קריית מלונות" מחוץ לירושלים?

ג. האם מקיים מינהל התיירות במשרד התעשייה, המסחר והתיירות שירות להכוונת תיירים לבתי אורחים המוכנים להשכיר באופן זמני חדרים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- לצורך פתרון בעיית הלנת התיירים בירושלים בטווח הקצר והבינוני עושה מינהל התיירות מאמצים לאפשר השלמת בתי-מלון הנמצאים בשלבים שונים של בנייה או, לחילופין, לשחרר שטחי קרקע הנמצאים בידי

קיים במשך שנים רבות. הוא לא מוצא חן בעיני כמו בעיני חברי-הכנסת הנכבד. לכן ביקשתי עכשיו בדיקה לגבי כל המוצרים המסופקים על-ידי מינהל הסחר הממלכתי שלי.

5045. מכירת מלאי סחורות ישן במחירים חדשים גבוהים יותר

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בכסלו תש"ס (12 בדצמבר 1979): לאור טענות קשות של ציבור הקונים על כך שחנויות, ובכללן סופרמארקטים, מעלות את מחירי הסחורות הקיימות במלאי שלהן בשעת הודעה על העלאת מחירים, אבקש תשובת השר:

1. האם קיימת תקנה המחייבת את החנויות למכור את המלאי המצוי בידן לפי המחיר שבו הוא נקנה אף שהיתה לאחר מכן העלאת מחירים?
2. אם כן, מה היא התקנה ומדוע אין היא מתבצעת?
3. אם לא, מה יש בדעת השר לעשות כדי לאסור על החנויות ולמנוע מהן מכירת מוצרים שנקנו לפני העלאת מחירים במחירים החדשים הגבוהים ולהגן בכך על ציבור הקונים?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2: תקנה המחייבת קמעונאים למכור מוצר במחיר הקודם להעלאתו קיימת רק לגבי סיגאריטות מתוצרת מקומית ושמן סויה.

3. קמעונאים חייבים להחזיק מלאי מספיק כדי לספק את הביקוש הרגיל וכדי למנוע מחסור במוצרים. עם העלאת מחיר של מוצר חייב הקמעונאי לחדש את המלאי שברשותו לפי המחיר החדש. חוב למכור מוצר שנמצא במלאי במחיר הקודם יביא לירידה משמעותית במלאים השוטפים של הקמעונאים ויגרום בסופו של דבר למחסור ולהפקעת מחירים.

5084. ביצוע חוק רישוי בעלי מלאכה

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ו' בטבת תש"ס (26 בדצמבר 1979): מזה שנתיים ימים מונח חוק רישוי בעלי מלאכה, תשל"ז—1977, כאות מתה ואינו מבוצע על-ידי שרי התעשייה והמסחר והממונים על ביצועו. סעיף 8 בחוק רישוי בעלי מלאכה אומר: "הממשלה תמנה מועצת מלאכה ובה עשרים ואחד חברים". שמות נציגי בעלי המלאכה נמסרו בשעתם לשר יגאל הורביץ אך הרשימה נותרה כאבן שאין לה הופכין. גם שר התעשייה, המסחר והתיירות הנוכחי לא מינה במשך חודשים רבים את המועצה הקבועה בחוק.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם מודע השר לכך שבגלל מחל זה לא ניתן היה לבצע את החוק המסדיר את רישוי המלאכות, עיסוק ואתיקה מקצועית של בעלי מלאכה?
- ב. מה הן הסיבות שמנעו מהשר לבצע חוק זה?
- ג. האם יש בדעת השר לבצע את החוק ומתי?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)
א. כן.

האוצר, שר העבודה והרווחה ואנכי, ודננו בנושא הסבת עובדים. לסיכום הדיון הוחלט על הקמת צוות משותף, בראשות מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, שיגבש המלצות להסבת עובדים לייצור וליצוא.

3. אם לא תהיה ירידה נוספת בדרישות בשוק המקומי ואם תישמר רווחיות היצוא תוכל התעשייה לקלוט בשנת 1980 בין 5,000 ל-10,000 עובדים נוספים בעיקר בתעשיות מזון, כימיה ובנייה.

5012. מחיר השמן בישראל ובזולת

חברת-הכנסת מ. עמאר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום כ"ב בכסלו תש"ס (12 בדצמבר 1979): בעתונות נמסר כי לאחר העלאת מחירי השמן יהיה מחיר השמן בישראל גבוה בשיעור ניכר ממחירו בעולם. מחיר השמן בישראל הוא בין 950 ל-1,000 דולר לטונה בעוד שמחירו בשוק העולמי הוא 800 דולר לטונה. מחיר מופרז זה מייקר את ייצור המארגארינה והמוצרים הנוספים שהשמן מהווה מרכיב בייצורם וגורם בכך להגברת האינפלציה.

אבקש להשיב לי:

- א. האם הנתונים דלעיל נכונים?
- ב. אם כן, מה היא הסיבה לייקור הבלתי מוצדק של מצרך חיוני זה?
- ג. האם מנסה הממשלה, במסווה של ביטול הסובסידיות, להרוויח על חשבון השכבות העממיות ולגבות מהן מחיר שהוא גבוה מן המתחייב לפי השוק העולמי?
- ד. האם מוכן הניח להוריד את מחיר השמן בישראל לרמתו בשוק העולמי?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

א—ב. הנתונים כפי שהובאו בשאלתה אינם נכונים. מחיר טונה שמן גלמי בישראל הוא 866.6 דולר ומחיר טונה שמן מווקט הוא 905.5 דולר.

ג. מחירי השמן נקבעים על-פי: א. מחיר פולי הסויה; ב. הוצאות עיבוד במפעלי השמנים; ג. מחיר התוצר הנוסף של פולי הסויה, הכוספה לתערובת; ד. מחיר ההובלה. מחיר פולי הסויה הנמכרים על-ידי מינהל הסחר הממשלתי הוא ממוצע משוקלל של כל קניות פולי הסויה שעורך המינהל ואשר נמצאים במלאי בישראל. מחיר זה שונה מהמחיר הבינלאומי לתאריך מסוים. ד. עם השינויים במחירי פולי סויה, שמנים וכוספה אני מקווה שהתפרש בין מחיר השמן והכוספה יתבטל מעצמו. אולם עלינו לזכור שהשינוי במחירים לצרכן אינו תלוי רק במחיר הבינלאומי אלא גם בשינוי שער החליפין ובהתייקרויות המקומיות המשפיעות על הוצאות העיבוד המקומיות.

היו"ר י. שמיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

המחיר המשוקלל של מחירי הסויה הוא גם על דברים אחרים. למה להעמיס על מחירי השמן את המחיר הזה? צריך לקחת את מחיר העלות בלבד. אני מבין שהמשרד לא מעריך את מחיר העלות של סויה. לכן היה מחיר משוקלל.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:
אני שמח שכיוונתי לדעת גדולים. ההסדר הזה היה

5157. פטורים במפעל "אופאר" שבנתיבות

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ס (31 בדצמבר 1979):

בעתון "מעריב" מיום 14 לדצמבר 1979 פורסם ש-11 מפוטרי מפעל "אופאר" בנתיבות העבירו את מאבקם לשטח המפעל עצמו, פלשו לשם יחד עם ילדיהם והכריזו שלא יעזבו את המקום עד שייעשה עמהם צדק והם יוחזרו לעבודה.

נוכח המצב של נתיבות כעיר פיתוח חסרת מקומות תעסוקה חילופיים רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות לפיטורי פועלים במפעל "אופאר" שבנתיבות?
2. מה הוא מספר הפועלים שפוטרו וכמה פועלים מועסקים עדיין במפעל?
3. האם קיימת תעסוקה חילופית לפועלים שפוטרו, ואם כן איזו? אם לא, מה יש בדעת השר לעשות כדי לאפשר למפוטרים להיקלט במקום עבודה?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1. הסיבה לפיטורים היתה צמצום היקף המכירות בשוק המקומי.
2. במפעל "אופאר" פוטרו 13 עובדים ומועסקים בו 55 פועלים.

3. לפועלים שפוטרו ניתנה אפשרות להישאר במפעל אך לעבור הסבה מקצועית. באופן כללי אומר כי קיים באזור נתיבות ביקוש לידים עובדות וכי כמה מפעלים חדשים נמצאים בהקמה. אני עומד בקשר הדוק עם מועצות הפועלים בכל אותן עיירות פיתוח כדי להבטיח שלא תהיה, חס וחלילה, אבטלה.

הי"ר י. שמיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארבל-אלמוזילינו.

ששנה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

האם יכול כבוד השר לומר מה יהיה גורלו של המפעל, האם הוא יוכל להמשיך להתקיים לאור המצב?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

נפגשתי עם בעלי המפעל. אני שמח לדווח לחברת הכנסת הנכבדה שהם מתכוונים להשקיע במקום השקעות נכבדות ביותר ושנאחזו עומדים לעזור להם כדי להסב חלק גדול של הייצור ליצוא, דבר שיבטיח הודקקות ליותר כוח אדם ולא, חלילה, פיטורים.

5209. היצף רוסי מסכן את תעשיית היהלומים בישראל

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ס (31 בדצמבר 1979):

בעתון "דבר", מיום 23 בדצמבר 1979, פורסם שד"מ פינג רוסי של יהלומים מלוטשים בשוק העולמי מסכן את עתיד תעשיית היהלומים של ישראל. בהתאם לנתונים שמסר יושב-ראש התאחדות היהלומנים בישראל, מר חיים דניאלי, הורידה ברית-המועצות את מחיר היהלומים המ-לוטשים ב-5% ודבר זה פוגע בשיווק היהלומים מישראל.

נוכח ההשלכות הכלכליות העוללות להיות לכך רצוני לשאול את כבוד השר:

ב. במשרדנו התקיימו כמה דיונים בנוגע להפעלת החוק. המניעה העיקרית של הפעלתו המיידית היא מגב-לות תקציב וכוח אדם. שכן דרוש לכך כוח אדם רב שיקיים את מערך ההכשרה, הרישוי והפיקוח בכל מקצוע ומקצוע בנפרד.

ג. כמובן יש בדעתי לקיים את החוק. הדבר יתבצע מייד כאשר הוא יתאפשר מבחינה תקציבית.

5153. מידת ההתאמה של מלווי קבוצות הנוסעות לחוץ לארץ לתפקידם

חברת הכנסת פ. גרופר שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ס (31 בדצמבר 1979):

לאחר טיולי הקיץ השנה נשמעו טענות מפי נוסעים שיצאו לחוץ-לארץ במסגרת סיורים מאורגנים על כך שתברות הנסיעה מבטיחות מלווה מקצועי אך אינן מקיי-מות זאת. יש לציין כי החוק אינו מחייב רישוי או הכשרה מקצועית בעניין זה וכי הנושא נתון לשרירות לבן של החברות.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם קיימות תקנות המחייבות כיסורים מסוימים אצל אדם הנטול תחת אחריותו קבוצה שלמה של נוסעים?
2. אם אין, מה יש בדעת משרד התיירות לעשות כדי להבטיח את הנוסעים הישראליים לחוץ-לארץ?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא. האחריות המקצועית לאירגון וניהול קבוצות ישראלים בחוץ-לארץ חלה על משרד הנסיעות אשר חייב לעמוד בקריטריונים שונים כדי לקבל רישיון עבודה ממשרדנו.

2. במינהל התיירות נבדקת כיום הצעה לקיים קור-סים מיוחדים למלווי קבוצות בחוץ-לארץ באמצעות בית-הספר לתיירות ולהתקין בעקבות כך תקנות מחייבות בנושא. עלי להדגיש כי השתלמויות כאלה יהיו בהכרח יקרות ביותר ויחייבו הקצאת אמצעים רבים הן מבחינת כוח אדם והן מבחינה כספית.

5154. טיפול בכעיית המחסור הצפוי בקפה

חברת הכנסת ש. פלאטני-שרון שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ס (31 בדצמבר 1979):

שלטונות בראזיל הודיעו השבוע על הפסקת ייצוא הקפה של מדינה זו לתקופה בלתי מוגבלת.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נערך משרד לקראת אפשרות כזאת?
2. האם הבטיח המשרד את הספקת הקפה השוטפת לישראל או שאורחי המדינה צפויים למחסור במצרך זה?

תשובת שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

יש לזכור: יבוא קפה לישראל נמצא בידיים פרטיות ואין צורך ברישיון לכך; הקפה שמקורו בבראזיל מהווה פחות מ-10% של תצרוכת הקפה בישראל. אולם בימים אלה אין בעולם מחסור בקפה ואין כל מקום לחשש ממחסור בקפה בארצנו. מכל מקום, ברשות הממשלה נמצא מלאי קפה באופן קבוע וזה יכול לספק את צרכי השוק המקומי במקרה של מחסור זמני בעולם.

בעתונות פורסם שמחוגי הפרדסנים נמסר ששר הת-
עשיה, המסחר והתיירות הודיע שיש בכוונתו לאפשר
קנייה של פרי הדר מקפריסין לעיבוד בתעשיה בגלל
התנגדותם של מגדלי פרי ההדר למכור את הפרי במחיר
שנקבע בצו על-ידי השר.

נוכח חוסר ההגיון הכלכלי והלאומי שיש ברכישת
פרי הדר בקפריסין רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם יש יסוד לשמועה על כוונה זו ?
2. אם כן, מה הם המניעים לכך ?
3. האם תואמת רכישת פרי הדר בקפריסין את
המדיניות הכלכלית של הממשלה ?

שר התעשיה, המסחר והתיירות ג. פת :

1—2. לנוכח סירובם של הפרדסנים למכור לתעשיה
פרי הדר במחירים שנקבעו על-פי הצו שפורסם בחתימתי
ולאור הסכנה של אי עמידה בהתחייבויות יצוא של
התעשיה בדקה התעשיה המקומית, ביזמתה היא, את
האפשרות לרכוש פרי הדר מקפריסין.

3. כן, ייבוא חומר גלם לתעשיה לצורך עיבוד
לייצור יצוא תואם את מדיניות הממשלה. חשוב להדגיש
כי אין בכמות הפרי המקומי כדי לספק את דרישות
התעשיה ודבר זה מונע מהמפעלים לפעול בכוח ייצור
הירבי.

אוסף כי בשבוע שעבר ביטל בית-הדין הגבוה לצדק
עתירה של הפרדסנים נגד צו המחירים לפרי הדר שפיר-
סמתי. אני מקווה שהחלטה זו של בג"צ שמה קץ לסיכסוך
שפרץ בין המגדלים לבין התעשיינים וכי תמצא הדרך
הנאותה שתבטיח אספקה שוטפת במחירים שיהיו על דעת
שני הצדדים. נוסף לכך, אף שהבג"צ קבע שעמיתי היתה
נכונה וצודקת זימנתי להיום, ביזמתי, את נציגי המועצה
לשיווק פרי הדר על-מנת להגיע אתם להסדר שישביע
את רצון שני הצדדים. אני מקווה שתוך שבועיים-שלושה
נגיע להסדר כזה. עשיתי זאת ביזמתי למרות החלטת
בית-הדין הגבוה לצדק.

היורץ י. שמיר :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת שושנה ארבל-
אלמוזינו.

שושנה ארבל-אלמוזינו (המערך) :

אני רוצה לקוות שפסק הדין של בית-המשפט הוא
סוף פסוק והוא יאפשר למפעלים לייצר בהיקף מלא.
השאלה שאני רוצה לשאול היא : האם בתקופה זו נאלצו
המפעלים או המשווקים לייבא פרי מקפריסין ואם כן, מה
היא הכמות שהובאה ?

שר התעשיה, המסחר והתיירות ג. פת :

לא היינו צריכים לייבא פרי מקפריסין ולא ניתנו
שום הטבות לפרי כזה. אני מקווה שלא יובא פרי מחוץ-
לארץ ושנוכל להשתמש בפרי המקומי שלנו כשהמדובר
הוא בכמות של 500 אלף טונה.

5261. מדיניות משרד התעשיה בקשר לסוכר

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזינו שאלה את שר התע-
שיה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ם (7 בינואר
1980) :

נוכח העלייה התלולה של מחיר הסוכר בשוקי העולם
המגדילה את הוצאות המדינה במטבע חוץ לרכישתו
רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם תואם הפירסום את המציאות ?

2. אם כן, האם כתוצאה מכך הוקטן שיווק היהלומים
המלוטשים מישראל ?

3. אילו אמצעים עומד שר התעשיה, המסחר והת-
יירות לנקוט כדי למנוע נזקים לתעשיית היהלומים היש-
ראלית ממדיניות הדמפינג הנקוטה על-ידי ברית-המוע-
צות ?

שר התעשיה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. כן.

2. כן.

3. אין באפשרותי, או באפשרות משרד התעשיה,
המסחר והתיירות, להשפיע באופן ישיר על צעדיה של
ברית-המועצות בשוק היהלומים בעולם. אנו עושים מאמץ
צים להתגבר את יצוא היהלומים לכל השווקים האפשריים
ובמסגרת זו זכינו להצלחה משמעותית בארצות-הברית.
לאחר מאמצים רבים שלנו ניאחת ממשלת ארצות-הברית
להפחית, החל מיום 1 בינואר 1980, את המכסים מ-4%
ל-1% על היהלומים מישראל המיוצאים לארצות-הברית,
דבר שלדעתנו יגביר את מכירות היהלומים שלנו שם.
אני רוצה להוסיף שגם הסינדיקאט בכבודו ובעצמו מתק-
שה להתגבר על המאניפולציות השונות שעושה ממשלת
ברית-המועצות בשיווק היהלומים.

5210. החזרת דמי פקדון ללא ריבית והצמדה

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר התעשיה, המסחר
והתיירות ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

לאחר שפורסמה תשובת שר האוצר לשאלתה שלי
בקשר לפקדונות של כספים שהבנקים מחזירים אותם
ללא הצמדה וריבית, וזאת לאחר שהחזיקו בכסף
זמן רב, פנו אלי אורחים רבים והפנו את תשומת לבי
לכך שיש במדינה גופים נוספים רבים הנוהגים בדרך זו
ומחזירים את הפקדון שגבו לאחר שנים רבות בלי
שישלמו לבעל הפקדון כל דמי ריבית והצמדה שהם.
תלונות רבות היו גם לגבי פקדונות בעד באלוני גאז ועוד,
והדברים מדברים בעד עצמם.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

מה יש בדעת כבודו לעשות כדי שיופסק העוול ועמו
תופסק שדירת כספי הציבור ?

שר התעשיה, המסחר והתיירות ג. פת :

1. החל מנובמבר 1973 הוצמד החזר הפקדון בעד
מיכלי גאז לסכום הפקדון שמשלם צרכן חדש ביום ביטול
החזרה.

2. הצמדת הפקדונות ששולמו לפני פירסום הוראת
המשרד מנובמבר 1973, והמבוססים על חוזה שנחתם
באופן וולונטארי בין חברת הגאז לבין הצרכן, מחייבת
הטלת חיוב רטרואקטיבי אשר אינו מעשי ואינו ברי-
ביצוע במסגרת החוקים הקיימים. למרות כל זה ביקשתי
חומר אם אכן אפשר להחיל אותו הסדר מנובמבר 1973
גם על חוזים שנחתמו לפני נובמבר 1973.

5259. רכישת פרי הדר מקפריסין

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזינו שאלה את שר התע-
שיה, המסחר והתיירות ביום י"א בטבת תש"ם (7 בינואר
1980) :

לאומי בממשלת ארצות-הברית; ב. ביוני 1979 יצאתי לבריטל לארבעה ימים בשליחות הממשלה לשיחות עם השוק האירופי המשותף. בין היתר נפגשתי עם שר החוץ הבלגי, שר האוצר הבלגי ושר המסחר שם וכן עם ארבעה חברי מועצת השרים של השוק המשותף; ג. בנובמבר 1979 יצאתי לעשרה ימים לנורבגיה, שבדיה, דנמרק וגרמניה בשליחות הממשלה לשיחות כלכליות ולישיבות הוועדה המעורבת נורבגיה-ישראל. בביקור זה בדקתי גם את מערך הנציגויות המסחריות של משרדנו בצפון אירופה. כן השתתפתי בכנס משקיעים שהתקיים בשטוט-גארט ונפגשתי לשיחה ממושכת עם שר החוץ המערבי גרמני מר גנשר. בשיחה נדונו נושאים הקשורים למשרד התעשייה, המסחר והתיירות ולהשלכות הרחבת השוק המשותף; ד. בדצמבר 1979 יצאתי לארצות-הברית ולקא-נאדה בשליחות ראש הממשלה לתקופה של חמישה ימים. בנסיעה זו פתחתי מטעם ממשלת ישראל את הוועידה הדרושנית של המגבית היהודית בניו-יורק, הבאתי את ברכת הממשלה ונאמתי בוועידה התנועה הרפורמית בצפון אמריקה שהתכנסה בטורונטו שבקאנאדה, המשכתי בטיסת לילה ללוס-אנג'לס לארוחת הערב השנתית של מילווה העצמאות ונפגשתי עם שר המסחר החדש בארצות-הברית מר פיליפ קלוצניק, עם ממלא מקומו מר שטראוס, מר אסקין, ולשיחה עם מר רוברט שטראוס.

3. בכל הנסיעות לחוץ-לארץ לא התלווה אלי איש, למעט השיחות בבריטל שבהן השתתף גם הסמנכ"ל לסחר חוץ במשרדנו שהיה באירופה באותה עת ונשאר שם לאחר שובי לישראל ושיחות באוסלו שבהן השתתפו הסמנכ"ל לסחר חוץ במשרדנו ואחד מעוזריו.

4. בערב ראש השנה יצאתי לאירופה ליומיים. היתה זו נסיעה פרטית שלא שולמה על-ידי הממשלה. גם הוצאות הנסיעה ושהייתו של המאבטח שצורף אלי לא מומנו מכספי משלם המסים.

ביקשתי ממשרדי להכין פירוט של נסיעותי עם כל העלויות ואשמך להגיש אותו לחבר-הכנסת והנכבד אורי אבנרי.

היו"ר י. שמיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הפגנתי שאלה זו לכל השרים ואני שמח ששר התעשייה, המסחר והתיירות הוא הראשון שמשיב עליה. שאלתי היא: האם במסגרת מדיניות הידוק התגורה בשנה הקרובה מצפה כבוד השר שמספר הנסיעות יתמעט?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

אשמך מאוד אם מספר הנסיעות יתמעט. לצערי הרב, כשאנחנו מעוניינים להגביר ולהרחיב את היצוא שלנו לשוקי העולם אין ברירה אלא לקיים שיחות ממושכות עם נציגי אותן מדינות שבהן אנחנו מעוניינים למכור את מוצרינו כדי שיהיו לנו הסכמים שיאפשרו לנו מכירת תוצרת ישראלית באותן מדינות ויהיו לנו הסכמי סחר כאלה שיאפשרו תחרות למוצר הישראלי, שבמרבית המקרים הוא מוצר טוב. חבר-הכנסת אורי אבנרי, שהוא עצמו מרבה בוודאי בנסיעות בעניינים ציבוריים, יודע כפי שידועים אלה שמנסים בכך שמנסיעות מסוג זה מעדיפים להימנע ולמעט בהן ככל האפשר. מאידך גיסא אנו מצויים מדי פעם להשתתף גם בפעולות הקשורות במגבית היהודית המאוחדת ובמפעל העצמאות. אני מקווה שנטל נוסף

1. האם אין עליית מחיר הסוכר בחוץ-לארץ מחייבת רבייה בקשר לגידול סלק סוכר ועיבודו בארץ?

2. אם כן, האם נעשו הכנות לחידוש גידול סלק סוכר והפעלת בתי-החרושת לסוכר?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1. לא. עמדת הממשלה היא שאין לסבסד עוד את ייצור הסוכר בארץ.

2. לא.

היו"ר י. שמיר:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמזלינו.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):

כשהוחלט לסגור את מפעלי הסוכר בעפולה הובטח לפתוח שם תעשייה חילונית שתהיה מקור תעסוקה לאותם פועלים שפוטרו. עד היום לא מומשה הבטחה זו. האם יש לכם תכנית לפתוח בזמן הקרוב מפעל תעשייתי שיתן תעסוקה חילונית לפועלים שעבדו במפעלי הסוכר בעפולה?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

חברת-הכנסת ארבל-אלמזלינו בוודאי מודעת לעובד-דה שלפני שנה אנחנו הענקנו לאזור התעשייה בעפולה מעמד של אזור פיתוח א' כדי למשוך לעיר תעשייה. בשנה זו לא באו די מפעלים לעפולה ולכן החלטתי להאריך בשנה נוספת את הסטאטוס של אזור פיתוח א' לאזור התעשייה בעפולה. בשלב זה מצויים 14 מפעלים המתעניינים באופן אקטיבי ביותר בהשקעות בעפולה. אני מקווה ומתפלל שתוך כמה חודשים אכן חלק מהמפעלים יוקמו בעפולה ויפתרו בעיה של אבטלה שמתחילה להתעורר בעיר זאת.

5419. נסיעות השר לחוץ-לארץ

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ט' בשבט תש"ם (27 ינואר 1980):

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה פעמים יצא כבוד השר לחוץ-לארץ בשנת הכספים 1978/79 ולאלו ארצות?

2. מה היתה מטרת כל אחת מהנסיעות הללו?

3. כמה מלווים היו לכבוד השר בכל אחת מהנסיעות?

4. מה היה מחיר כל אחת מהנסיעות ומה הוא מחירן הכולל?

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

1-2. להלן פירוט הנסיעות בשנת 1979: א. בחודש אפריל 1979 יצאתי לארצות-הברית בשליחות הממשלה ומפעל מילווה הפיתוח. מטרת הנסיעה היתה קיום שיחות כלכליות בארצות-הברית ובדיקת מערך הנציגויות של משרד התעשייה, המסחר והתיירות שם. ביקור זה נמשך 19 יום ובמהלכו ביקרתי ב-11 מדינות בארצות-הברית. בסיוור זה השתתפתי ב-17 אירועים של מפעל מילווה הפיתוח וב-4 אירועים נוספים מטעם המגבית היהודית המאוחדת. כן השתתפתי ב-4 פגישות צהריים, אשר מארגנו על-ידי לשכת המסחר בטרויט, באטלאנטה, בקליבלנד ובניו-יורק, עם אנשי עסקים. בנוסף לכך נפגשתי עם מר רוברט שטראוס שהיה ממנה על הסחר הבין-

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת :

לא היה לי הכבוד להכיר את מר שאול איזנברג, לא פגשתי, וכמובן שמעולם לא התקיימה כל שיחה בינינו, לא בענייני עסקים ולא בעניינים אחרים. לא הועמד לרשותי משרד ב"בית אסיה" שבבעלותו של מר איזנברג ואינני מקיים כל פעילות משרדית או אחרת בבניין זה. מאז הנני משרת בממשלה ביקרתי ב"בית אסיה" ארבע פעמים בלבד, פעמיים כשר הבינוני והשיכון ופעמיים כשר התעשייה, המסחר והתיירות, לדיוני ועדת הכספים של הכנסת המקיימת את ישיבותיה בבניין זה וחבל שאינני מקיימת אותן בבית פחות מפואר.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אני מבקש לקרוא את התשובה לשאלתה שהגשתי מס' 4975.

הח"ר י. שמיר :

בבקשה.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת קורא את התשובה — ראה עמ' 1613.

זה יפול בעתיד בצורה יותר שווה על כל חברי הממשלה ולא רק חלק מהם.

5420. שימוש השר במשרד ב"בית אסיה"

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התעשייה, המסחר והתיירות ביום ט' בשבט תש"ם (27 בינואר 1980) :

נמסר לי כי איל ההון שאול איזנברג העמיד לרשותו משרד ב"בית אסיה" שהוא בניין המשרדים המפוארים ביותר בתל-אביב. כן נמסר לי שבאותו משרד משתמש גם חברי-הכנסת אברהם שריר וכי מתנהלת בו פעילות רבה.

אני מתכבד לשאול :

1. האם הועמד לרשותו המשרד הנ"ל ?
2. אם כן, מה היא התמורה ?
3. אם אין תמורה, מדוע קיבלת משרד בחינם ?
4. האם הפעילות שאתה מנהל במשרד זה היא במסגרת תפקידך כשר התעשייה, המסחר והתיירות או במסגרת אחרת ומה היא ?

ו. חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 5), תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

תתפים בדיון חברי-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מגמתה של הצעת החוק גראית לי הגיונית. אמנם כמה אסירים יפסידו נסיעות לירושלים אבל אם בכל מחוז יהיה שופט שיתמחה בענייני בתי-הסוהר, שיתעניין בבתי-הסוהר ויעסוק במעקב יותר צמוד על המתרחש בבתי-הסוהר הרי התורצאה של ההסדר החוקי החדש המוצע יכולה להיות חיובית.

כאשר אנחנו מדברים על בתי-הסוהר אינני רואה עצמי פטור מלומר את הדברים שכבר אמרתם בכנסת שוב ושוב, גם בקאדנציות קודמות וגם בקאנציה הזאת, על המצב בבתי-הסוהר. חובתי כחבר הכנסת, חובה מצונית ממש, היא להתריע שוב ושוב על החרפה והבזיון שבמצב בבתי-הסוהר במדינת ישראל. לפני ימים לא רבים כאשר אמרתי פה אותם הדברים היתה תשובת השר שהשיב לדברי שזה עניין כספי ושבעידן של צימצום התקציב וצימצום שירותי רווחה חיוניים אין לחשוב או אף לחלום על שיפור המצב בבתי-הסוהר, על בניין בתי-סוהר חדשים, על הטבת תנאי העבודה בשירות בתי-הסוהר וממילא על שיפור סגל העובדים בבתי-הסוהר. נדמה לי שהיה זה שר המשפטים.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

זו היתה התשובה שקיבלת בעניין זה ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

נדמה לי שכך השיב שר המשפטים אם זכרוני אינו מטעני.

אדוני היושב-ראש, אינני סבור שמותר לנו להסתייגות בתשובה הזאת. היא אינה נכונה מבחינה כלכלית

הח"ר י. שמיר :

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 5), תש"ם—1980, קריאה ראשונה. רשות הדיבור להבאת החוק לשר הפנים.

שרי-הפנים י. בורג :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא בפני הכנסת את הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 5), תש"ם—1980. הצעה זו באה כדי להקל גם על האסיר וגם על בית-הדין הגבוה לצדק ; על האסיר — עלימנת שתהיה אפשרות להגיע יותר מהר לבירור התלונה והעתירה ושחוא לא יצטרך לחכות זמן רב בהתאם ללוח העומס של בית-הדין הגבוה לצדק. ממילא החוק בא גם, כפי שאמרתי, להקל על בית-הדין הגבוה לצדק עליידי כך שהאסיר יוכל להגיש את העתירה שלו לבית-המשפט המחוזי. אני חושב שזה צעד טוב. בוועדה נוכל למסור פרטים נוספים. החוק שלפנינו אינו מסובך, הוא די ברור.

אני יכול להוסיף שבשנת 1979, לדוגמה, כווננו 273 עתירות של אסירים נגד גורמים הפועלים בשירות בתי-הסוהר. 120 מתוך העתירות הללו נדחו עליידי בית-המשפט העליון. זה אחוז די נכבד. 45 עתירות בוטלו עליידי האסירים עצמם. לעתים זה נעשה עליידי המלצת בית-המשפט אבל אין זה משנה לעצם העובדה. אנחנו מוכנים להוסיף פרטים בוועדה. המגמה ברורה וטובה. אני ממליץ בכל לבי על החוק הזה. אני מקווה שיהיה לתועלת באותן נסיבות בלתי נעימות של ישיבה בבית-סוהר כאשר יש לפעמים סיבה, מוצדקת או לא, לתלונה או לעתירה מצד האסיר.

הח"ר י. שמיר :

אנחנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לראשון המ-

הסוהר המאנדאטורי או בית-סוהר במדינות אחרות. הא-נשים נפלטו אחרי כמה חודשים, אחרי שנה-שנתיים, מן המערכת כי המערכת היא ביורוקרטית ושום מערכת ביורוקרטית איננה אוהבת אנשים המחפשים דרכים חדשניות, שצועקים חסם, שאינם מסתדרים בשיגרה שלה. מאז הולך המצב ומחמיר משנה לשנה. איש אינו חושב כיצד לצאת ממעגל קסמים זה ואנו למעשה השלמנו עם הידיעה שוהו המצב — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
והתנאים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

התנאים בבית-הסוהר הישראלי — לא ראיתי טעם לחזור על כך — איזמים מכל הבחינות. זה מתחיל בתנאי-החיים הפיסיים של צפיפות, בתי-הסוהר אינם מתאימים למגורי אדם. רבותי, יש מחקרים פסיכולוגיים וסוציולוגיים גייס ללא ספור על כך שבכריאות הנפש של האדם קשורה קשר בל יינתק במרחב המחיה הפיסי העומד לרשותו. כל אדם שהיה בבית-סוהר — אני לא הייתי אבל נדמה לי שלכבוד היושב-ראש היה נסיון בזה — כל אדם שהיה בתנאי מעצר יודע זאת. אדם איננו יכול לתפקד כבן-אדם אם אין לו מרחב מחיה מסוים. זה נכון לגבי בעלי-חיים רבים בטבע. התנאים בבית-הסוהר כוללים את הצפיפות הנוראה וגם את הרמה הירודה של רבים מאנשי הסגל. דיברתי פעם עם מי שהיה מפקד כלא "מעשייתו" על נושא זה והוא השיב לי תשובה שנראתה לי קלאסית: אבא אבן אינו הולך לעבוד בבית-סוהר. אם התנאים ירודים, אם המשכורת עלובה, אם הסוהר הוא בעצמו אסיר — יש רמה מסוימת והרמה המסוימת הזאת מתבטאת בהשפלה יומיומית של האסירים. מצד אחד יש נהלים משפילים ומצד שני — חוסר אונים של הסוהרים. גם זה וגם זה, זהו שילוב מזוה. מצד אחד סגל בית-הסוהר אינו שולט בבית-הסוהר ומפקיר את השליטה בו בידי אסירים קשוחים, אנשי העולם התחתון, ומצד שני יש השפלה של אסירים.

לפני שעליתי על הדוכן הראה לי חברי-הכנסת ביטון מכתב של אסיר שהוא בורדאי יצטט אותו במהלך הווי-כוח. כולנו, חברי כנסת ועיתונאים, מקבלים מספר רב של מכתבים של אסירים המתלוננים ומתארים את המצב בבית-הסוהר. זה איננו מצב שבו מותר להושיב בן-תרבות, אפילו אם סטה מהנורמות החברתיות המקובלות.

אני רואה ששר הפנים הוא בלתי סבלני ואני מבין אותו. אני מבין אותו, אדוני השר, כי גם אם אתה יושב בתקן של שר אחראי אין לך תשובה על הדברים האלה מבחינה עניינית. תשובה יש לך, תמיד תהיה לך תשובה מבחינה פאראלאמנטארית. עוד לא ראיתי את השר בורג, בכל תפקידיו, נשאר ללא תשובה. אבל תשובה מהותית אין לך. ואינני מאשים אותך בזה. הבעיה היא יותר מדי גדולה מכדי שפתרונה יהיה תלוי ברצונו של אדם אחד, גם אם הוא שר.

אולם דברים אלה צריך להתריע עליהם כי באחד הימים, אם די חברי כנסת יתריעו, בסופו של דבר נזין את המערכת הביורוקרטית, את שירות בתי-הסוהר, את הכנסת ואת כל המוסדות האחראיים למצב מחפיר זה ונתחיל לגשת לשיפורו.

אני מסתכל על חברי-הכנסת הלוי ונוצר שהוא היה שופט בבית-המשפט של ישראל. אני תמה לעתים איך

והיא פסולה מעיקרה מבחינה מוסרית. קודם כול, נרים לרגע קט את עינינו ונראה את הבעיה הכלכלית בטווח הרחוק. כל לירה שאנחנו משקיעים בשיקים אסירים ובשיפור המצב בבתי-הסוהר זו לירה שאנחנו נחסוך מחר בתקציב ובמניעת נזקים לרכוש ולנפש. כי מה אנחנו עושים כיום? אנחנו לוקחים אדם שעבר עבירה קלה והופכים אותו לפושע מקצועי; לוקחים אדם שעבר עבירה רצינית והופכים אותו לפושע מועד; לוקחים אדם שעבר עבירה טכנית ומכניסים אותו לבית-ספר גבוה לענייני פשיעה. השבוע נתפרסם סיפור על פלוני, אמרגן, שנשלח לבית-הסוהר לשנת מאסר בעוון עבירה על המוסר, כפי שקוראים לזה, ויצא משם כחבר בחברת פושעים. התברר שבבית-הסוהר הוא יצר שותפות עם אחד הפושעים המועדים. תמהני מהו ההגיון שבשיטה הזאת.

חיים קורפו (הליכוד):

ההגיון הזה נגיע למסקנה שצריך להכניס לבתי-הסוהר אנשים הגונים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

יש למצוא דרכי ענישה אחרות, פחות פרימיטיביות. חברי-הכנסת קורפו, אנחנו חיים בסוף המאה-העשרים. מיטב המומחים לפסיכולוגיה, לסוציולוגיה ולקרימינולוגיה התחבטו בבעיה הזאת, כתבו ספרים וגיישו תיאוריות החורגות מתחום המציאות הקיימת. מזור שעדיין ממשיכים בשיטות ענישה שלא השתנו במשך 500 השנים האחרונות, אולי באלף השנים האחרונות. ייתכן שבית-הסוהר נעשה יותר הומאני מבחינת השיטות הפיסיות האכזריות שהיו נהוגות בעבר אבל במקומן באה אכזריות אחרת, פסיכולוגית ולעתים גם פיסית. ניקח מקרה של אדם שמסיבה כלשהי — כלכלית, פסיכולוגית, משפחיתית או אחרת — הפר את חוקי החברה. יש להניח שפרפרה ראשונה היא הפרה קלה. מה עושים? לוקחים את האיש הזה, מנתקים אותו מהחברה שבה הוא יכול להשתקם, מן המשפחה שיש לה עליו השפעה ממתנת, שמים אותו במקום שבו מתרכזת כל הפשיעה הקשוחה, מקום שבו הגיבור הוא הפושע הקשוח ביותר, מקום שבו לא מנהל בית-הסוהר שולט אלא הפושע המסוכן ביותר שולט; מפקירים אותו לאחד הענשים שאינם כתובים בספר החוקים אך הוא כמעט כללי לאסירים צעירים והוא אונס הומוסקסואלי; מכניסים אותו לחברה זו למשך כמה חודשים או למשך כמה שנים ומעמידים פנים, בצביעות שאין למעלה ממנה, שבכך משקמים אותו ומכשירים אותו להיות חבר מועיל בחברה. הרי זה אבסורד גמור כפי שהוכח בכל המדינות וגם במדינת ישראל.

אינני בא לטעון שהפתרון קל. אין זו בעיה ישראלית בלבד. אין פתרון קל. קראתי בדכאון-מה, לפני כמה ימים, שבשבדיה הוכיח מחקר שאותם אסירים שנשלחו לבתי-סוהר מתקדמים במיוחד, למוסדות פתוחים, שיעור החזרה שלהם לפשע הוא בדיוק — לא יותר ולא פחות — כשיעור החזרה לפשע של אסירים שהיו בבתי-סוהר קשוחים. משמע שהפתרון איננו קל. מה שמותר לי להת-אונן עליו הוא שנדמה לי שבמדינת ישראל כל מחשבה על נושא זה נעלמה, קפאה. אני זוכר שעם קום המדינה היו כמה אנשים שנתנו דעתם על סוגיה זו ובאמת חיפשו דרכים ישראליות חדשות לענישה ולשיקום עבריינים, שתיכננו בית-סוהר ישראלי שלא יהיה העתק של בית-

המחוזי של אותו אזור אלא הייתי בונה זאת בצורת הרכבים, אפילו הרכבים ניידים של שופטים תורניים שנעים בחלקי הארץ השונים, כדי ליעיל את העניין הזה. כי אם תהיה סחבת ואם יהיה עומס יתר לא נביא ברכה לאף אחד.

זו ההערה המרכזית שלי. אני מקבל את הקונצפציה, היא טובה ומבורכת.

אדוני שר הפנים, אני רואה שיש בהצעה תיקון נוסף, שגם עליו אני מברך, שעכשיו שר הפנים יהיה מוסמך להתקין תקנות בדבר זכותם של אסירים להגיש תלונות לפני מנהלי בתי-הסוהר בכל הנוגע לתנאים ולסדרים של התוקנתם במאסר או במעצר ובדיקתן של תלונות אלה.

חיים קורפו (הליכוד) :

לגבי הערת הקודמת, הרבה יותר קל להביא את האסיר לבית-המשפט — פה צריך להוציא אדם אחד — מאשר להוציא שלושה שופטים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

חלק גדול מהדברים שנשמע לפני שופט אחד, לא כל הדברים נשמעים לפני שלושה שופטים. יכול מאוד להיות שלגבי שלושה שופטים צריך לקבוע את זה במ"ק מסויים. אבל לגבי בקשות שנשמעות לפני שופט אחד ייתכן מאוד שצריך לבדוק את האפשרות הזאת של שופטים ניידים, אני פשוט רוצה לעשות את זה יותר גמיש כדי שלא נהיה כבולים לבית-המשפט. אני מדבר בעיקר על בית-המשפט המחוזי בתל-אביב שה"סחבת" בו, בגלל העומס, היא נוראה, גם בתחום המשפטים הפליליים. אני מציע שהוועדה תבדוק זאת מתוך התייחסות חיובית לעצם ההצעה.

אני מברך את שר הפנים על כך שנוספה לו הסמכות לקבוע תקנות בדבר הגשת תלונות של אסירים מנהלי בתי-הסוהר בכל הנוגע לתנאים ולסדרים של החוקים במאסר או במעצר ובדיקתן של תלונות אלה. אני חושב שטוב הדבר שזה הוכנס לספר החוקים כביסוס הנוהל שהיה קיים עד עכשיו. אני רק שוקל אם תקנות מעין אלו אינן חייבות לעבור גם אישור של ועדת כנסת כי אני חושב שכאן צריך לשמור בצורה רצינית על זכויות האזרח ואם זה ייקבע בתקנות — יכול להיות צימצום במקום הרחבה. לכן אני חושב, כמו שעושים עכשיו בהרבה חוקים שעוברים לוועדת החוקה, חוק ומשפט, שנשקול בוועדה גם את הנושא הזה.

בכפוף להערות אלה אני בהחלט מקדם את החוק הזה בברכה ואני מקווה שלא רק נדע לתקן ולשפץ את החוקים הנוגעים לבתי-הסוהר אלא גם נשפץ את בתי-הסוהר עצמם מבחינה פיסית כך שיצאו משם אזרחים שעוד יהיו ראויים לחיות כאזרחים הגונים ובני-חורין ולא פרשעים היוצאים משם במצב חמור הרבה יותר מכפי שהיו כאשר נכנסו.

הר"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת צ'רלי ביטון, ואחרי — לחבר-הכנסת אמנון לין.

צ'רלי ביטון (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, אני דווקא לא מתכוון היום לקדם את החוק הזה בברכה וזאת בגלל הצורה שבה הוא געשה ושב משיג אותו. רבותי חברי הכנסת, במקרה

שופט מקבל על עצמו לשלוח לבית-סוהר, אינני מקנא בשופט אם ביקר אי פעם בבית-סוהר. אילו הייתי שופט — ואולי בגלל זה אינני רוצה להיות שופט — מסופקני אם הייתי שולח גם אדם אחד לבית-סוהר, ואם לא הייתי שולח לא הייתי יודע מה לעשות כי אין לנו דרכי ענישה אחרות וגם לא דרכים אחרות להגנה על החברה מפני אנשים שיש לבדוד אותם ממנה לזמן מה.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שבאחד הימים הכנסת תקים דיון רציני בנושא הזה. הוא צריך להטריד את המצפון של כולנו, יום יום.

הר"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי, וא' חריו — לחבר-הכנסת צ'רלי ביטון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אשתמש בהז' למנות זו כדי לחזור ולדבר על המצב הקשה השורר בבתי-הסוהר כי הדברים כבר נאמרו וכל דיבור נוסף מעל הדוכן הזה לא יעזור. אני מקווה שוועדות הכנסת והממשלה יטפלו בנושא זה שהוא חיוני. אני אסתפק בשתי הערות לחוק המוצע.

אני בהחלט מקדם בברכה את החוק המוצע ואני חושב שיש לקבלו. אני רק הייתי מציע שנראה מה היא מטרתו. מצד אחד מטרת החוק היא למנוע ניצול לרעה של הגשת עתירה על-ידי אסירים לבג"צ כדי לערוך טיול לירושלים על חשבון הציבור ; אך מאידך גיסא צריך גם להגן על זכויות של האסיר. אני מקווה שההסדר החדש המוצע יבטיח שיישמרו הזכויות של האסירים.

בסעיף 1 מוצע כי אסיר יהיה רשאי להגיש עתירה לבית-המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו נמצא בית-הסוהר שבו הוא מוחזק. אדוני שר הפנים, דבר זה יטיל עומס נוסף על בית-המשפט המחוזי בתל-אביב שיש בו סחבת נוראה ופיגור עצום. משפטים פליליים מתקיימים בו אחרי שנים, אם נעמים על בית-המשפט המחוזי, ללא מבחן וללא בדיקה אם הוא מסוגל לעמוד בכך, גם את התפקיד הזה אני חושב שאנו עלולים לגרום עוול, לגרום לסחבת יתר בבית-המשפט המחוזי ולהביא לכך שעד שתישמע עתירת האסיר יעבור זמן ממושך. לכן צריך לשקול אם נכון הוא לקבוע שאסיר רשאי להגיש עתירה לבית-משפט מחוזי שבאזור שיפוטו נמצא בית-הסוהר שבו הוא מוחזק. ייתכן שצריך למצוא מסגרת של שופטים מחוזיים, בין שהם באותו אזור ובין שהם באזור אחר. אין כל קשר בין בית-המשפט שידון בע'תירה ובין מקום הימצאו של בית-הסוהר, אם אדם יושב בכלא רמלה והעתירה שלו תישמע בחיפה או להיפך אין פגם בכך. אין קשר בין השניים. אולי הוא נשפט במקום אחר בארץ. אולי הוא נשפט בבאר-שבע, נשלח לכלא רמלה והבקשה תישמע בתל-אביב. זה דבר מקרי. בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, שבאזורו נמצאים בתי-הכלא רמלה, "מעשיהו" ו"נוה תרצה", העומס עליו הוא בלא-הכי גדול. אם נעמים עליו עתירות של אסירים נגרום עוול גם לעובדות בית-המשפט וגם להגנה על אסירים. לכן בעוד שאני מקבל את הקונצפציה שצריך לשחרר מכך את בית-המשפט העליון ולהעביר את העני' לבית-המשפט המחוזי לא הייתי שומר על המסגרות והדוקות האלה של ההימצאות במסגרת של בית-המשפט

אראה לכם. רפי וריימונד נכנסו לחדר, בוא נראה בפנים, ויצאו עם דבר-מה ביד ואמרו שזה שלי. לקחו אותי לצינוק, בדרך ביקשת, לפני כניסתי לצינוק, לעשות צואה. הרשו לי. גמתי, ראיתי שהרבה דם יורד ולא הביאו לי נייר טואלט. התחננתי וביקשתי נייר טואלט, לא הביאו לי. נתנו לי כך להישאר". זה קטע קטן ממכתב מלא וזוועות על היחס לעציר.

אני כופר במה שאמרו פה שני חברי הכנסת הנכ"ב בדים שקדמו לי, שאסירים מגישים בג'צ כדי לזכות באיזה טיול לירושלים. בהצעת החוק שלפנינו נאמר: "לפיכך מוצע להעביר את הטיפול בעתירות אסירים בעניינים הנוגעים לתנאי החזקתם במאסר או במעצר — למעט ענייני 'הביאס קורפוס' — מבית-המשפט הגבוה לצדק לבתי המשפט המחוזיים. כך יוקל העומס על בית המשפט הגבוה לצדק ויהיה אפשר לטפל בעתירותיהם של האסירים ביתר יעילות; ייחסך גם טיטול האסירים עד לבית-המשפט העליון בירושלים...". במבוא אומ"רים לנו גם שזה טיטול של אסירים. זו לא שאלה של טיטול אסירים, האמינו לי שאין זה טיול. לנסוע במכרז בית פת סגורה — והרי עברתי זאת על גופי — לא כמו שחברי הכנסת תיארו זאת כאן שכאילו זה טיול, כאילו זו נסיעה בתוך מכונית מפוארת כאשר אפשר לראות את הרוחות. הרי מדובר הוא בנסיעה כמו חיה בתוך סורגים. יושבים על מושבים של פח וכל המכונית רועדת כי זו מכונית עוד מתקופת הבריטים. אני מכיר מכוניות ברחוב אבל אינני יודע איזה מכונית היא זו, מעולם לא יכולתי לזהות את הרכב הזה שהוא מטלטל כל-כך, רותח בקיץ ומקפיא בחורף, ועוד קוראים לזה בשם טיול.

דב שילנסקי (הליכוד):

בתקופת התורכים קראו לזה זינגנה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן, האסירים שבינינו יודעים איך קוראים לדבר הזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זינגנה זה צינוק.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זאת זינגנה גוסעת.

אומרים לנו פה במבוא שהאסירים מגישים עתירות גם על עניינים של מה בכך. אולי יש גם עניינים של מה בכך. אבל במקרה כמו זה, מקרה שאסיר רוצה להגיש עתירה, ויש מאות ואלפים של מכתבים כאלה המגיעים אל חברי כנסת אחרים שדיברו מעל הדוכן הזה וגם אל, או אם אסיר רוצה להגיש בג'צ בעניין שכל-כך כואב לו האם אפשר לקרוא לזה "עניין של מה בכך"? ואם אסיר כבר פונה לבית-המשפט העליון אני יכול להבטיח לכם, ושוב מתוך ישיבה בתוך בית-הסוהר ומתוך זה שעברתי חקירות ומתוך הכרת הדב"רים מבפנים כאסיר וכאיש שהיה שפוט וישב בבית-סוהר, שאסירים לא מגישים עתירות ולא ניגשים לבג"צ על דברים של מה בכך.

ועוד אומרים לנו, אדוני היושב-ראש, שכך יוקל העומס מעל בית-המשפט העליון. גם אמרים לנו שבדרך הזאת אפשר יהיה לטפל בעתירותיהם של האסירים ביתר יעילות ושייחסך טיטול האסירים. פתאום מגלים דאגה לטיטול האסירים, שלא לדבר על היעילות. אינו יעילות יתר תהיה כאן, כאשר העתירות יופנו לבית-המשפט

קיבלתי היום מכתב מאסיר היושב במעצר בבית-הסוהר רמלה והוא כותב על מקרה מזועזע שקרה בתוך בית-הסוהר. זה מכתב ארוך מאוד, אצטט מתוכו רק קטעים אחדים. אקרא את ההתחלה כדי שתדעו לפחות במי המדובר.

נאמר בהתחלה: "לכבוד חבר הכנסת, יושב-ראש אירגון 'הפנתרים השחורים', שלום רב. באזיקים כבול בחזרי על נסיונותי לשגר מכתב זה ואחרים שהוחרמו לי כותב אני אליך, חבר כנסת נכבד. שמי...". בסוף המכתב הוא מאוד מתחנן שאם אני מתכוון לפרסם את המכתב שלא אוכיר את שמו. למי שירצה בכך אני אחיה מוכן לתת את השם אחר-כך — "אני עצור בבית-מעצר רמלה כתמישה חודשים. מכתב זה נכתב במטרה שאחה תדע והציבור ידע וחברי הכנסת ידעו והעולם שאיכפת לו ידע לאן שולחים עצירים שהם בחזקת זכאים עד לבירור דינם ולא הורשעו בדיון". זו ההקדמה כדי שתדעו שמדובר בסך הכול בעציר ולא באדם שכבר הורשע במשפט ונשפט למאסר.

בהמשך המכתב הוא מספר על הגעתו לבית-הסוהר וכותב שאדם בלוש אורחי ביקש ממנו לבוא למרפאה, "שם חיכו לי רפי האכזר, קצין בשם ריימונד השפל וקצין שלא הייתי רוצה לבטא אותו בשם שאני חושב עליו. נו, אתה רוצה לעשות חוקן, הוא שואל אותי. היו הרבה גיבורים כמון, געשה לך את זה בכוח". הוא כותב: "זהו הדיבור שלהם. ניסיתי להסביר להם שזה עניין של פגיעה בכבוד ואתם רוצים להרוס אותי כשיש דרכים אחרים שאני מוכן להם. אני נשוי, אפילו אמרתי להם, התחננתי בכל דרך, לא קיבלתי את הצורה המב-עיתה ואת מה שהם רוצים לעשות לי. לא רק חוקן, זו היתה התשובה. אמרתי: אני אגיש נגדכם צו על תנאי". אדוני השר, הוא בסך הכול מאיים בהגשת צו על תנאי, זה כנראה הדבר היחיד שיש לאסירים להגנה עצמית לפעמים מפני מכות או פגיעה בכבודם או עינויים אלה או אחרים, לומר לקצין או לסוהר: אני אגיש צו על תנאי. ובכן הוא כותב כך: "אמרתי: אני אגיש נגדכם צו על תנאי, אפנה לבית-המשפט, אין אתם יכולים לעשות לי דברים כאלה נגד רצוני. ענה לי רפי: אני מצפצף על בית-המשפט והחוק שלך כשהוא בולע את המלים באמרו זאת ופקד להוציא אותי מחוץ למרפאה. הוציאו אלונקה ובאו לכיוון שלי, תפסו אותי ארבעת הסוהרים באכזריות, השליכו אותי לאלונקה, תקפו אותי במכות, ניסו להתחיר בי את המכשיר. אני התנגדתי בכל תוקף. זה לא עזר. אפילו חילצתי את עצמי מהאלונקה, קיבלתי מכות, ועשו לי את זה על הרצפה. קיבלתי מכות בכל חלקי ועשו לי את זה על הרצפה. קיבלתי מכות בכל חלקי גופי, צעקתי, בכיתי, כלום לא עזר. איזה 20 עד 30 דקות הם מתעללים בי. וכשגמרו להחזיר לי את התומר רפי נזכר שאני קיללתי בזמן שחשתי בכאבים והנחית לי מכות בעזרת האחרים ודרך אחרי כשאני מתחמק ממנו והחזיר לי אצבעות כמו חולה מין כשהוא משרבב את הלשון שלו החוצה והסוהרים האחרים מרביצים לי חזר על התופעה הזאת מספר פעמים. מתנשף עזב אותי, נכנס לחדר המרפאה, חזר אחרי חצי שעה ורמו לסוהרים כשהוא מתנשף: יאללה, לכיוון שלי. אני ביקשתי צואה. זה נראה לו. הביאו לי סיר. עשיתי צואה, ירד לי דם עם הצואה. רפי וריימונד היטטו במקל ולא מצאו כלום. אני אמרתי להם: זה הסוף שלכם, אתם לא יודעים, מחר יש לי משפט, מחר או מחרתיים, אני

החברה הישראלית מפני העבריינים. גם אם אני יוצא מתוך ההנחה שהעבריינים, רובם אם כי לא כולם, הם תולדה של מחדלי החברה הישראלית כולה בכל המישורים של חיינו, בחינוך ובפתרונות של בעיות חברתיות. אך גם אז אינני רשאי, מתוך דאגה לאסירים — ואני דואג להם מאוד — לשכות שיש לי חובה עליונה והיא חובה של כולנו כאן קודם כול לשמור על האזרחים מפני העבריינים.

אני בא לומר שלפי הערכתי אנחנו נמצאים עכשיו במצב שבו יותר ויותר סוהרים עומדים לעזוב את שירות בתי-הסוהר. אני רוצה שכל אלה הבאים לכאן לדבר על בעיות בתי-הסוהר יקחו בחשבון את הסיכון שאנחנו עתידים לעמוד בפני מצב שלא יהיה מי שירצה לכהן ולשרת בשירות בתי-הסוהר אם כך יימשך המצב שכל חבר כנסת שני — ואינני מתכוון אליך חבר-הכנסת ביטון כי אני מאמין שלך באופן אישי יש מעורבות אחרת מאשר לרבים מאתנו כאן בנושא — בא ומטיח אשמות בבתי-הסוהר ובשירות בתי הסוהר ובסוהרים. אף כי יש פה ושם צורך לתקן אל נשכת שגם הסוהרים הם בני אדם ושהם נש" לתו על ידינו ובשמנו כדי לשמש בתפקיד זה כאשר אנחנו שולחים באמצעות מערכת בתי-המשפט הישראלית את העבריינים להימצא במקום שהם צריכים להימצא כדי להגן על החברה הישראלית.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אבל תלוי באיזה מצב.

אמנון לין (הליכוד):

אני מסכים אתך, חבר-הכנסת ביטון. כאשר אתה מדבר על המצב אתה צודק. אך מה אנחנו נעשה כאשר אנחנו צריכים לדאוג גם לפתרון בעיית המצוקה בשכונות, ואתה יותר מאחרים זועק, כאשר צריך לדבר על פתרון בעיות השיכון, השכונות, הפיתוח. כל הדברים האלה איפה שהוא מגיעים לוויסות שנקרא משרד האוצר וממשלת ישראל.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): מכל הדברים שמגית משרד האוצר לא מתכוון לפתור דבר.

אמנון לין (הליכוד):

בוועדת הפנים שמענו כמה פעמים דינים-וחשבונות על תנאי המחיה של האסירים. נציבות שירות בתי-הסוהר הגישה בקשות לתיקון. הם עצמם כואבים את כאבם של האסירים ודורשים לשפר ולבנות בתי-כלא חדשים כדי שיהיו תנאי חיים אחרים לאסירים. אני לא מתפלל עליך, חבר-הכנסת ביטון, כאשר אתה זועק אני מבין, אני טוען כנגד אחרים מבין חברי הכנסת אשר יום יום באים בטענות ושלוחים לנציבות שירות בתי-הסוהר תלונות על סוהרים. רבים מהסוהרים הגיעו למצב שאינם יכולים להמשיך לנהל את בתי-הסוהר. האם יש משהו מאתנו שמוכן להגיע למצב שבתי-הסוהר יהיו ללא סוהרים ועבריינים יעשו בחברה כבתוך שלהם? האם איננו רשאים לצפות שבאותה שעה שחבר כנסת דואג לאסירים הוא ידאג גם למה שיקרה על יד ביתו, בתוך השכונה שלו? עם כל דאגתנו למצב האסירים אנחנו חייבים בתור חברי כנסת לשמור, אולי קודם כול, על החברה הישראלית מפני הפשע והאלימות. אתן לכם דוגמה: לאתרונה ראיתי בתיאטרון חיפה מחזה מעניין, מחזה שמתאר את התהיים בבית-הכלא. המצבם נהדר, המחזה מעורר מחשבות נוגות על מצבם של האסירים בכלתי בתי-הסוהר. אבל מה בסך הכול תהי גיון שבהצגה הזאת? אינני אומר, הלילה, שאסור היה

המחזויים שהם עייפים עוד יותר מכל בתי-משפט אחר מעומס התיקים המוטל עליהם? לא זאת הסיבה, רבותי חברי הכנסת, שבגללה מנסים לתקן את החוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר. הסיבה היא, שוב, המשך של החמירות בחוקים ושלילת זכויות אלמנטאריות של נאשמים להגן על עצמם בבתי-המשפט.

בקשר לתיקון הזה יש היום כותרת ב"ידיעות אחרונות" האומרת שהשופטים כבר לא צריכים שהעד יבוא להעיד בבית-המשפט. נתן עדות במשטרה, בלחץ או ללא לחץ, כבר קיימת עדות וזהו. אני חושב שבשלב מסויים אולי לא נצטרך את בתי-המשפט. המשטרה לבדה תשפוט. המשטרה תחקור, המשטרה תבדוק והמשטרה תשפוט. בשי"ל מה לנו בתי-משפט בכלל?

התיקון הנוכחי, אדוני היושב-ראש, רק ישלול מהאסיר את האפשרות להגיע, רק בגלל זה שהוא אסיר, אל בית-המשפט העליון. איזה מין נימוק הוא זה שאומרים לנו שמתחשבים בטילטול של האסירים או בזה שבית המשפט הגבוה לצדק מלא ועמוס לעייפה בתיקים ומשום כך שור"ללים זכות אלמנטארית של אדם, רק בגלל זה שהוא אסיר, להגיע לבית-המשפט העליון? זה הדבר החמור ביותר שראיתי, אדוני היושב-ראש.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר-הכנסת יצחק יצחקי, ואחריו — לחבר-הכנסת משה עמאר.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף אל כל אלה שדיברו כאן על המצב הקשה של האסירים בבתי-הכלא ואני מצטרף אל כל אלה השואפים לתקן את המצב בבתי-הכלא בישראל.

אני יודע, וכחבר בוועדת הפנים של הכנסת השתתפתי גם בסורים בבתי-הכלא, ועלי להגיד כאן, שהיו לי לפעמים רגעים שקשה היה לי לראות את מצוקתם וסבלם של האסירים. קשה היה לי להשלים עם זאת. אולם באתי לדבר הפעם מעל במה זו דווקא על הסוהרים ולא על האסירים. אני חושב שאי-אפשר, וזה קרה לנו לעתים קרובות, שכאשר אנחנו רואים מכאובים בשדה אחד, בשטח אחד של חיינו, אנחנו מתכוונים למצוא פתרונות ולהפנות תקציבים לאותו שטח ואנחנו שוכחים שבעצם הכול זו מקשה אחת. כאשר מחלקים את התקציב הזה אנחנו חייבים לראות את כל הערובה השלמה של מדינת ישראל ואיננו יכולים לראות רק איזה שהוא קוץ אחד שאותו צריך לעקור או פריח אחד שאותו צריך להשקות במיוחד.

אומרים שישנם תנאי דיור גוראים. בוודאי שישנם. מי אחראי לזה, האם הסוהרים, שירות בתי הסוהר? אומרים גם שיש מצב קשה ברמה של חלק מהסוהרים. האם יש לכם סוהרים אחרים שילכו לתפקיד כזה, שיקבלו על עצמם את התפקיד הזה? האם הסוהרים אחראים לזה שיש כוח ואלפים של עבריינים במדינת ישראל? בדיק באתה מידה שאני רוצה למצוא פתרון ודרך לעזור לאסירים, שאני רואה אותם כקרובות של החברה הישראלית, אני רואה בסוהרים ובשירות בתי-הסוהר האחרונים האש"מים בזה. עלינו לזכור שכאשר נמצאים אסירים בין כתלי בתי-הסוהר הם נשלחו לשם כדי להגן על מי? — כדי להגן על החברה מפניהם.

מי שבא לעזוב את זעקת האסירים, ואני מבין אותו, חייב לזכור שאנחנו חייבים באותה מידה להגן גם על

יצחק יצחקי (הליכוד):

רק בהגיון, אם אותו אסיר בא להתלונן לפני בית-הדין הגבוה לצדק, גביה על אבידה, והוא מתכה לתורו יותר משנה כתוב שבממוצע פונה לפחות איש אחד ליום — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שר הפנים נתן סקירה ואמר שבערך 200 עתירות מוגשות בשנה, אפילו לא אחת ליום.

יצחק יצחקי (הליכוד):

להוציא שבתות וחגים זו עתירה אחת ליום. אתה רוצה, חבר-הכנסת ביטון, שאותו אסיר לא יחכה שנה שלמה לתורו ולכן בא התיקון כדי להקל את הסבל.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא בא לשלול מאסיר במדינת ישראל את הזכות לפנות לבית-הדין הגבוה לצדק, את הדבר העקרוני הזה אתה חייב להבין: כל אורח במדינת ישראל יכול לפנות לבג"צ פרט לאסיר.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אילו היית נותן לי לגמור את דברי היית רואה לאן אני חותר. קודם כול אני מחייב את התיקון וזה דווקא מתוך ההנמקה של המחוקק שהוא השר במקרה זה, שבא להקל על השוהות הארוכה, הממושכת, של אדם הסיבל בתוך הכלא, הפונה לבית-הדין הגבוה לצדק ואינו מקבל תור לפגישתו. לכן בא השר ואומר: אני אקל עליך, לא תצטרך לנסוע מדמון עד לירושלים, תוכל לפנות לבית-המשפט המחוזי וידונו בעתירה שלך. אמת, אדוני השר?

חברי הכנסת, זה באמת מצויין, מרחיק לכת, מכובד אבל אני רוצה לבקש מהחברים שכאשר החוק הזה יגיע לוועדה הם ינצלו את ההזדמנות כדי להוסיף לחוק תוספת. זו הצעתי: רוב האסירים המגיעים לבתי-הכלא הם חסרי השכלת יסוד, ארחיק לכת ואומר שהם אפילו חסרים ידיעת הקריאה והכתיבה. יש גם אסירים שהם משכילים ובעלי השכלה רחבה ביותר והם מפורזים בבתי-כלא שנים. לא מזמן קיבלה הכנסת תיקון לחוק האומר שבית-המשפט רשאי להטיל סנקציה נוספת והיא שירות לזולת. אני מבקש דווקא מחברי ועדת החוקה, חוק ומשפט שכאשר החוק הזה יגיע לדין לוועדה תהא זו הזדמנות טובה והם ירחיבו סעיף נוסף ויאפשרו לכל אסיר, גם לעציר אבל בעיקר לאסיר השווה זמן רב בבית-הכלא, לרכוש השכלת יסוד. לא פעם — אני קושר עכשיו דברי אלה לרישה של נאומי — חבר-הכנסת ביטון, לא פעם קורה שדווקא עניינים של משמעת, של מה בכך, באים מתוך חוסר ידיעה, באים מתוך זה שדלם לא למד די.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קראתי פה מכתב ...

יצחק יצחקי (הליכוד):

סליחה, לא הייתי. אני באמת מבקש סליחתך, אני בדרך כלל נוהג לשמוע את נאומיך. לא שמעתי את הנאום, אקרא אותו.

ברצוני לקשור את שני החלקים ביחד ולומר: חוסר הידע, העבורות, גוררים בדרך כלל אגרסיה, תוקפנות. לכן חשבתי — אולי גם השר ימליץ על כך — שאותו אסיר ירכוש לעצמו גלי השכלת יסוד; לא שמונה כיתות לימוד אבל השכלת יסוד מינימאלית: ידיעת הקריאה והכתיבה, כמה פרקים בהיסטוריה, כמה פרקים בתנ"ך, כמה פרקים

להציג את המחזה. טוב שרואים הופעה על כל הקומפלקס של החיים בבית-הסוהר אבל הלכה למעשה מה זה פותר? החל מנציב שירות בתי-הסוהר וגמור באחריו הסוהרים אין אחד שאינו מעוניין לשפר את תנאי החיים, את תנאי הדיור של האסירים. כולנו נמצאים במצוקה קשה מאוד של תקציבים. אין דבר קל יותר מאשר להגיש שאילתה, להגיש הצעה לסדר-היום. מי ישא באחריות לכל מה שכולנו אחראים לו, לשמור שאורחי המדינה לא ייפגעו מפעילותם של עבריינים, פושעים אלימים? עלינו מוטלת החובה הזאת.

חברי הכנסת, אם אנחנו מתייחסים להצעת החוק הזאת אני חושב שהיא באה להקל על האסירים באותה מידה שהיא באה להקל על מערכת המשפט. מערכת המשפט צריכה להיות פנויה גם לדברים אחרים. יחד עם זאת אני מסכים עם כל מי שיבוא ויאמר: צריך לחשוב עוד פעם ועוד פעם כיצד להפנות תקציבים ולהיענות לתביעה של שירות בתי-הסוהר ליתר פיתוח, ליתר הרחבה, ליתר דאגה לצרכים.

לא אגמור את הדברים אם לא אחזור ואומר שכלהט הדאגה לאסירים אסור לנו לשכוח שאנחנו עוסקים בבני אדם, בסוהרים. אם בלהט זה איננו נזהרים אנחנו מרפים ידיהם של העוסקים במלאכה המסוכנת והאומי ללה הזאת. אני רואה אותם כמי שהחברה שלחה לעשות את אחד התפקידים הקשים ביותר, כפויי הטובה ביותר, שבחיינו הציבוריים. כתבתי כנסת נעניק לשירות בתי-הסוהר גיבוי, נעניק להם בטחון שא-נחנו מעריכים את עבודתם ואת שליחותם. בד בבד עם חובתנו לדאוג למצב בתוך בתי-הסוהר אנחנו חייבים מעל כמות הכנסת להעריך את עבודתם של הסוהרים ולומר להם: אנחנו נלווה אתכם באהדה וניתן לכם גיבוי, אנחנו רואים אתכם כשליחים של מצווה במצב חברתי שלא אתם אחראים לו אלא אנחנו, כנושאים באחריות למחוללים החברתיים.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחק יצחקי, ואחריו — לחבר-הכנסת משה עמאר.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תיקון מס' 5 לפי קודת בתי-הסוהר הוא תיקון אנושי נוסף הבא להקל על האסיר. על כך אני רוצה לברך את שר המשטרה.

שר-הפנים י. בורג:

בשנת ה-30 לקיומה החליטה הכנסת שאין שר משטרה, יש שר הפנים ומשרד הפנים.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אני מודה לך.

בית-המשפט הגבוה לצדק, כפי שכתוב במבוא, "מוצף בעתירות כאלה, שביניהן רבות בעניינים של מה בכך — ביקורים, מכתבים, אבודות קלות ערך וענייני משמעת". חברי הכנסת, אולי לגבי אלה שישבו לחוקק את החוק הזה וכל מי שלא ישב בכלא אלה דברים של מה בכך — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לאסיר אבדה אבידה קלת ערך והוא הגיש בג"צ. זה סביר בעיניך? אתה רוצה להגן על החוק, תגן עליו אבל בהגיון.

רק כבודו של האסיר נפגע אלא, לדעתי, גם כבודם של אותם סוהרים הוא פגוע עד מאוד.

אין לפנינו הצעת שינוי. יש הצעה לגבי פרט אחד שמגמתה היא רק אחת: הקלה על בית-המשפט העליון. אמנם נכון הוא ששליש לערך של הבג"צים המוגשים לבית-המשפט העליון הם של אסירים. אך יש תיקון לחוק בבית-המשפט המאפשר דחיית עתירה ללא מתן צו על תנאי, ללא הופעת העותר. מתוך כל אותם בג"צים מעט מאוד ניתן בהם צו על תנאי ומעט עוד יותר, אולי 4 או 5 במשך השנה האחרונה או במשך שנתיים, החליט בית-המשפט העליון לקבל ולתת צו על תנאי החלטי. ההגנה על בית-המשפט העליון היא מחוייבת המציאות. אין אפשרות להמשיך בדרך זאת. צריך למצוא פתרון אחר. לדעתי הצעה זאת מראה על כיוון אחר שאם אנחנו ננצל אותו נכון — עוד מעט אומר כיצד — האסיר יצא מכך נשכר.

בסעיף 62א פסקה (א) מדובר ש"אסיר רשאי להגיש לבית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו נמצא בית הסוהר שבו הוא מוחזק עתירה נגד רשויות המדינה ואנשים המלאים תפקידים על-פי דין בכל עניין הנוגע לתנאי מאסרו או מעצרו או לסדריהם". — אני מבין שיש תיקון וצריך לומר "למאסרו או למעצרו". האם נכון, אדוני שר הפנים, שזה הנוסח המתקן? יש תיקון שיצא בהצעת חוק אחרת שאומר שהכוונה היא למאסרו או מעצרו ולא לפי הנוסח הזה — אני הייתי מוסיף לזה: "לרבות דרכי הטיפול בו". הטיפול הוא משהו נוסף למאסר או למעצר. זה הטיפול השיקומי, החינוכי, הפסיכיאטרי ורצוי להדגיש זאת הדגש היטב בהצעה.

בסעיף 62 (ב) יש הגבלה שלא לצורך בסמכותו של בית-המשפט. אם אנחנו אומרים: "בית המשפט מוסמך ליתן צווים... בכל הנוגע לעתירה" הרי הוא מוסמך לגבי אותה עתירה, לגבי אותה נוסח של עתירה. אולם ייתכן שמחמת אותה עתירה יסיק בית-המשפט מסקנות אחרות וירצה לתת צווים אחרים בנושא זה, אולי בנושא יותר כללי ולא-דווקא פרטי לגבי העתירה, ועל שום מה נגביל אותו? לכן הייתי מציע שבמקום המלים "בכל הנוגע לעתירה" שוב ייאמר "בכל הנוגע למאסרו או למעצרו של אסיר, ולרבות דרכי הטיפול בו".

העתירה הזאת חייבת להיות הליך פשוט.

שר-הפנים י. בורג:

בית-המשפט יהיה ועדה פדאגוגית שתחליט?

מושה עמאר (המערך):

לא. אני אומר ששופט שיושב ושומע פעם אחר פעם עניינים כאלה יש לו כבר איזו שהיא מחשבה לגבי תיקון ליקויים. אם הוא מציע תיקון ליקוי מסוים בצו צריך לאפשר לו לעשות זאת. למשל בעניין של זמן מסויים, שבעשה מסויימת אין להוציא עציר או אין לעשות פעולה מסויימת לגבי עציר או אסיר והוא יתן אותה החלטה לגבי אותה עתירה או עקב אותה עתירה. את העתירה עצמה יכול להיות שהוא ידחה אבל הוא ייתן את הצו הזה באופן כללי ולכן יש חשיבות רבה. אגב, בית-המשפט העליון עושה זאת מתוך סמכותו הבלתי מעגלת הקיימת. צריך לתת אפשרות זאת גם לשופט המחוזי. לכן לא צריך להגביל אותו כאילו עומד בפניו משפט רגיל. זה איננו משפט פלילי רגיל. זו סמכות של בג"צ שמעניקים לשופט מחוזי שיפעל על פיה. בשל כך נתנו לו את

בגיאוגרפיה, בדיעת הארץ — המינימום שהגורל גרם לכן שלא יקבל.

נראה לי שאם באמת נעשה את שני הדברים גם יחד נוריד את המתחים ויהיו פחות בעיות משמעת. אדם שעסוק עם עצמו בלימודיו אין לו זמן גם לעורר בעיות משמעת. בדרך כלל בעיות משמעת נובעות מחוסר מעשה. אין צורך להוסיף, לא פעם נאמתי בכנסת הזאת על המצב הכללי בבתי-הסוהר ולא אני הראשון ולא האחרון שמעניין אותי נושא זה. צריך רביזיה גדולה. אנחנו אמנם עשינו צעד אחד נוסף בכנסת הזאת כאשר הכנסת חוקקה, ואנחנו היינו המחוקקים, את הסעיף שהזכרתי קודם בנושא של שירות לזולת. אם נצליח לתקן כמה תיקונים נוספים, תיקונים מרחיקי לכת, נדאג לכן שאותם אנשים שנכנסו לבתי-הכלא כל כך אגרסיביים ולא פעם יושבים שם כמה שנים טובות, החיים שלהם יהיו קלים יותר כאשר ניתן להם אפשרות לרכוש השכלת יסוד.

לכן אני פונה לחברי, חברי הכנסת, שכאשר החוק יגיע לקריאה ראשונה — אני תומך בחוק הזה — ידונו גם בנושא של מתן השכלת יסוד לאסירים. יכול להיות שההצעה הזאת תורחב קמעה ובקריאה שנייה ובקריאה שלישית נראה אותה מורחבת ומאפשרת לאסיר לרכוש השכלת יסוד מינימאלית.

היור"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה עמאר, ואחריו — לחבר-הכנסת שלמה יעקב גרוס, ואחריו — לחבר-הכנסת דב שילנסקי, אחרון המשתתפים בדיון זה.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התנאים הקשים בבתי-הסוהר, שיטות הענישה, דרכי הענישה, הם הגורם לרבייה העתירות לבג"צים לבית-המשפט העליון. אולי גם התנאים שבהם שרויים הסוהרים גורמים לכך. הסוהרים הם אסירים של שיטת הענישה בבתי-הסוהר. אלה ואלה אסירים של אותה שיטה ועל אותם תנאים. כאן, מעל דוכן זה ובוועדות, חברי הכנסת האחרים ואנוכי בתוכם התרענו, דיברנו, הצענו, הגשתי גם תכנית, הבה נראה את הבעיה הזאת במחשבה חדשה, הבה נשנה את התנאים בבתי-הסוהר הבה נמצא פתרונות אחרים לדרכי הענישה בבתי-הסוהר. אך הדברים היו לשווא. בתי-הכלא נוהגים כמנהגם מימים ימימה והתנאים נעשים קשים יותר מיום ליום. שר הפנים מחפש ומבקש תקציבים לבנות בתי-סוהר חדשים ולהוסיף תוספות בנייה. גם זאת לא יימצא לו אבל לא בכך הפתרון. הפתרון הוא בדרכים אחרות. צריך לחפש ולמצוא איך אפשר למיין ולסווג את האסירים כך שיהיו כאלה שיוצאו לעבודה יצרנית הן בבתי-הסוהר, הן מחוץ לבתי-הסוהר, במחנות עבודה במקומות שיש צורך בכך ובעבודה כזאת.

אמנון לין (הליכוד):

שיקום.

מושה עמאר (המערך):

בשיקום, בחינוך לעבודה, בלי כל ספק; ולא על-ידי מבצרים אטומים, בנויים וסגורים. מבצרים אלה הם מקור כל המרירות, לא רק מרירות אלא איבוד כבוד האדם, שבירת אישיות האדם, איבוד כבוד האדם של הסוהרים, לא רק של האסירים. אם הדברים שנאמרו כאן על-ידי חבר-הכנסת צ'רלי ביטון לגבי התנהגות הסוהרים כלפי האסירים, הם נכונים, אם העובדות הן מדוייקות, הרי שלא

בהודמנות זו הייתי רוצה לבקש את שר הפנים שיטול יזמה לבטל את חוק יצחקי. החוק הזה הוכיח את עצמו כפוגע בתברה. במצב הקיים היום החוק איננו טוב וצריך לשנותו. החוק העלה את גיל האחריות הפלילית לגיל 14. מתברר שבני נוער מנצלים זאת היטב. הם הולכים לבתי-הספר כדי להפריע בלימודים, גונבים ואומרים: מה יכולה המשטרה לעשות לנו? קראתי בעתונות שבבתי-ספר ילד בן 12 שמאחוריו 50 האשמות, הוא מופיע יום-יום בבית-הספר ומפריע ללימודים, משתולל, שובר ואי-אפשר להכניס אותו לבית-הסוהר בגלל חוק יצחקי. אי-אפשר להעניש אותו. מספר המעונות לילדים מופרעים אינו מספיק. המעונות הסגורים הקיימים אינם שמורים. הילדים בורחים מהמעונות. מכניסים נער בגיל צעיר למעון סגור והוא בורח משם. לכן אני מבקש משר הפנים לנקוט יזמה ולהציע לבטל את חוק יצחקי. כולם אומרים שהוא לא טוב.

לגבי אסירים שפוטם מבוגרים — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה יש לך נגד חוק יצחקי?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
הוא לא טוב.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
כי יש פושעים צעירים שמשתוללים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כי אי-אפשר לקחת ילד בגיל 9 ולהכניס אותו לבית-סוהר? זו הסיבה שהוא לא טוב?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
עובדה שילדים מנצלים זאת ואומרים: אנחנו מצפצפים על המשטרה. זו העובדה. איננו יכולים להתעלם מזה.
שר-הפנים י. בורג:

חבר-הכנסת גרוס, יש לי הצעה: תשפיע על חבר-הכנסת יצחקי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

ועתה בעניין אסירים שפוטם מבוגרים. אדוני השר, בתוך בתי-הסוהר יש עולם תחתון. בין כחלי בית-הסוהר מבצעים פסקי דין, מטילים אימה, מבצעים מעשי טרור. מה שקורה שם זה נורא. אסיר השפוט על עבירה קלה, בעל עבר נקי, יושב בידח עם חבורת פושעים מסוכנים, עברי-יינים מועדים, שמטילים עליי טרור ובתוך בית-הסוהר הוא הופך לעברייני יותר מתחכם ויותר מסוכן. צריך להפריד בין שפוטם על עבירות קלות, אלה שעברו עבירה ראשונה, ובין שפוטם על עבירות בעלי עבר פלילי שהם מסוכנים. בבתי הסוהר אין כמעט אפשרות לשקם ולחנך את האסיר. נכון שצריך להרחיק אותו מן החברה אבל זה לא מספיק כי כשהוא יוצא מבית הסוהר הוא נעשה פושע יותר מתחכם ויותר מסוכן. אני יודע שבבגליה מלמדים בבית-הסוהר את כל המקצועות. בבית-הסוהר בארץ אין אפשרות ללמוד מקצוע. סיפר לי יתחי, הוא מנהל מפעל בבגליה, שיש אסירים שחוזרים למקום עבודתם אחרי השיחרור מפני שיש להם שם עבודה והם שיקמו את עצמם. בארץ כשיוצא אסיר מבית-הסוהר הוא פושע יותר חמור ויותר מסוכן. אם לא זכינו שיהיה בארץ חינוך יותר

הסמכות הזאת. סעיף 7 (ב) של חוק בתי-המשפט, תשי"ז—1957, שמדבר על מתן צווים אינו כולל את ההגבלה הזאת וכאן אנחנו כאילו מגבילים. בשל ההגבלה הזאת, לדעתי, איננו עושים טובה. צריך לומר "בכל עניין הנוגע למעצרו או מאסרו של אסיר" וברור שהעתירה שלפנינו היא הגורם למתן הצו הזה.

העתירה צריכה להיות הליך פשוט. כאן אנחנו מביאים אולי טובה לאסיר בזה שלא מחייבים מתן צו על תנאי. עצם הגשת העתירה מחייבת תשובה מצד המשיב. אנחנו עוברים מיד לשלב שאחרי מתן צו על תנאי. העתירה כשלעצמה מחייבת תשובה מצד בתי-הסוהר או מי שמשיב לגבי אותו נושא, קובלנה או תלונה שמופיעים בעתירה. לכן כל העתירות האלה, כאילו כולן קיבלו צו על תנאי וכאילו התקיים בירור בפני אותו שופט. חבר-הכנסת וירשובסקי הזכיר שלא ייתכן שנגה בעתירות הללו לפי המצב השורר, להוותן, בבתי-המשפט כאשר נמשך זמן ארוך עד שהוא מגיע לסיומו, בשל כך ניתנת הסמכות בידי שר הפנים להתקין תקנות, אולי בהתייעצות עם שר המשפטים — אינני זוכר מה אומר הסעיף המסמיך — ולקבוע את סדרי ההליך בעתירה הזאת ואת הזמנים.

במקרים אלה צריך לקבוע זמן שכאשר מוגשת עתירה, חייבת תוך 48 שעות להתקבל עליה תשובה. המשיב חייב להשיב תוך תקופה מסוימת, בית-המשפט צריך לדון בה תוך תקופה מסוימת וליתן את החלטתו תוך תקופה מסוימת. יש מקרים כאלה, כמו בחוקי בחירות, שהתקנות מחייבות זמנים. בנושא זה צריך לקבוע זמנים ולעמוד בהם כדי שהעתירה תהיה יעילה. אחרת, אם זה יהיה בתור הרגיל, העציר אולי יצא לחפשי עד שתתירחו תישמע. לכן התקנות האלה הן מחייבות המציאות. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הפנים.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלמה יעקב גרוס, ואחריו — לחבר-הכנסת דב שילנסקי, אחרון המשתתפים בדיון.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר באה להסדיר הגשת עתירה או תלונה של אסיר נגד שלטונות בתי-הסוהר על קיפוח או יחס בלתי הוגן כלפיו. ההצעה היא נכונה כי אין להעמיס על בית-המשפט הגבוה לצדק כל תלונה. יש להעבירה לטיפול בית-המשפט המחוזי. אני מסכים לכך שההצעה נכונה ושצריך להכניס את התיקון הזה.

אני הייתי מציע לסנן את התלונות. כפי שקראתי במבוא מוגשות יום-יום תלונות ויש לתקן זאת כך שכל העומס הזה לא יגיע לבית-המשפט כי אחרת יעמיסו גם על בתי-המשפט המחוזיים.

אדוני היושב-ראש, בהודמנות זו הייתי רוצה לומר כמה משפטים, כיצד למנוע כל כך הרבה תלונות. שמענו מה מתרחש בבתי-הסוהר. במצב הנוכחי השורר בבתי-הסוהר אין מנוס מתלונות יומיומיות. כמובן יש תלונות קנטרניות ויש תלונות שהן לגמרי מוזדקות וזאת בגלל המצב הבלתי נסבל הקיים בבתי-הסוהר. הצפיפות היא בלתי נסבלת. התוצאות הן לפעמים טראגיות ומוזעזות לאסיר ולחברה כאחת. במצב כזה בבתי-הסוהר נעשה מצבו של הפושע חמור יותר ומוזיק יותר לחברה.

והוא אף שינה את הכללים ואת הפרוצדורה ויצר כלים ואפשרות נוחה יותר כדי שהאורח יוכל לעמוד בכל אלה. כל זה לגבי האזרח שאם כי כוחותיו דלים לעומת הממשל הרי בכל זאת הוא חפשי בצעדיו ובפעולותיו, האחד בעל יכולת גדולה יותר, השני בעל יכולת קטנה יותר אך בכל זאת הוא חפשי.

בית-המשפט עמוס. זו פרשה בפני עצמה, לא אכנס בה. אם סבור מי שסבור כי יש לקצץ בפניות לבית-המשפט העליון, נחא, אפשר לדון בזה. אך אם יש להגביל את זכות הפנייה סבור מי שסבור כי בראש וראשונה יש לעשות זאת לא לגבי האדם המתהלך חפשי אלא לגבי האדם שמאחורי סורג וברית שצדדיו, שמעשיו, שדרכיו ושפעולותיו מוגבלים ושהוא החלש ביותר ושכשהוא צועק קולו נבלם בין החומות, כלומר, לא נוח לקצץ או הבה נקצץ קודם כול אצל החלשים...

כנסת נכבדה, אינני בא לטעון כי בית-המשפט המחוזי לא יעשה צדק. לא בכך העניין. אך אם אין הבדל בין בית-משפט זה למה נוצר מוסד הבג"צ? למה נוצרה הפרוצדורה המיוחדת? למה יצרנו אבחנה בין בית-המשפט העליון לבין בית-המשפט הגבוה לצדק?

אין הדעת סובלת שאורח הסבור שקופה עלי-ידי אי מתן רשיון בליקסוק, יהיו שערי בית-הדין הגבוה לצדק פתוחים בפניו אך מי שכלוא בין חומות, מאחורי סורג וברית, וביקורי אשתו וילדיו נשללו ממנו שלא בצדק, לדעתו, שערי בג"צ יהיו נעולים בפניו.

בהתנגדותי לגישה זו, בצד הגישה העניינית, יש גם צד מוסרי. האיש בבית-הסוהר הוא לא רק גלמוד, הוא חסר אוגים. לעתים קרובות הוא נתון לשבט או לחסד, לרצונו הטוב ולפעמים לרצון הלא כל כך טוב — לפעמים לקאפריסה — של זה שמחזיק את המכתב הגדול של דלת סורגי הברזל. אם יש לקצץ, לא בו נתחיל. שערי הבג"צ יישארו פתוחים יותר בפני מי שישתתף במכרו לבניית שדה תעופה. אם כי עניינו במיליונים הרי קדושת הזכות להופיע בפני בג"צ למי שחופשתו נשללה ממנו לזמן רב והוא סבור שלא בצדק שללה ממנו הגבלת בית הסוהר גם חופשה של 24 שעות לראות את משפחתו בביתו עולה בעיני על זכות זו של הראשון. במבוא להצעת החוק מצויינים "עניינים של מה בכך". ביניהם: ביקורים, מכתבים. חבר-הכנסת צ'רלי ביטון, לא צדקת כאשר שאלת "כמה בג"צים יש על מכתבים?" אולי הבינותיך לא נכון. שלילה של זכות קבלת מכתב מאסיר היא אחד הענשים המקובלים. לא עכשיו הזמן לחלוק על זה אך הזכות של אסיר כזה היא לפנות לבג"צ; אם נשללה ממנו זכות קבלת מכתב והוא חושב שזה לא בצדק יש להכיר בכך שזאת זכות חשובה שצריך להגן עליה ויש לתת לו אפשרות למצות את הדין. לא מדובר סתם במכתב. מדובר במכתב לאדם שנותק מסביבתו. מי שהתבטא ביחס למכתב וביחס לביקור "כעניין של מה בכך" — אני מניח שלא אנשי משרד הפנים ניסחו זאת — אל ייפגע אם אומר שאינו מבין שום דבר בבתי-הסוהר, אינו מבין קצה של הבנה מה זה אסיר. נכון, יש אסירים המנצלים זכות זו לרעה אך האם אנשים אחרים, אנשים טובים, לא אסירים, סוחרים, קבלנים, עובדי מדינה שהשתתפו במכרו למשרה וחושבים שקיפתו אותם, אף פעם אינם מנצלים את הזכות הזאת של פנייה לבג"צ לרעה? תבדוק את מספר הבג"צים שבית-הדין הגבוה לצדק דחה ותי ויכחו לדעת שגם בשטחים אחרים מנוצלת זכות זו באופן

טוב ויהיו פחות עבריינים ופושעים, ולצערנו ולבשתנו הם מתרבים מיום ליום, עלינו לבנות את בתי-הסוהר כך שאפשר יהיה להפריד בין אסירים מסוכנים ובין שפוטים קלים. בעולם יש גם עבודת פרך לאסירים, אצלנו אין דבר כזה. הפושע הכי מסוכן יושב עם מי שעבר עבירה קלה ונדון רק לשלושה חודשי מאסר. יש צורך לשים דגש בחינוך בבית-הסוהר והחינוך הכי מבטיח הוא חינוך על-ידי אנשים דתיים. זה הוכיח את עצמו. אנשי חב"ד באים לבתי-הסוהר, הרב ממגדל העמק בא לבתי-הסוהר, ויש עוד אחרים שמטפלים באסירים. הוכח שיש אסירים שהחינוך הדתי משפיע עליהם, זה הדבר היחיד שמשפיע עליהם.

אדוני השר, יש לבנות בית-סוהר בנגב בשביל עבר-יינים מסוכנים, רצידיביסטים. אני יודע שאין כסף ושאין תקציב אבל במצב הנוכחי כשיום יום יש שוד ורצח, מוכרחים למצוא משאבים לכך. אי-אפשר לספור כמה מעשי פשע יש, יום-יום מתנפלים על זקנים, אתה לא יכול לשבת בבטחון בבית, זקנים נמצאים ממש בסכנה. בזמן האחרון היו כמה התנפלויות על זוגות זקנים, רוצ' חים, מכים ושוודדים, והמשטרה כמעט חסרת אוגים. נכון שגילו עכשיו קבוצות של שודדים אבל זה לא מספיק. במצב הנוכחי צריך לחשוב כיצד למנוע צפיפות בבתי-הסוהר, כיצד להעניק חינוך לאסירים, חינוך מקצועי וחינוך רוחני לשפוטים.

לצערנו הרב המצב בעולם הפשע, בעולם העבריינות, בעולם התחתון, מחמיר מיום ליום וצריך לנקוט גם באמצעים של חקיקה. היום היה המקרה הראשון שהשתמשו בבית-המשפט בחוק המאפשר לקבל עדות שנמסרה במש' טרה. אני זוכר שהיה מאבק קשה עד שחוק זה התקבל והיום השתמשו בו. צריך לנקוט צעדים גם בתחום החקיקה כדי להחמיר בענשים אם יש בזה צורך וגם לבנות בתי-סוהר יותר מודרניים, יותר רחבים, וללמד מקצועות לא-סירים כדי למנוע ריבוי עבריינות במדינה.

הו"מ פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דב שילנסקי, אחרון המשתתפים בדיון זה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בית-המשפט בישר ראש משפט צדק הוא. העם גאה בו, עליו תפארתנו. לפע' מים פסקי הדין שלו מצליפים כשט מלובן הצורב את בשרנו אך יודעים אנו: הוא מפרש את החוק, אותו חוק שאותו אנו — הכנסת — חוקקנו ואנחנו מקבלים את ההצלפה הזאת בהבנה.

אנו נותנים כבוד לכל פסק דין מכל ערכאה אך טבעי הוא שככל שהערכאה גבוהה יותר, חוק יותר משקל פסק הדין בעיני הציבור. טבעי גם שככל שהערכאה גבוהה יותר השופטים הם בעלי ידע רב יותר, בעלי נסיון גדול יותר, חכמת החיים שבה הם מצויידים עברה כור היתוך במשך השנים ויש להניח ששולבה בחכמה, בתורה ובמדע. מערכת המשפט שלנו נותנת משקל רב לזכויות הפרט וליחסים שבין הפרט לממשל. לכן קובעת היא כי בעניינים שבין האזרח לממשל תדון האינסטאנציה הגבוהה ביותר של בית-המשפט והיא בית המשפט העליון. מערכת החוקים שלנו עירנית גם ליחסי הכוחות: האזרח — אפשר ריאותיו וכוחותיו מוגבלים; הממשל הוא בעל הכוח והי עוצמה. לכן קבע החוק כי בעניינים שבין האזרח לממשל ידון בית-המשפט העליון בשבתו כבית-דין גבוה לצדק

והשיקום הנחוץ למען האסיר והחברה, כמו ששמעתי בוויכוח זה.

קודם כול אביא כמה מספרים על-מנת שנראה את השאלה בפרופורציה כפי שהינה: בשנת 1979 היו 273 עתירות נגד גורמים בשירות בתי-הסוהר, מתוכן: 120 עתירות נדחו על-ידי בית-המשפט; 45 עתירות בוטלו על-ידי האסירים העותרים עצמם, לעתים בהמלצת בית-המשפט; אני יכול להוסיף 39 עתירות נמחקו בגלל אי-תשלום האגרה; ב-7 עתירות הוצאו צווים על-תנאי אחד מהם בוטל. יש 60 עתירות שטרם הוחלט לגביהן. זה לגבי מספר העתירות. אשר לתוכן ולנושאי העתירות לבג"צ: 76 אסירים באו בטרגיות על אי-מתן טיפול רפואי נאות או אי-מילוי הוראות הרופא; 21 עתירות כונו נגד ועדת השיחרורים ושיקוליה לא-ישיחרור האסיר; ב-15 עתירות דרשו האסירים לעבור לבית-סוהר אחר; 14 עתירות נושאו היה אכזבן ציוד עקב חיפוש, גניבה או חרמה; ב-10 עתירות הלינו אסירים על כך שאין הם מקבלים חופשות; 9 עתירות טענו אסירים שבוצע בגופם חוקן בניגוד לרצונם, דבר פוץ בגלל הברחת הסמים; ב-4 עתירות טענו אסירים מהשטחים על אפלייתם בתנאי המאסר לעומת יהודים; 3 עתירות נושאו היה איסור להכניס עתונות ערבית; ב-2 עתירות קבלו אסירים על שהמחזק אינו מספיק. אלה המספרים הנתונים את הפרספקטיבה הנכונה של הדברים.

אינני מקבל את החלוקה שיש חברי כנסת המגנים על החברה ויש חברי כנסת המגנים על האסירים. אין זה טוב בשאלה מסובכת כל כך לנקוט בעמדה חד-צדדית. אני יכול להעיד על עצמי שמאז שקיבלתי את התפקיד הקשה מאוד הזה אני עוסק ועושה למען ליבראליזציה במדיניות החופשות, ליבראליזציה במדיניות לגבי הכנסת ספרות לבתי-הסוהר ולגבי הקאנטינות, עד כמה שהדבר אפשרי. ואני יכול לומר שהתיקון שאני מביא היום אינו בא לשלול מאסיר דבר שניתן לכל אורח אלא הוא בא להקל עליו ולהקל על הבג"צ.

אני תמה על ההערות שהושמעו לגבי בית-המשפט המחוזי. מה פתאום בית-המשפט המחוזי נחות דרגה לער"מ הבג"צ? הרי בית-המשפט יכול לגזור מאסר של עשרות שנים. אם הוא יכול לגזור מאסר של עשרות שנים מדוע יהיה פסול לשמוע עתירה של אסיר?

רב שילנסקי (הליכוד):

אדם הטוען שקופח לגבי מתן רשיון לקיוסק יכול לפנות לבג"צ.

שר-הפנים י. בורג:

כמה יש כאלה? אינני יודע על קיוסקים. אני יודע שיש רבים —

תופיק טוכי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה לבטל את הזכות לפנות לבג"צ?

שר-הפנים י. בורג:

אנו רוצים להחיש את הדברים. אתה לא תגיד ששופט בית-המשפט המחוזי נחות מבחינה מוסרית ומבחינת הידע המשפטי. אשר על כן —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כל שופט מחוזי כבודו במקומו מונח —

לא נכון. האם אנחנו מבטלים את זכותם לפנות לבג"צ? נכון, יש גם כאלה החושבים על "טיולים". אם מישו חושב שיש כאן תענוג של טיול הרי הוא טועה. מדובר באדם המוצא מסביבתו, המובא למקום שאין בו הנחיות שהוא רגיל אליה, מלבד בעיית הטילטולים. נכון, לפעמים יש רווח בצדו של דבר, אפשר "להתאוורר" קצת, אבל מקרים אלה אינם רבים. בגלל העובדה שמישהו ניצל את הזכות הזאת יש לשלול אותה מאלה שהיא מגיעה להם בצדק?

כנסת נכבדה, הבעיה אינה של הגסיעות לבית-הדין הגבוה לצדק אלא של מערכת בתי-הסוהר בכללותה. אדוני היושב-ראש, אדוני שר הפנים, במשך כהונתי ככנסת לא הסכתי ביקורת על הנעשה במערכת בתי-הסוהר. הה"גנות מחייבת לומר לך, אדוני השר, גם מלה טובה. את הביקורת תמיד שמעת, את המלה הטובה לא יוצא לך לשמוע. המלה הטובה היא: זו משהו במערכת התעסוקה. זו רק התחלה. אמשך בביקורת שלי: אינני יכול להבין למה אי-אפשר להביא למצב שבו יספקו עבודה לכל האסירים. היינו שלושם בכלל רמלה. ראינו אסירים עובדים במפעל ומשתכרים 400 לירות ליום. שמעתי איזה צליל: למפעל כזה נשלח רק אסירים שנשפטו לתקופה קצרה היות ששפטו לעשר שנים אם יעבוד במפעל כזה בשכר של 400 לירות ליום יצא בתום תקופת המאסר, רחמנא ליצלן, מיליונר. נכון, הוא משתכר הרבה. אני מסכים. אני ממברך גם על עניין ההצמדה של הכסף. מי שיוזע למתות ביקורת צריך גם לדעת לומר דבר חיובי בצדה כאשר הוא רואה משהו חיובי. מה הרע שיצא עם מיליון גים? אם בצאתו לא ימצא עבודה יוכל לפתוח עסק ולא יצטרך ללכת למחרת צאתו לגנוב. שמעתי על אסיר שעבד במשך שלושה חודשים או יותר וכאשר השתחרר יצא עם קרן של 40 אלף לירות. זה לא רק צמוד. האם זה רע? זה טוב. למה לא נגביר את המערכת הזאת וכל אסיר יעבוד וישלם חלק מהשכר בעד אחזקתו, החלק האחר של הכסף יישמר כפקדון עד לישיחרורו ואת החלק הנוסף הוא יוכל לשלוח לאשתו וילדיה? כאשר האסירים יהיו עסוקים, אדוני השר, יהיה להם חבל לנסוע סתם לבית-הדין הגבוה לצדק. עם כל "הנוחיות" אסיר כזה יפסיד שכר יום עבודה. אם לאסיר יהיו תנאי מגורים יותר אנושיים הוא לא ירצה לנסוע לירושלים.

אומר משהו על תנאי המגורים. דיברתי על כך לא פעם. מחנות העבודה יעלו למדינה פחות. איני מבין למה אי-אפשר לבצע זאת. אם נבצע את שני השלבים הראשונים, ויש הרבה מה לעשות — תנאי מגורים אנושיים ועבודה — יהיו פחות סיכסוכים, פחות פניות לבית-הדין הגבוה לצדק, ולא יהיה חשש ל"טיולים כאלה". גם זה לא יעלה למדינת ישראל הרבה ולא יהיה צורך לבנות בתי-סוהר מן הסוג הקיים. כך גם לא יהיה צורך בהצעת התיקון שהובאה כאן היום.

היז"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מעולם עוד לא ראיתי שעל מסמך כה קטן — התיקון המוצע לפקודת בתי-הסוהר — תלו כליכך הרבה "מכאובי עולם", וכל כך הרבה פיליטופיות על בתי-הסוהר, על שכר ועונש לפרט ולחבר, על מוטיבאציה של תאסיר והמוטיבאציה של החברה

שר-הפנים י. בורג :

אשר על כן, אם אנו מקילים על הפרוצדורה אנו חושבים שאנו עושים דבר שצריך להיות לרצונו של האסיר. אינני מדבר על "זיגזג" או "טריטוריות" — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
למה אתה מגביל את האסיר ?

שר הפנים י. בורג :

אתה מגביל אותו בכך שהוא יושב בבית-הסוהר.

דב שילנסקי (הליכוד) :

אני אינני רוצה להיות במחנה אחד עם חברי-הכנסת תופיק טובי — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אתה טעמת טעם של אסיר בבית-סוהר, אחרת אינני בטוח אם היית אומר מה שאמרת.

שר-הפנים י. בורג :

חברי-הכנסת שילנסקי, היות שזה זמני עד סיום דברי אפשר לסבול את זה.

אני חושב שהמגמה היא טובה ושיש לשבח אותה כי היא באה להקל על האסיר שהדברים יהיו יותר מהירים.

ז. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 3),

תש"ם—1980 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980. הצעת החוק מובאת לקריאה ראשונה ורשות הדיבור להבאתה לשר הפנים.

שר-הפנים י. בורג :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם אמרתי שעל המסמך הקטן של התיקון לפקודת בתי-הסוהר תלו הרבה "מכאובי עולם" אני מקווה שכל מכאובי הרשויות המקומיות, שהועלו רק לפני ימים מספר בדיון על ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת אמיר, לא יועלו בוויכוח על הצעת החוק שאני מגיש עתה, והבעיות התקציביות בכלל זה.

אנו מביאים היום חוק — — —

יעקב זיאק אמיר (המערך) :

אני מקווה שתבצע את כל ההמלצות שקיבלה הכנסת.

שר-הפנים י. בורג :

אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. נקווה.

כאשר הבאנו לראשונה את חוק הרשויות המקומיות היו כמה דברים שבעולם הישיבות קוראים להם היכי תמצוי, מה יהיה אם יהיה כך ומה יהיה אם יהיה כך. מה עשה הקדוש-ברוך-הוא ? אותם דברים שקודם חשבונו שאין צורך לקבוע אותם בחוק קרה שהחיים מתחילים לנו לקבוע אותם בחוק וזאת בדומה לאותו יהודי שזכה בפרס

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1433).

אינני רוצה להיכנס לוויכוח על התקציב כי זה איננו המקום. בעוד שבועות מספר יהיה התקציב לפני הכנסת. אני אשמח אם יהיו חברי כנסת שירצו להיטיב עם שירות בתי-הסוהר. אני חושב שאנו עדים לתופעה שהפשיעה גדולה יותר מהכליאה. זו תופעה שאנו יכולים להצטער עליה אבל היא קיימת.

מורי ורבותי, אני חוזר ואומר : הצעת החוק, לא לגרוע ולא להרע אלא להיטיב ולשפר היא באה. ואשר על כן אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה וכדי לא להיכשל אני מציע שאותה ועדה שהחליטה על פקודת בתי-הסוהר היא אשר תדון בתיקון וזאת הוועדה שלפי תקנון הכנסת עוסקת בנושא.

היו"ר פ. שינמן :

בכל זאת איננו יודעים לאיזו ועדה הכוונה.

(ק ר י א ו ת : ועדת הפנים)

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת : להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

ה הצ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 5), תש"ם—1979, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

הגדול של הפיס ושאלו אותו : איך עשית זאת ? השיב : צריך לדעת מאתמאטיקה וצריך קצת מזל. שאלו : מה זה מאתמאטיקה וקצת מזל ? השיב : שבעה לילות חלמתי לילה לילה שאני צריך לקנות פיס המסתיים ב7X7. קניתי וזכיתי. שאלו : מה קנית וזכית ? השיב : קניתי פיס המסתיים ב7X7 ונגמר ב48. אמרו לו : זה לא מאתמאטיקה. הוא אמר : זה המזל שלי. אם כן, זה מה שקרה לנו. קרו לנו שני מקרים ומשום כך בא אותו תיקון שהוא טכני, מאתמאטי, אריתמטי, וכאמור לא צריך לשמש מסמר בשביל כל הצרות של השלטון המקומי. במקום אחד היה הפרש של קול אחד בדיוק ועדיין אין לנו כאן הצעה מדויקת לגבי בחירות חוזרות. היה מקום שני ששם היה למועמד א' מול מועמד ב' יתרון של קול אחד ובאחר המקובל הגיעה מעטפה של חייל. אחרי ויכוח אם צריכים לפתוח את המעטפה ואם זה לא סותר את סודיות ההצבעה של אותו חייל הוחלט לפתוח ולמחיה המזל החייל הצביע לטובת אותו מועמד שכבר היה לו עודף של קול אחד. אילו אותו חייל היה מצביע אחרת היינו במבוי סתום ואז היינו באותו מצב שהצעה זו באה לתקן.

אם כן, אנחנו מציעים כאן הצעה שתפתור מצב שוויון קולות בבחירות חוזרות ואני מקווה שהעניין יועבר לוועדה. מוצע כאן הסדר שבמקרה כזה המוצעה היא שתבחר את ראש הרשות מבין חבריה. דבר זה היה מקובל שלושים שנה, הוא שונה ואנחנו תוהרים אליו

במועצה מספר לא זוגי של חברים ואין להניח שיהיה שוויון קולות.

לכן אני מציע שני שינויים בהצעת החוק: לאפשר סיבוב שלישי וצמוד שינצל אותה מערכת הבחירות של הסיבוב השני, זאת בתקווה שהסיבוב השלישי יעניק סיכוי נוסף ליעקב לגבור על שמעון, או לשמעון לגבור על יעקב, בלי רוטאציה, כבוד ראש הממשלה, ואני שמח על חוש ההומור שלך. והיה אם גם בסיבוב השלישי יקבלו שני המועמדים מספר קולות שווה או המועצה תבחר, לא מבין חברה אלא אחד מהשניים שזכו בקולות הרבים ביותר של התושבים לאחר שהתמודדו ביניהם שלוש פעמים. על-ידי נוהל זה, גם אם אחד מהם ייבחר על-ידי המועצה, יוכל לקיים את מעמדו כאדם שנבחר בכל אופן על-ידי הציבור.

לחילופין, אם לא תקבלו את ההצעה לקיים סיבוב שלישי ותאמרו "יפה דרשת אבל אנחנו לא מקבלים את רעיון הסיבוב השלישי" אני מקווה כי לפחות תקבלו בוועדה את הדרישה השנייה, שהמועצה לא תבחר מישו מבין חברה, לא את האדם השלישי, אלא אחד מבין השניים שהתמודדו אל מול הציבור.

הח"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה עמאר, ואחריו — לחבר-הכנסת תופיק טובי.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתקופה זו של קשיים בתקציבי הרשויות המקומיות יש כמה רשויות מק"מיות שיש להן קושי נוסף והוא שראש הרשות נמצא במיעוט ורוב חברי המועצה הם באופוזיציה. הרוב בוחר לו סגנים שראש הרשות אינו חפץ בהם והוא אינו מאציל להם סמכויות כאשר לפי החוק הוא יכול להאציל להם סמכויות. לגבי חלוקת סמכויות בין ראש הרשות והרשות עצמה הגענו למצבים שבהם קשה לבצע, לעתים קשה מנשוא, והדבר מחייב תיקון. יש דרך אחת, והיא לחזור למצב המתוקן שהיה קודם או ללכת בדרך שנייה, להמשיך בדרך זו ולחפש יתר אפשרויות של הסדרת דברים כאלה על-ידי חלוקת סמכויות נוספות בדרך שתמנע מצבים של מבוי סתום, של שיתוק הרשות המקומית. ההצעה הזאת היא אחת מאלה. ואני לא אומר כפי שאמר חבר-הכנסת פעיל שדיבר לפני. אני חושב שאנחנו צריכים לתקן את הסעיף הזה תיקון יותר יסודי ולומר שאין צורך בגלל כך ששני המועמדים קיבלו קולות שווים לקיים בחירות נוספות, לא שניות ולא שלישיות ולא רביעיות. אם בפעם הראשונה, בבחירות הראשונות, קיבלו שני מועמדים קולות שווים מייד תעבור למועצה ההמכות לבחור ראש במועצה שיהיה ראש הרשות. איננו צריכים להקל ראש בבחירות. זה לא רק עניין של ההוצאה הכספית אלא גם עניין של עצם הפעולה הזאת של בחירה. זה קשור במעמד מסוים, זה חינוך ציבורי מסוים. קיום בחירות הלך וחוזר מוריד מערכן של אותן בחירות וגם לא צריך להקשות על ציבור הבוחרים על-ידי קיום בחירות חוזרות ונשנות.

אני מציע, על כן, תוספת להצעה, שהסעיף המוצע, פסקה ב' יהיה: לא קיבל אף מועמד 40% מהקולות הכשרים או שקיבלו שני מועמדים כל אחד מספר שווה של קולות שהוא 40% או יותר מהקולות הכשרים או תבחר המועצה ראש רשות מבין חברה לפי סעיף 26 מבלי לקיים בחירות שניות בנמשא הזה.

רק באותו מקרה של צירוף מאתימאטי ומזל, מקרה של שוויון הקולות בבחירות החוזרות.

הח"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו פותחים בדיון. הדיון הוא אישי, במסגרת עד עשר דקות לכל משתתף. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר פעיל, ואחריו — לחבר-הכנסת משה עמאר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיני החוק הוא לא רק טכני. אעיר עליו שתי הערות. לפי דעתי אפשר להצביע בעד העברתו לוועדה. הגשתי כבר שתי הסתייגויות, אני מקווה שהן תתקבלנה על-ידי ועדת הפנים. אני רוצה להסביר אותן.

אני שייך לאותה קבוצה של חברי כנסת בכנסת השמינית שראתה בחיוב רב את השיטה שקיבלנו לבחור ראש רשות מקומית באופן אישי כדי להגדיל את סמכויותיו. אגב, מאותה סיבה אני אישית צופה בעצב על מה שמתרחש לגבי ראש הרשות המקומית מקריית שמונה. אני מקווה שדבר זה לא ישכנע את הכנסת לשנות את החקיקה. אני עדיין חושב שהשיטה של בחירה ישירה של רשות מקומית היא טובה. אני חושב שהוא צריך להיות בעל סמכות יתר לעומת מה שהיה נהוג עד הנהגת השיטה החדשה. לכן אני בא להציע כי אם קורה הדבר הנדיר הזה ששני המועמדים מקבלים בסיבוב השני של הבחירות בדיוק אותו מספר של קולות כשרים הרי, על פי ההגיון שלנו, עלינו לאפשר סיבוב שלישי. זו דעתי. אני מציע שהסיבוב השלישי יהיה תוך שבוע.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אבל לפני זה נעשה רוטאציה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יכול להיות שזה רעיון לא רע. עוד נפתיע אותך, אדוני.

אני מציע שיהיה סיבוב בחירות שלישי.

משה עמאר (המערך):

ומה יהיה אם בסיבוב השלישי יהיה שוויון קולות?

דוני מילוא (הליכוד):

בכל מקרה, ברוטאציה כדאי להיות ראשון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יש סימנים המעידים כי כדאי להיות שני, ובפרט אם אתה מסכן קצת, ואז תזכה באהדה.

אני מציע סיבוב שלישי. אני מציע שהסיבוב השלישי יתקיים תוך שבוע, אפשר גם פחות, כדי לנצל אותה מערכת בחירות. אני נמנה עם אלה החושבים שעלינו להתבגר קצת בתהליכי בחירות, להפסיק לעשות מהבחירות "ציממס". ניתן לארגן אותן מחד, ליישם אותן מהר ולהגיע לכך שבחירות, בוודאי לרשות מקומית, תיערכנה במהירות רבה.

והיה אם, גם בסיבוב השלישי יקבלו שני המועמדים בדיוק אותו מספר קולות אני מציע שהמועצה תבחר את אחד משניהם לראש הרשות. אל לנו לאפשר למועצה לבחור אדם שלישי או רביעי מבין חברה, גם אם יתאססן ושקדן. המועצה תבחר אחד מבין השניים שהציבור העניק להם את התמיכה הרבה ביותר. בדרך כלל יש

רצה להעניק שום סמכות לעם הארץ לשלטון מקומי נבחר. אנו עדיין חיים על-פי פקודת עיריות כאשר לפיה כל הסמכויות מופקדות בידי שר הפנים, או יותר נכון — בידי הממונה על המחוז. גם אחרי בחירה ישירה של ראש הרשות נשארו סמכויות הרשויות המקומיות אפסיות. הרשויות המקומיות וגם ראש העיר אינם יותר מאשר סוכן מקומי לניהול שירותים מסוימים על-פי פקודת השלטון המקומי והדרכתו ובכסף שהם גובים מהתושבים. הממונה על המחוז הוא למעשה המנהל הכול יכול ובעל הסמכויות הדיקטטוריות ביותר כלפי הרשות המקומית כאשר ראש העיר והמועצה הם גטולי כל סמכות. לרשות המקומית אין סמכויות לא רק לגבי קביעת התקציב וחלוקתו. הם מציעים אבל הם מועמדים אחר כך בפני עובדות של החלטת הממונה על המחוז. הם מוגבלים גם בדברים הרבה יותר קטנים: פריצת רחוב תובעת הסכמת הממונה על המחוז; בשטח התיכנון והבנייה המועצה משוללת סמכויות; בניהול השירותים העירוניים ופיתוחם, בנושא המיסוי וחלוקתו — בכל אלה משוללות הרשויות המקומיות כל סמכות לנהל חיי רשות מקומית כפי שמקובל בכל מדינה דמוקרטית מתוקנת.

מהתערבות אדמיניסטרטיבית פוגעת זו בחיי הרשויות המקומיות סובלות במיוחד הרשויות הערביות כאשר הממונים על המחוז מתנהגים כלפיהן כבעלי אחריות. הם הקובעים, הם הפוסקים, הם המאשרים מינויים והם המפטרם. במיוחד בולט מצב זה ביחסו של הממונה על מחוז הצפון, מר ישראל קניג, כלפי הרשויות המקומיות הערביות. מי אינו יודע את התזכיר המפורסם של מר ישראל קניג שבו הוא הציע לממשלה איך לנהוג כלפי האוכלוסיה הערבית ולפי זה הוא פועל, לפי מדיניות של החנקת הרשויות המקומיות עד הפרעה מכוונת להתפתחותן, לצימצום שטחי המחיה, להקטנת תקציבים וצימצומים באופן פוגע ולכפיית משטר של אפליה ונקמנות אישית כלפי ראשי מועצות מקומיות ברשויות מקומיות שאינם מציינים ליחס הדיקטטטורי. הוא מתייחס אליהם כדיקטטטור קטן. הוא מתייחס אליהם ביחס של זילזול ובנסיון לרמוס את כבודם ומעמדם הציבורי. הרשויות המקומיות הערביות תבעו כבר מזמן לפטר את ישראל קניג, הממונה על מחוז הצפון, מהחוק מכשול רציני לגורמאליזציה של היחסים בין הרשויות המקומיות הערביות ומשרד הפנים. כל חודש נוסף שבו ממשיך הממונה על מחוז הצפון את תפקידו העיוני נגד רשויות מקומיות ערביות מביא נזק רב לאוכלוסיה הערבית וגם לכל מערכת היחסים בין שני העמים בארץ.

חברי הכנסת, אפשר לתקן כך או אחרת את חוק בחירת ראש הרשות אבל כאשר באותו הזמן שרירות הרשויות המקומיות במשבר הכספי החמור ביותר כתוצאה מיחסה המופקר של הממשלה לצרכיהם של התושבים ושל הרשויות המקומיות — התיקונים האלה אינם מועילים. החמור ביותר הוא כאשר מביאים לנו תקציב חדש לשנה הבאה ובו נקבע צימצום אבסולוטי לגבי השנה הקודמת בסך של 2.5 מיליארד לירות בהקצבות לרשויות המקומיות. מה יישאר מהשירותים כשעצם קיום הרשויות המקומיות והמשך האפשרות לניהול ענייניהן עומדים בסכנה ממשית ורצינית? לכן בדיון על החוק הזה הנוגע לרשויות המקומיות הנני מביע את מחאתה הנמרצת של סיעתנו על הקיצוצים הנפשעים והקשים ביותר בתקציבי הרשויות המקומיות בשנה הבאה יחד עם הקיצוצים בחינוך, בבריאות, בשירותים החיוניים

אמנון לין (הליכוד):
מה יקרה אם בסיבוב שני...

משה עמאר (המערך):
אין סיבוב שני.

אמנון לין (הליכוד):

מה אם בסיבוב ראשון יש יותר משני מועמדים? יש ארבעה.

משה עמאר (המערך):

הרי מדובר באלה שקיבלו כל אחד למעלה מ-40%. כך כתוב בסעיף. פירוש הדבר שכל אחד קיבל למעלה מ-40%, כמו למשל 42%. אם שניים קיבלו כל אחד 42% המועצה תבחר בראש המועצה. רוב חברי המועצה יבחרו בראש מועצה וכך גם לא נגיע למצב של אופוזיציה ברוב לראש מועצה במיעוט. אני מציע שהוועדה תדון בהצעה הזאת.

היור"פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו התנגדה בזמנה לבחירות הישירות של ראש העיר אבל המדינה פועלת וקיימת לפי זה והנסיון יוכיח את השיטה.

אמנון לין (הליכוד):

אין לכם סיבות להצטרף.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תראה, אמנון קובעים את העמדות והמדיניות שלנו לא מתוך איזה אינטרסנטיות צרה, אלא מתוך יחס עקרוני לדברים, ומתוך תמיכה בסמכויות למועצה כגוף נבחר קבענו את עמדתנו. אם אנחנו זוכים היום ברבות מהרשויות המקומיות לראשות המועצה הרי בין כך וכך זה היה יוצא כך. הציבור הוא הקובע והוא אשר אמר את הדברים ויאמר אותם עוד יותר חזק להבא.

התיקון המוצע שלפני לא יתקיימו בחירות חוזרות אם קיבלו שני המועמדים הראשונים מספר קולות שווה אלא אם המועצה תוסמך לבחור ביניהם את המועמד הינו תיקון שתואם את גישתנו היסודית בדבר הענקת סמכות יתר למועצה הנבחרת ואנו תומכים בו.

אבל חברי הכנסת, הגענו לבחירת ראש עיר או מועצה באופן ישיר על-ידי התושבים, האם על-ידי כך הבאנו לתיקון מצבן של הרשויות המקומיות, להבראת מצבן של הרשויות המקומיות? אפשר לקבוע בבירור שהמצב הש"תנה וכן מצבן של הרשויות המקומיות מצטיין בשקיעתן עוד יותר במצוקה חמורה. אנו עומדים בפני משבר חמור ביותר של הרשויות המקומיות, משבר ביחסים שבין הרשות המקומית והרשות המרכזית, משבר בשירותים לציבור, משבר ברשויות המקומיות הערביות הסובלות מהמדיניות הכללית של חנק הרשויות המקומיות בכלל ואפליה מיוחדת כלפיהן.

אדוני השר, אי-אפשר לדון היום על בחירת ראש עיר או ראש מועצה כך או אחרת בלי לגעת בבעיותיהן היסודיות של הרשויות המקומיות. הבעיה איננה איך יבחר ראש העיר אלא אילו סמכויות יש לו ויש למועצה, למועצת העיריה או למועצה המקומית.

פקודת העיריות המאנדטורית היא פקודה קולוניאלית ואנחנו עדיין חיים לפיה. זו פקודה של שלטון זר שלא

העמיד את עצמו להתמודדות אבל בגלל קונסטלאציה פוליטית מסויימת הוא ייבחר. יש לפנינו עיוות רציני של המשחק הדמוקרטי. מה רצינו בחוק הזה? רצינו שאנשים יתמודדו באופן אישי. לא הצליחו בהתמודדות, יבוא אדם שלישי אשר בכלל לא התמודד, אשר יכול להיות במקום האחרון ברשימת המפלגה שלו והוא יהיה ראש הרשות המקומית. וכל זה מפני ששני מועמדים התמודדו זה בזה וקיבלו אותו מספר קולות. אינני חושב שזאת תוצאה דמוקרטית רצויה. לכן ייתכן מאוד שהפ"תרון שהציע חבר-הכנסת מאיר פעיל שאחד משני המתמודדים יהיה ראש הרשות המקומית ועל כך תחליט המועצה, ייתכן שזה צריך להיות הפתרון. ייתכן שיש לה"שוב על פתרונות אחרים אבל בוודאי הפתרון הזה שהחוק מציע אינו הפתרון הנכון. מה אומרים לנו בדברי ההסבר? "מוצע שבמקרה כזה המועצה היא שתבחר ראש רשות מבין חבריה; פתרון זה נקבע כבר בחוק לגבי כמה מקרים חריגים". הואיל ומצאו את הפתרון הזה לגבי מקרה חריג אחר אמרו: נעשה זאת גם במקרה הזה. לא כך צריך לגשת לעניינים. לא צריך לשכוח שהמדובר הוא באנשים שהתמודדו, אולי התמודדו בשני סיבובים, ופתאום הם יוצאים מהמשחק ומישהו אחר נכנס לתמונה. יש פגם בפתרון הזה.

שר-הפנים י. בורג :

או אתה משנה גם את מספר חברי המועצה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
לא בהכרח.

שר-הפנים י. בורג :
מי יוצא?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אינני יודע.

שר-הפנים י. בורג :
אם אתה מוסיף יש לך צדדים שקולים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני חושב שנשאר מי שנבחר והשני יוצא. אינני נותן כאן פתרון מלא של הבעיה, אני רק מצביע על כיוון מסוים שלה. אני חושב שהכיוון צריך להיות: אלה שהתמודדו וחשפו את עצמם להם הזכות להיבחר לראשות הרשות. אינני רוצה להציע סיבוב שלישי. יכול להיות שאיננו יכולים להרשות לעצמנו במצבנו הנוכחי את הלוקוס הזה, של סיבוב שלישי. הפתרון המוצע לא רק שהוא דחוק אלא הוא לא דמוקרטי בצורה שהיינו רוצים לראות את השלטון המקומי.

אינני מתנגד שגדון בנושא הזה בוועדה ונמצא פתרון לנקודה זו שאינה פתורה. אני מקווה שגדון בעוד כמה פרובלמות שנוגעות למעמדו של ראש הרשות תוך כדי טיפול בחוק. אני מקווה שלא נשמע את הטענה של נושא חדש.

אנחנו בדיוק שנה ורבע, מאז דצמבר 1978, אחרי שנבחרו ראשי הערים וכדאי לבדוק מה נעשה בתחום הזה. לא צריך לתקן רק את הנקודה הקטנה הזאת אלא צריך בכל זאת לבדוק את כל הבעיות שיתעוררו בקשר לחוק ולנסות להביא תיקון יותר מלא ויותר שלם לבעיה הזאת של ראש הרשות לעומת הסגנים שלו והמועצה.

אני בהחלט שותף לכל הדברים שנאמרו על מעמדן של הרשויות המקומיות ועצבן הכספי אבל לא זו ההזדמנות

ביותר. כל זה בזמן שהממשלה הגדילה את תקציב הצבא ואת ההוצאות להתנחלויות ולהחזקת הכיבוש. בכך פוגעת הממשלה הזאת בקיומה התקין של החברה הישראלית.

מה שדרוש באופן דחוף ומיידי לשיפור מעמדן של הרשויות המקומיות הוא לא תיקון סעיף זה או אחר בבחירת ראש הרשות המקומית אלא מערכת יחסים חדשה בין הרשויות המקומיות ובין השלטון המרכזי. דרושה חקיקה חדשה שתרחיב את סמכויות הרשויות המקומיות, שתצמצם את סמכויות הממשלה לעומתן, שתקטין את סמכויות הממונים על המחוזות ושתמנע את התערבותן בכל דבר קטן. דרושה שיטת מימון חדשה לרשויות המקומיות שלא תשאיר אותן תלויה בחסדי הממשלה; דרושה שיטת מימון המבוססת על הבטחת חלק קבוע מתקציב הממשלה לפעילותן של הרשויות המקומיות; דרושה שיטת מיסוי הצמודה למערכת המיסוי הכללי ותבטל את השיטה הנוכחית הפוגעת באנשים החלשים והמשחררת את בעלי ההכנסות הגבוהות, שיטה שהיא מנוגדת לכל עיקרון דמוקרטי ופרוגרסיבי.

היו"ר פ. שינון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואח"רי — לחבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התיקון הזה הוא קצת מוזר מבחינה זו שמביאים בעיה בלתי פתורה אמנם אבל מאוד שולית ומאוד לא חיונית מבחינת הפ"תרון המיידי עכשיו לתיקון. מפני שבסופו של דבר לא מתקיימות כעת בחירות לרשויות המקומיות והבעיה הספ"ציפית הזאת שרוצים לפתור אותה כאן היא, לכל הדעות, נדירה גם כאשר מתקיימת מערכת בחירות. אינני חולק על כך שהחוק צריך למצוא פתרון גם לסיטואציה כזאת. אבל אני חושב שאנחנו בכנסת חייבים לטפל בנושא הזה כאשר נעשה רבייה כוללת ויסודית יותר בחוק הבחירה של ראש הרשות. סגני, כהונתם וחלוקת הסמכויות. אני מוכרח לציין שמאז הפעלת החוק נתגלו כמה בעיות שמן הדין היה לטפל בהן. אני מצטער שמשרד הפנים לא הביא הצעה בעניין, כמו, למשל, העובדה שראש רשות מקומית אינו יכול למעשה למנות לו סגנים אם המועצה מתנגדת להם אלא ההחלטה בעניין זה היא בידי המועצה. או, למשל, המועצה יכולה להכתוב לראש רשות מקומית הנהלה אם כי הוא צריך להיות ראש ההג"הלה והתרכב אינו יכול להיות כזה שהוא רוצה אלא כזה שיבחרו בו חברי המועצה שאולי במקרה זה מתנגדים לו. כל הדברים האלה מן הדין שימצאו פתרון דווקא עכשיו ולא רק הנקודה הזאת. יחד עם זאת אני לא מתנגד שהנקודה הזאת תתלבן, אבל, כאמור, זה צריך להיות במכלול הרבה יותר גדול של דברים שנוגעים לחוק הזה.

אשר לפתרון המוצע כאן: אינני משוכנע, אדוני שר הפנים, שהפתרון שאתה מציע בעניין הזה הוא הפ"תרון הטוב ביותר. כי מה אומר החוק הזה? "קיבלו שני המועמדים מספר שווה של קולות כשרים, תבחר המועצה ראש רשות מבין חבריה לפי סעיף 26". היו שני אנשים שהתמודדו בסיבוב ראשון. לאחר שנאבקו זה בזה תת"חייבו להישאר לבד במערכה ושוב נאבקו זה בזה. ואן מה התוצאה? התוצאה היא שמועצת העיר תבוא ותבחר באדם שלישי שלא התמודד, שלא הגיע לדרגת התתמו"דדו והחשיפה של שני אלה, כראש וראשות. הוא לא

שר-הפנים י. בורג :

זה קורה אבל גם ההיפך קורה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
זה נכון.

לכן אנחנו צריכים קודם כול לקבוע שלא יכול להיות שאדם שקיבל 5% מהקולות, לדוגמה, ומהווה לשון המאזניים, ייבחר כראש רשות. היו מקרים כאלה בהיסטוריה הקצרה של מדינת ישראל ברשויות המקומיות ולא אזכירם. כמחוקקים עלינו למנוע אפשרות של מציאות כזאת.

יחד עם זאת אני מנצל את הבמה הזאת כדי להעלות נושא שעליו רציתי גם לכתוב לכבוד שר הפנים וגם רציתי להעלות בפני הפרורם של הנהלת מרכז השלטון המקומי והוא מה שהתרחש בעיר הצפונית קריית-שמונה. דומני שמה שקרה בקריית-שמונה הוא חזרה לאותן השיטות מלפני 20—30 שנה, שבהן במקום לשרת את האוכלוסיה חתרו הנבחרים אחד נגד רעהו והזניחו את העבודה המוגנית. שיפאלית הקדושה, לדעתי, בכך שבאמצעותה מקבל האזרח את חינוכו היסודי בדמוקרטיה הישראלית. אינני רוצה להיכנס לעומק המקרה שם. אין לי סימפאטיה לא לאדם זה ולא לאחר, יחסי כאן אובייקטיבי. אני אומר זאת כראש רשות, אמנם רק שנה, אבל 12 שנה הייתי בהתנדבות סגן בעיריית דימונה וידעתי מה קורה בשטח. שר הפנים עומד להכריע בסוגיה שתיצור תקדים בכל שמתרחש ברשויות המקומיות בארץ. אם אנחנו רוצים שקט ולא תככים בשעות הלילה המאוחרות או בשעות הבוקר המוקדמות, של כל מיני מוחות מעוותים — ויש כאלה לצערי — אני חושב שאנחנו צריכים לומר בצורה הברורה ביותר: רצון הציבור בבחירה האישית יתמלא עד סוף הקאדנציה. לאמיתו של דבר אינני מקנא בך אדוני השר, זו סוגיה עדינה שצריך לחשוב עליה מכל צדדיה. אני רוצה לאחל לך שמחשבתך זו תתוק את הרשויות המקומיות ואת העומדים בראשן. האמן לי, אינני אומר זאת כאדם הרוצה לעשות קאריירה ברשות מקומית. אני נמצא בשליחות זמנית, בשליחות מסוימת, ואינני רואה את עצמי עד סוף חיי ברשות מקומית ולכן אני אולי יכול להיות קצת יותר אובייקטיבי מהאחרים. אל לנו להכניס את הרשויות המוקדמות למערבולת של תככים. אם שם חלילה — אני לא מדבר על אלון, האיש איננו מעניין אותי, אלא התקדים שם — יודח ראש המועצה כתוצאה מהתדהה כפי שהיתה במועצה או בעירייה אינני יודע לאן נגיע.

שר הפנים י. בורג :

ממטולת עד אילת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :

נכון, היכן זה יתחיל ? זה יתחיל במקומות החלשים ששם צריכה להיות יד תכונה, יד שאומרת "שכר המותר עבודה ולא חסד", יד שפונה אל התושבים שישתתפו בעול המוניציפאלי, ובמסגרת, ולא במי שרוצה תמיד להיות פופולרי. מי שאינו פופולארי יביא רק להבראת המשק המוניציפאלי העירוני. לכן מצאתי לנכון דווקא היום להעלות את הנושא הזה ואני מודה לשר הפנים שהוא נמצא ושומע את הדברים.

בסיום דברי אני רוצה להגיד בכמה משפטים קצרים על מה שנעשה מעל במת הכנסת כנגד הממונה על מחוז הצפון, מר ישראל קניג. זהו רצח אופי, זו התססת הציבור נגד אדם. אינני יודע מה יקרה עם הדיבורים האלה, הדיבורים החריפים והלא אחראיים אם ידבקו אצל מעטים

החגיגת ההעלות אותם. אנחנו חייבים לדעת להבחין בין דברים, להבחין בין הצד הספייכלכלי לבין הצד של סמכויות הרשויות המקומיות ומעמדם של ראשי הרשויות המקומיות וחברי המועצה. אבל כאשר אנחנו לוקחים את הסגמנט הזה של מעמדו של ראש הרשות המקומית, כיצד הוא נבחר ואיך הוא פועל בתוך המועצה, אנחנו צריכים לראות זאת בראייה כוללת יותר ממה שכתוב בהצעה זאת כאן.

בכפוף לכל הדברים האלה אני חושב שכדאי לדון בנושא זה אם כי — כפי שאמרתי — הפתרון המוצע כפי שהועלה כאן איננו נראה לי. צריך למצוא פתרון הולם יותר. אבל הבעיה טעונה פתרון.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ז'אק אמיר, ואחריו — לחבר-הכנסת שלמה יעקב גרוס, אחרון המשתתפים בדיון זה.

אמנון לוי (הליכוד) :

האם אינני רשום לרשות הדיבור ?

היו"ר פ. שינמן :

אם כך, נוסף אותך לרשימת הנואמים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :

טעות לעולם חוזרת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמנם אנחנו מעטים אבל הנושא חשוב. דומני שגם סוגיה שהיא לכאורה לא כל כך חשובה ראויה לדיון בכנסת. ואכן די במקרה אחד של תיקו בבחירות כדי לחייב בחינה מחודשת של הנושא הנדון.

יחד עם זאת דומני שהגסיון שנרכש מזה כשנה בעניין הבחירות האישיות לראשי רשויות מקומיות הורה שוהו מעשה מוצלח שהביא לא מעט רגיעה ושקט להרבה רשויות מקומיות בארץ.

אכן יש צורך, אם שני מועמדים קיבלו אותו אחת קולות, למצוא פתרון לבחירת ראש הרשות. אני בדעה שהמחוקק איננו יכול לראות מראש את כל ההתפתחויות לעתיד. לכן דומני שיש בהחלט הצדקה לחייב את מליאת מועצת העירייה או המועצה המקומית לבחור אחד משני המועמדים שקיבלו מספר קולות זהה. אני אפילו הייתי מרחיק לכת ואומר — אני אומר זאת גם מנסיוני : אולי לחייב את חברי המועצה לעבוד בצוותה, בהכנה ובשיתוף פעולה. עדיין לא התעמקתי בחוק אבל אני חושב שצריך לקבוע את המועמד השני שקיבל מספר זהה של קולות כממלא מקום ראש העירייה. אם החוק חייב זאת אנחנו נתרום תרומה מכרעת למועצת העירייה הזאת או למועצה המקומית שחבריה יעסקו אך ורק בענייניהם של התושבים ולא יחשבו על כל מיני דרכים איך "לסדר" איש את רעהו או לחתור אחד נגד השני ולהפריע לפעילותה התקינה של הרשות המקומית. אדוני השר, אני בהחלט ממליץ שהנבחר יהיה אחד מבין השניים או ששניהם ייבחרו, אחד כראש הרשות והשני כממלא מקומו. אבל בשום אופן — — —

(שר-הפנים י. בורג קורא קריאת-

בניינים)

אין בעיה אדוני. ממלא מקומי בדימונה היה המתחרה הראשי שלי בבחירות. אנחנו עובדים בצוותה ובשיתוף פעולה מלא.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
זה דבר מתקבל על הדעת. אנחנו מוצאים זאת במ-
קורות. מדוע אתה מבטל את עצם הרעיון שראש העיר
יהיה חפשי — — —

(שר-הפנים י. בורג קורא קריאת-
ביניים)

אני מציע לא לעשות בחירות מחדש ולא לתת אפשר-
ות לבחור מבין חברי המועצה כי זה מקלקל את השורה.
יכולים לבחור במועמד שלישי שבכלל לא קיבל 40%
אלא רק 20% והוא יהיה ראש המועצה. שוב יתחיל המשא-
ומתן, שוב יתחילו הלחצים והתככים. אנחנו מבטלים את
עצם הרעיון שראש העיר יהיה יותר חפשי ובתלי תלוי.

שר-הפנים י. בורג:

אתה היית נגד החוק. היום אתה מתלונן על הפיכת
הקערה שהיית נגדה. קודם זו היתה קערה טריפה ועכשיו
היא כשרה ואסור להפוך אותה?

הי"ר פ. שינמן:

אמרת שהופכים את הקערה על פיה אבל היית בעד
זה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אז מה יש? אין שום רע בזה. זה מתקבל על הדעת.
שניים קיבלו 40%, יש להם מספר קולות שווה, צריך
להטיל גורל ומי שיצא יצא ולא יהיו תככים וסחיתות
וכו'. אני מציע לא לעשות בחירות חוזרות ולא לבחור
ראש עיר מבין חברי המועצה. אפשר שיבחרו באיש
שקיבל פחות מ-40%. אני מציע שכאשר הקולות שווים
יוטל גורל בין השניים.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון לין, אחרון המש-
תתפים בדיון זה.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בדעה שאנחנו
יכולים לסכם את הנסיון של בחירות אישיות ישירות של
ראשי ערים כהישג גדול של השלטון המקומי בארץ. אני
חושב שכל מי שקרוב — ושר הפנים ודאי קרוב — לעניין
חושב שאם נעשה את הסדר-הכול, גם אם פה ושם היו
ציללים בבחירות שעברו עלינו, בסדר-הכול החוק הוכיח
את עצמו. אחד הדברים שהוכיחו את עצמם, ועל זה עמד
חבר-הכנסת ז"אק אמיר, הוא שבשנה שעברה מאז הבחירות
יש רגיעה, במקום עברו, כאשר היו בחירות לרשות העיר
לפי החוק הקודם, כבר בשנה הראשונה היינו ערים לנס-
יונות של החדות פה ושם. אם הזכירו את קריית-שמונה
צחק הגורל הוא שאותה עיריה שיותר מכל עיריה אחרת
קידמה ותמכה לחוק את החוק של בחירות אישיות היא זו
העומדת ליצור תקדים חדש ואנחנו צריכים לעסוק בנושא
זה ולהטיל אותו על שר הפנים לשיקול דעתו באשר זה
אחד הנשאים העדינים ביותר שהיו בתולדותינו.

שר-הפנים י. בורג:

החוק לא ריפא את המחלה.

אמנון לין (הליכוד):

מסתבר שהחידק ישנו. החידק של קנוניות ישנו,
החידק של "אנטיסטיגות" ויצר ההרס הפנימי קיים. אבל
כללית הגוף התרפא.

קיצוניים. לכן אנחנו צריכים להגיב ואני מצטרף שחבר-
הכנסת טובי איגנו באולם. הייתי מתבטא הרבה יותר בח-
ריפות אילו הוא היה פה. מה שהוא עשה, עם חברי, הוא
לא רק רצח אופי אלא הסתה גלויה ופרוזה כנגד אדם
העושה את עבודתו נאמנה לא רק למען היהודים אלא
למען הכול בגליל. דיברתי עם חברים משם, לא רק
יהודים, ראשי רשויות מקומיות, וכולם מעריכים את פעלו
של האיש. דיברתי גם עם ראשי רשויות מקומיות ערביים.
אני חבר במרכז השלטון המקומי ומשוחח עם אנשים.
בנושא זה חייבים להגיב בחומרה. לא ייתכן שבמדינה
דמוקרטית תנוצל הדמוקרטיה לרצח אופי שיתסס אויב-
לוסיות שלמות כנגד אדם שאינו יכול להגיב היות שהוא
עובד מדינה. לכן מצאתי לנכון לומר את הדברים האלה.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלמה יעקב גרוס, ואחריו
— לחבר-הכנסת אמנון לין, אני מקווה, אחרון המשתתפים
בדיון זה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשעתו, כאשר
נתקבל החוק בכנסת, החוק לבחירות ישירות לראשות
הרשות המקומית, היה בכנסת מאבק ממושך. החוק נפל
בפעם ראשונה והועלה שוב ואחריו מאבק ממושך נתקבל
החוק לבחירות ישירות לראשות הרשויות המקומיות. מה
היתה המטרה ומה היה הרעיון? הרעיון היה למנוע סחר-
מכר, למנוע לחצים בין סיעות ותככים כדי שראש העיר
יוכל לפעול ביתר חפשי ולא יהיה תלוי בחברי המועצה
כי תמיד היו לחצים וסחיתות. לכן החליטה הכנסת בשעתה
על בחירות ישירות לראשות הרשות המקומית. מה מציע
שר הפנים? הוא פשוט מציע להפוך את הקערה על פיה.
כלומר, כאשר יש קולות שווים, כאשר שני המועמדים
קיבלו מספר שווה של קולות, מתחיל שוב המשא-ומתן,
שוב הסחר-מכר הבין סיעתי, מה אתה נותן ומה אני מקבל,
כמה סגנים אתה נותן לי, כמה פקידים אתה נותן לי וכו'
לפי המנהג שהיה נהוג.

יתירה מזאת, מבטלים את עצם הרעיון. הרעיון היה
שראש המועצה המקומית יהיה בלתי תלוי ויוכל לפעול
בחפשיות. והנה מבטלים זאת. אני לא מציע לעשות
בחירות חוזרות כי יש בזה משום ביובו כספי ציבור.
בסופו של דבר שני המועמדים קיבלו 40%. אתה, שר
הפנים, כאיש דתי, מדוע לא תשתמש במה שכתוב בתורה?
כלומר, להפיל גורל בין שני המועמדים. שניהם קיבלו
40%, שניהם שווים כלפי הציבור, שניהם קיבלו אותו
מספר קולות.

שר-הפנים י. בורג:

על איזה מקרה זה כתוב?

הי"ר פ. שינמן:

שני אסירים — — —

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

על חלוקת הארץ לא היה גורל? על איזה חלק יקבלו
לא היה גורל? מדוע זה לא מתקבל על הדעת?

שר-הפנים י. בורג:

— — — אם אתה מציע גורל תעשה זאת גם עם
יהושע שמחלק את הארץ או כותן גדול או מועצת גדולי
התורה...

חיים קורפו (הליכוד) :
שם היה חידק הטלוויזיה.

אמנון לין (הליכוד) :
יכול להיות שזאת אחת הסיבות.

גראה את המקרה של קריית-שמרונה כדבר יוצא מן הכלל שאיננו מצביע על הכלל. הכלל הוא שחוק זה הצליח. אם אנחנו באים כרגע לתקן ליקוי או אפילו ליקוי היפוטטי, גם אם שמענו שהיה מקרה אחד או שני מקרים כמעט קונקרטיים בסך-הכול האפשרות הזאת היא היפוטטית, החוק צריך לענות לכל מצב.

אני מציע להעביר את החוק לוועדה אבל אינני מקבל את התיקון שחוק זה מציע. מדוע ? אם אנחנו נאמנים לרוח החוק של בחירות ישירות הרי יהיה זה אחד הדברים התמהלים שבמקרה שבסיבוב שני לא הצליח אחד המועמדים לקבל יותר מ-40% מהקולות אנו נציע למועצה לבחור באחד מתבריה וזה יכול להיות אחד האנשים שבתוקף קבוצות פנימיות והסדרים של "שמור לי ואשמור לך" ייבחר להיות ראש עיר בעוד ששני אנשים שקיבלו את רוב הקולות בעיר לא יכהנו בתפקיד. איזה הגיון יש בדבר הזה ? אני גם לא מקבל את ההצעה להפיל גורל. ההגיון אומר שאם יש שני אנשים שכמעט עברו את המחסום, שקיבלו 40% וכמעט נבחרו בבחירה אישית, אי-אפשר לבטל את העובדה שהם עברו את המבחן הציבורי הזה ויש ציבור גדול שמעוניין בהם ולכן אני מציע שהמועצה תבחר בין שניים אלה אחד שיכהן בשנתיים הראשונות והשני יכהן בשנתיים שלאחר מכן.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :
מדוע לא ארבע שנים ?

אמנון לין (הליכוד) :

אני מדבר על רטאציה. רטאציה כפי שאמר ראש הממשלה אמנם כמהתלה אבל הוא לא ידע שכיוון לדעת אנשים שחושבים כמוהו.

אני חושב שבמקרה זה הדבר הנכון ביותר הוא חלוקה בין השניים. יכהנו שניים ושנתיים, אבל המועצה תבחר מי מתחיל ומי מסיים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
איננו חבר המועצה ?

אמנון לין (הליכוד) :

תודה לחבר-הכנסת תופיק טובי, על זה אני בא לדבר מיד. אני רוצה לומר עכשיו במאמר מוסגר, ולא בהקשר של החוק הזה, שעל-פי הנסיון של כולנו אני מציע לחשוב שנית אם בכלל יש צורך בסיבוב שני. אני חושב שיהיה זה מעשה נכון ואמין גם נאמר שבסיבוב הראשון יש הגיון לבחירות אישיות ובסיבוב השני תבחר המועצה בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגדול ביותר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
גם אם קיבל פחות מ-40% עדיין קיבל יותר מחבר מועצה שבכלל לא התמודד.

יעקב זאק אמיר (המערך) :
אם יש שני מועמדים ותאחד קיבל 40% מינוס קול אחד — — —

אמנון לין (הליכוד) :
חבר-הכנסת זאק אמיר, אם נתייחס לחוק העומד

לפנינו אני מציע שלפחות אלה שעמדו לבחירה ואפילו לא קיבלו יותר מ-40% כשהתוצאות שקולות, מספר הקולות שווה, המועצה תחליט על רטאציה בין השניים. אבל היות שאיננו עוסקים בזה אני אומר במאמר מוסגר שכדאי לדון בכלל על נחיצות הסיבוב השני. אינני מדבר על זה כרגע. אבל מאחר שאני חייב תשובה לתבר-הכנסת תופיק טובי אני רוצה לספר לחברי הכנסת על אירוע שמחייב אותנו לחשוב היטב על מה שקורה. השנה היו בחירות בכפר כנא והיתה שם תופעה שהמחוקק לא חשב עליה. במועצה צריכים היו להיות 13 חברים. בכפר יש בעיות של משפחות, של קבוצות לחץ פנימיות, וצריך היה להחליט מה יהיה. רק"ח, שהיא המשפיעה ברוב המקרים על רוב המשפחות בכפר, צריכה היתה למצוא פתרון איך לשכנע לבחור בראש מועצה מבין כל המועמדים מקרב המשפחות השונות ושכל המשפחות ידעו שהוא לא יתנשא מעליהם. החוק מחייב שאדם המעמיד עצמו לבחירה לראשות המועצה תהיה לו רשימה שלו. מה היה הפתרון ? כשפתחו את הקלפיות אחרי הבחירות התברר שמי שנבחר בבחירות, האישיות כראש המועצה קיבל רק 4 קולות לרשימתו. שואל אדם את עצמו : איך זה קורה ? אגלה לכם. נמצא כאן חבר-הכנסת תופיק טובי ואספר לו את הסוד. כדי שראש המועצה לא יקבל גם כוח גדול לרשימתו ויתנשא מעל כולם היה הסכם שהמשפחה שלו לא תצביע בעד רשימתו אלא שקולות המשפחה יינתנו לרשימה אחרת והוא ייבחר לראשות המועצה. מה קרה ? היות שהוא לא נבחר למועצה אלא רק לראשות המועצה יש עכשיו 14 חברי מועצה בעוד שקודם היו רק 13. אני חושב שלאור מקרה כזה צריך המחוקק לחשוב שנית על החוק. אני מציע לחשוב מה לעשות במקרה כזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
החוק צריך לבטל את האפשרות הזאת. אגב, זה לא היה המקרה היחיד. בבחירות הקודמות לרשויות המקומיות היו כמה מקרים כאלה.

אמנון לין (הליכוד) :
אני תושב שהמחוקק לא חשב על קבוצות כאלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אין זאת קבוצה.

אמנון לין (הליכוד) :
אלה הסדרים שלא חשבו עליהם כאשר חוקקנו חוק זה. על כן אני אומר שיש שני נושאים שכדאי לחשוב עליהם מעבר לתיקון שהוגש היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אין זאת קבוצה. המחוקק אמר שאם ראש הרשות לא ייבחר הוא יהיה חבר המועצה.

הר"ר פ. שינמן :
רשות הדיבור לשר הפנים ששיב למתווכחים.

שר הפנים י. בורג :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור בשביל שתיים-שלוש הערות קצרות.

ראשונה, אין לנו ויכוח גדול על המקרה שקרה או שיכול לקרות. כשיש שוויון בתוצאות הבחירות בין שני מועמדים, מה עושים ? מה עושים במועמדים ? השאלה הזאת עומדת. אני מנית שבועדת היה טיפול אובייקטיבי, אמ מותר להגיד כך, כמעט הייתי אומר נייטרלי, כי כל סיעה וכל מפלגה שבמקום אחד היא רוב, במקום

הערה שלישית. עליתי לבמה כדי להודות לחברי הכנסת אמיר על הדברים שאמר על הממונה על מחוז הצפון שאינו חבר כנסת ואינו יכול לענות באשר הוא פקיד המדינה. אני מסתייג מכל הסתה. הוא עושה כמיטב יכולתו לפיתוח הגליל לטובת כל האוכלוסיה בגליל. תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אתה מחפה על נגע.

היו"ר פ. שינמן:

נצביע על העברת הצעת החוק לוועדת הפנים בקריאה ראשונה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, סיימנו את סדר-היום של ישיבה זו. הישיבה תבאה בתקיים, אם ירצה השם, מחר בשעה 16:00. היו ברוכים. הישיבה נעולה.

שני היא מיעוט. יש אמנם מפלגות שיש להן פריבילגיה להיות בכל מקום במיעוט אבל זה לא גורע מהאובייקטיביות של שיקול הדעת שלהן. הדוגמאות שבירוב בקיאותו הביא כאן חבר-הכנסת לין הן מעניינות אבל לא לעניין מפני שזה רק סימן נוסף ומובהק ביותר שהבחירות בישראל הן בחירות דמוקרטיות. אחד הארגומנטים נגד הבחירה האישית של מושל מחוז בארצות-הברית וכדומה הוא שבשעה שלפי השיטה הנוכחית שלנו בכנסת ההסכמים שנעשים אחרי תוצאות הבחירות הם גלויים שם עושים את ההסכמים באופן בלתי גלוי לפני הבחירות. שם לא תמיד יודע הציבור מה הוסכם. במונחים אנגליים, אמריקניים, יש ביטוי ידוע: "The smoke-filled back-room" — החדר האחורי המלא עשן סיגארים שבו נערכים ההסכמים בלי שהציבור יכול להגיד משהו. זה דבר ראשון.

דבר שני. יש סוגיה כיצד להבטיח את היציבות במשטר הדמוקרטי והמוניציפאלי. את הסוגיה של קריית-שמונה טרם למדתי על בוריה. אני יכול לומר מעל במה זו במאקסימום של אובייקטיביות: אם יש ביקורת צריך להתחיל אם הביקורת מוצדקת עד-כדי העברת אדם שנבחר ברוב קולות, ביותר מ-40%, ממשרתו או לא. יש פה הגורם של יציבות והגורם של "מי הוא תקין". אני מקווה למצוא את השביל בין שני הדברים.

הישיבה נעולה בשעה 20:22.